

**Załącznik do Uchwały Nr 430/06
Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 25 maja 2006 r.
w sprawie zmiany uchwały nr 300/06 Zarządu Województwa Małopolskiego
z dnia 20 kwietnia 2006 r. w sprawie przyjęcia projektu Małopolskiego
Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013**

Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-13

Projekt

Kraków, maj 2006

**Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej
Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego**

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	4
2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ MAŁOPOLSKI	6
2.1. Demografia i rynek pracy	6
2.2. Edukacja	9
2.3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego i rozwój technologiczny	10
2.4. Gospodarka	11
2.5. Atrakcyjność turystyczna	14
2.6. Infrastruktura techniczna dla rozwoju regionalnego	15
2.7. Krakowski obszar metropolitalny	17
2.8. Procesy urbanizacyjne Małopolski i problemy miast	19
2.9. Sytuacja obszarów wiejskich i zróżnicowania wewnątrzregionalne	21
2.10. Usługi publiczne	23
2.11. Środowisko i infrastruktura jego ochrony	24
2.12. Kultura oraz dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze	25
2.13. Współpraca międzyregionalna Małopolski	26
3. ANALIZA SWOT	27
4. POMOC PUBLICZNA DLA REGIONU	30
4.1. Krajowa	30
4.2. Zagraniczna	34
4.3. Wpływ funduszy Unii Europejskiej na rozwój Małopolski	37
5. STRATEGIA ROZWOJU REGIONU – SYNTEZA	39
5.1. Cel główny	39
5.2. Cele szczegółowe	41
5.3. Strategia realizacji celów	44
6. PRIORYTETY REALIZOWANE W RAMACH PROGRAMU OPERACYJNEGO	50
Oś Priorytetowa 1. Warunki dla rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy	51
Oś Priorytetowa 2. Gospodarka regionalnej szansy	55
Oś Priorytetowa 3. Infrastruktura dla rozwoju gospodarczego	61
Oś Priorytetowa 4. Krakowski Obszar Metropolitalny	65
Oś Priorytetowa 5: Spójność wewnątrzregionalna	71
Oś Priorytetowa 6. Infrastruktura ochrony środowiska	76
Oś Priorytetowa 7. Środowisko kulturowe i przestrzeń regionalna	80
Oś Priorytetowa 8 Współpraca międzyregionalna	84

Oś Priorytetowa 9: Pomoc techniczna.....	88
7. KOORDYNACJA ZADAŃ PLANOWANYCH W PROGRAMIE OPERACYJNYM Z DZIAŁANAMI FINANSOWANYMI Z EFRROW ORAZ Z EFR.	91
8. SZACUNKOWY PLAN FINANSOWY	92
9. SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU.....	97
9.1. Zasady i procedury zarządzania i wdrażania.....	97
9.2. Zarządzanie finansowe i kontrola.....	101
9.3. Monitorowanie realizacji programu.....	105
9.4. Ocena skuteczności i efektywności realizacji programu	106
9.5. Informacja i promocja.....	106
9.6 Procedury Wdrażania.....	107
10. ZAŁĄCZNIKI.....	113
Indykatorywna lista dużych projektów	113
Indykatorywna lista programów pomocy publicznej.....	114
Ocena programu przed rozpoczęciem realizacji (ocena ex-ante) wraz z oceną spodziewanego efektu makroekonomicznego.....	115
Ocena przewidywanego wpływu na środowisko	116
Sprawozdanie z przeprowadzonych konsultacji społecznych wstępnego projektu Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013	117

1. WPROWADZENIE

Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007 – 2013 jest podstawowym dokumentem operacyjnym służącym realizacji polityki rozwoju regionu. Łączy on w sobie założenia Narodowej Strategii Spójności oraz potrzeby i aspiracje mieszkańców wynikające ze specyfiki i wewnętrznego potencjału Województwa Małopolskiego.

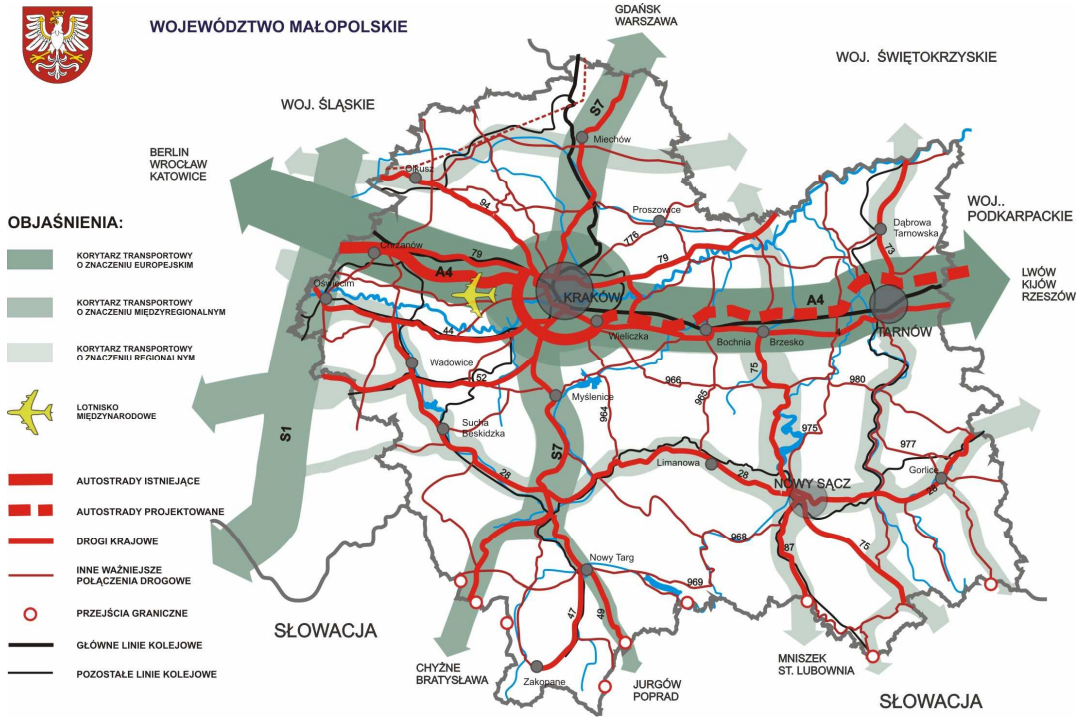
Narodowa Strategia Spójności na lata 2007-2013 zawiera opis i uzasadnienie wybranych priorytetów w kontekście celów i kierunków określonych w Strategicznych Wytycznych Wspólnoty dotyczących spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej. Powiązanie Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego ze strategicznymi dokumentami zarówno na szczeblu krajowym jak również europejskim jest pewnego rodzaju gwarantem realizacji zawartych w nim zapisów.

Podkreślić należy, że Program koncentruje się na wybranej grupie priorytetów i działań, które są efektem obszernie prowadzonych konsultacji oraz uzgodnień z jednostkami i środowiskami zaangażowanymi w szeroko rozumiany rozwój regionalny i lokalny.

W wyniku ponad rocznych prac nad dokumentem dokonano diagnozy i wyboru tych potrzeb, których zaspokojenie w perspektywie roku 2015 będzie najważniejsze z uwagi na konieczność podniesienia konkurencyjności regionu w skali krajowej i europejskiej. Zakłada się jednocześnie, że niniejszy dokument będzie podlegał ewaluacji i zmianom. Niezbędne stanie się uwzględnienie procesów zachodzących w sferze społecznej i gospodarczej, których następstw nie można dzisiaj przewidzieć.

Nowa perspektywa finansowa przyjęta dla Unii Europejskiej na lata 2007–2013 będzie wielką szansą i wyzwaniem szczególnie dla regionów nowych państw członkowskich. Zarówno zmiany zachodzące w polityce regionalnej jak i tendencje decentralizacyjne są doskonałą okazją do efektywnego wykorzystania zewnętrznych środków finansowych, które zasilić mają polskie regiony na niespotykaną dotąd skalę. Warunkiem niezbędnym do osiągnięcia sukcesu jest jednak szybkość i celowość działań podejmowanych przez władze samorządowe przy użyciu właściwych narzędzi. Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007–2013 będzie pełnił taką właśnie rolę.

WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE

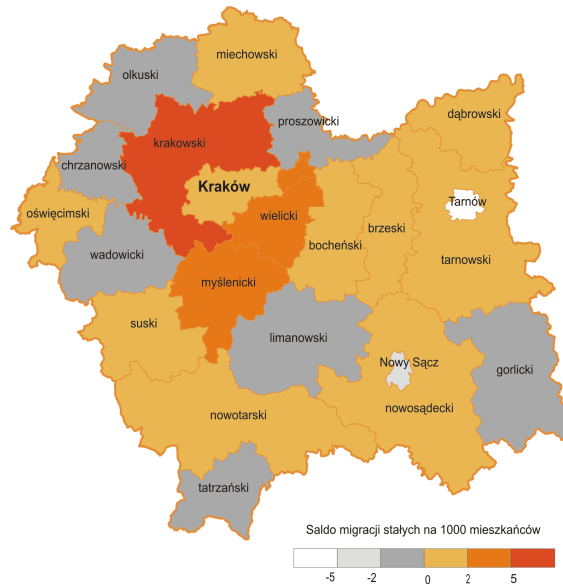
2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ MAŁOPOLSKI

Województwo Małopolskie, położone na południu Polski, zajmuje powierzchnię 15190 km², co stanowi 4,8% powierzchni Polski i plasuje je na 12 miejscu w kraju. Graniczy od wschodu z woj.podkarpackim, od północy z woj.świętokrzyskim, od zachodu z woj.śląskim, natomiast od południa ze Słowacją. W Małopolsce mieszka 3,2 mln osób. Stolicą województwa jest Kraków (757 tys. mieszkańców) – trzecie co do wielkości miasto Polski. Podział administracyjny województwa stanowią 22 powiaty (w tym 3 grodzkie) oraz 182 gminy.

2.1. DEMOGRAFIA I RYNEK PRACY

1. Województwo małopolskie zamieszkiwało 3260,2 tys. osób (2004 r.). Stanowi to 8,5% ludności kraju i plasuje województwo na 4 miejscu. Pod względem gęstości zaludnienia – 215 osób/km² – Małopolska zajmuje 2 miejsce w kraju, znacznie przekraczając średnią krajową wynoszącą 122 osób/km² oraz średnią dla UE (118 osób/km²). Najsilniej zaludniona jest centralna i zachodnia część województwa, najslabiej – północna i południowo-wschodnia.
2. Ludność województwa odznacza się relatywnie wysokim poziomem przyrostu naturalnego – wskaźnik 1,2 na 1000 mieszkańców jest znacznie wyższy od wskaźnika krajowego, który od 2002 roku przybrał wartości ujemne i w 2004 roku wynosił -0,2‰. W ostatnich latach przyrost naturalny wykazywał tendencję spadkową, która została zahamowana w 2004 roku, kiedy to po raz pierwszy od wielu lat zanotowano jego wzrost w stosunku do roku ubiegłego (o 18,6%), tj. o 0,6 tys. osób.
3. Struktura wieku ludności województwa jest nieznacznie młodsza od średniej dla kraju. Charakteryzuje ją wyższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym: 22,4% (kraj 21,2%), niższy w wieku produkcyjnym: 62,3% (kraj 63,5%) i taki sam w wieku poprodukcyjnym: 15,3%. W latach 1995-2004, podobnie jak w całym kraju, nastąpiły zmiany struktury w kierunku zmniejszania się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 28,4% do 22,4%), oraz systematycznego wzrostu w wieku produkcyjnym (z 57,8% do 62,3%) i poprodukcyjnym (z 13,8% do 15,3%). Podstawowy wpływ na liczebność dwóch pierwszych grup wiekowych miała zmniejszająca się z każdym rokiem liczba urodzeń oraz wejście w wiek produkcyjny osób urodzonych w pierwszej połowie lat 80-tych, tj. w okresie ostatniego wyżu demograficznego.
4. Korzystnym procesem demograficznym zachodzącym w województwie jest dodatnie saldo migracji, wynoszące +1,0 ‰ w roku 2004. Plasuje to region na wysokim, 2 miejscu w kraju, po województwie mazowieckim. Saldo migracji jest od 1995 roku na obszarze województwa dodatnie i wykazuje stałą tendencję wzrostową. Rozmieszczenie przestrzenne migracji jest jednak bardzo nierównomierne. Dodatnie, wysokie saldo migracji występuje na obszarach wiejskich, gdzie w roku 2004 przybyło 4993 osoby, tj. 3,00‰. Szczególnie wysoki napływ ludności objął jednak obszary podmiejskie aglomeracji krakowskiej i w mniejszym stopniu otoczenie Tarnowa i Nowego Sącza. Na pozostałych obszarach wiejskich występowała przewaga odpływu ludności.

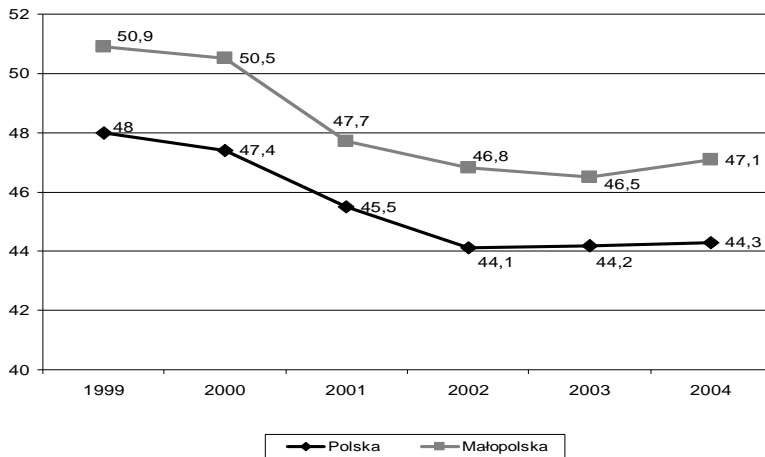
Rysunek nr 1. Saldo migracji stałych na 1000 mieszkańców w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

5. Liczba osób pracujących w 2004 r. wynosiła 1011,7 tys., co stanowi ok. 8% pracujących w Polsce. Wśród tej grupy 47,5% stanowią kobiety. Sektor prywatny obejmuje prawie ¾ pracujących. Wśród pracujących 18,2% to osoby czynne w rolnictwie. Udział pracujących w sektorze przemysłowym wynosi – 26,8%, w usługach – 55%. Struktura ta, pomimo utrzymującej się od kilku lat tendencji wzrostowej w sektorze usług, nadal zdecydowanie odbiega od średniej dla UE, gdzie w roku 2002: 5,1% pracowało w rolnictwie, 27,8% w przemyśle a 67,1% w usługach.
6. W populacji pracujących najliczniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (36%), a następnie policealnym i średnim zawodowym (25,6%). Osoby z wykształceniem wyższym to 17,6% ogółu pracujących. Odsetek pracujących mieszkańców miast z wykształceniem wyższym jest prawie czterokrotnie wyższy niż mieszkańców wsi.
7. Województwo małopolskie należy do województw o stosunkowo wysokim wskaźniku zatrudnienia. W roku 2004 ukształtował się na poziomie 47,1%, a więc był wyższy od średniego dla kraju o 2,8 punkty procentowe. Wskaźnik zatrudnienia w latach 1999-2003 wykazywał wyraźną tendencję spadkową, zmniejszając się o 4,4 punktu procentowego, czyli silniej niż w kraju, gdzie spadek ten wyniósł 3,8 punktu procentowego. Natomiast w roku 2004 nastąpił wyższy wzrost wskaźnika w województwie (o 0,6 punktu procentowego), niż w kraju (o 0,1). Wskaźnik jest znacznie zróżnicowany terytorialnie. Największą wartość wskaźnika zanotowano w obszarach rolniczych, najniższą zaś w uprzemysłowionych powiatach zachodniej części województwa. Poziom zatrudnienia, zarówno w Małopolsce jak i w kraju, znacznie odbiega in minus od średniego wskaźnika dla UE, który w 2004 roku wynosił 51,4%.

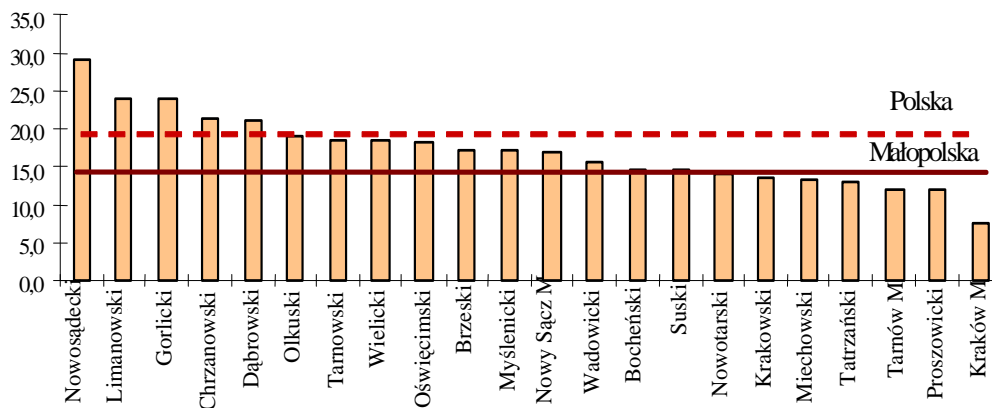
Rysunek nr 2 Wskaźnik zatrudnienia na przestrzeni lat 1999–2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych.

- Ostatnie 2 lata charakteryzowała stabilizacja poziomu bezrobocia rejestrowanego w Małopolsce, a w 2004 zanotowano nawet 7% spadek liczby bezrobotnych w porównaniu z końcem 2003 r. Wg stanu na 31.12.2004 r. w województwie zarejestrowanych było 193 tys. bezrobotnych. Stanowiło to 15% ludności aktywnej zawodowo. Stopa bezrobocia była o 4,1% niższa od średniej krajowej. W roku 2004 r. we wszystkich powiatach województwa małopolskiego nastąpił spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Nadal jednak występują znaczne dysproporcje w stopie bezrobocia w poszczególnych powiatach. Najniższy wskaźnik odnotowano w mieście Krakowie (7,5%), a prawie 4-krotnie wyższy w powiecie nowosądeckim – 29,1%.

Rysunek nr 3. Stopa bezrobocia (stan na grudzień 2004 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

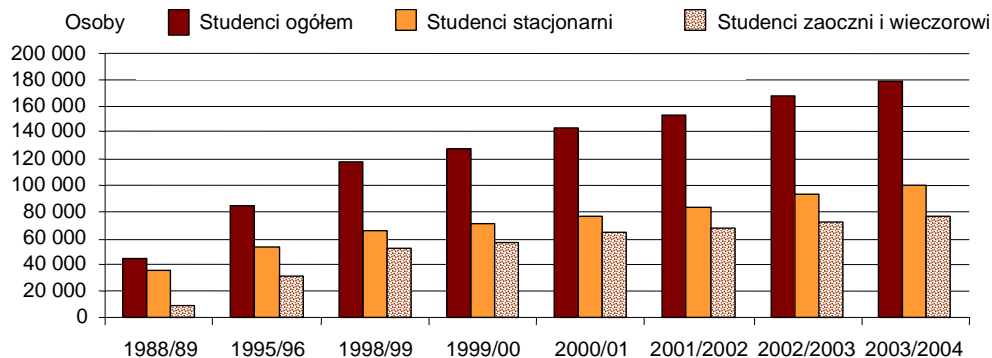
9. Do pozytywnych tendencji w zakresie bezrobocia w Małopolsce należy zaliczyć stabilizację liczby bezrobotnych oraz systematyczny spadek udziału osób młodych (do 24 roku życia) wśród zarejestrowanych oraz dużą mobilność tej grupy. Podstawowym problemem wynikającym ze struktury bezrobotnych Małopolski jest pogłębiające się zjawisko bezrobocia długotrwałego. Udział tej grupy w 2004 r przekroczył połowę populacji bezrobotnych, a co trzecia osoba przebywała na bezrobociu dłużej niż 2 lata. W najtrudniejszej sytuacji w tej grupie znajdują się osoby powyżej 44 roku życia, a więc w tzw. wieku produkcyjnym-niemobilnym.
10. Odmianą sytuację na rynku pracy obrazuje poziom bezrobocia mierzony wg aktywności ekonomicznej ludności (BAEL), gdzie liczba bezrobotnych była znacznie wyższa niż bezrobocia rejestrowanego i na koniec 2004 roku wynosiła w województwie 254 tys. osób. Stopa bezrobocia kształtowała się na poziomie 17,2%, przy średniej krajowej 19%, co sytuowało województwo małopolskie na 5 miejscu po woj. mazowieckim, podlaskim, podkarpackim i lubelskim. Małopolska posiadała przy tym najwyższy, 60% udział bezrobotnych poszukujących pracy powyżej 13 miesięcy (średnia dla kraju 47,9%). Poziom bezrobocia zarówno w Małopolsce, jak i w kraju, jest zdecydowanie wyższy niż średni w UE wynoszący 9,1%.

2.2. EDUKACJA

1. Od 1999 roku w niewielkim stopniu zmieniła się liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat uczęszczających do przedszkoli i oddziałów przedszkolnych zwiększył się nieznacznie z 48,8% do 51,3%. Łącznie w roku 2003/2004 uczęszczało ponad 56,5 tys. dzieci. Około 19,2 tys. dzieci – głównie sześciolatków uczęszczało w tym czasie do oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Występują wyraźne dysproporcje dostępności placówek w miastach i na obszarach wiejskich: 2/3 miejsc przedszkolnych znajduje się w mieście a tylko 1/3 na wsi, przy porównywalnej liczbie ludności zamieszkującej te tereny i młodszej strukturze wieku. Ta niekorzystna tendencja pogłębiła się na przestrzeni ostatnich lat.
2. W roku szkolnym 2003/2004 w województwie małopolskim funkcjonowały 1587 szkół podstawowe, o 7 mniej niż w roku szkolnym 2002/2003. Łącznie w ciągu trzech lat ubyło 60 szkół. Odnotowane zmniejszenie liczby szkół podstawowych jest kontynuacją procesu zapoczątkowanego w roku 1999 reformą systemu edukacji oraz obiektywnymi czynnikami demograficznymi. Likwidacji części szkół podstawowych towarzyszy stały wzrost liczby gimnazjów z 526 w roku szkolnym 1999/2000 do 670 w roku szkolnym 2003/2004. Szczególnie istotny jest fakt, że większość szkół gimnazjalnych jest tworzonych w nowych, dobrze wyposażonych obiektach dydaktycznych, powstałych w wyniku prowadzonych przez gminy inwestycji.
3. W roku 2004 odnotowano po raz pierwszy spadek liczby szkół średnich w województwie. W roku szkolnym 2003/2004 funkcjonowało 1215 szkół średnich. Powyższa liczba szkół obejmuje 342 licea ogólnokształcące, 681 szkoły techniczne i licea o profilu zawodowym oraz 192 zasadnicze zawodowe. Zwiększeniu natomiast uległa liczba szkół policealnych: w roku szkolnym 2003/2004 funkcjonowały 282 szkoły, przy 263 w roku poprzednim oraz 202 trzy lata wcześniej. Zwiększeniu znaczenia szkół dla dorosłych i szkół policealnych towarzyszy wzrost liczby podmiotów organizujących pozaszkolne formy kształcenia i dokształcania osób dorosłych. Rosnące wymagania pracodawców, konieczność uzyskiwania dodatkowych kwalifikacji i umiejętności, przyczynia się do rozbudowy sektora kształcenia ustawicznego. W roku 2004 w rejestrach prowadzonych przez Wojewódzki Urząd Pracy znajdowało się 53 głównie prywatnych instytucji

szkoleniowych. Coraz więcej niepublicznych placówek kształcenia ustawicznego i firm szkoleniowych potwierdza poziom oferowanych przez siebie usług w procesie akredytacji. W 2004 roku akredytację Małopolskiego Kuratora Oświaty uzyskało 7 niepublicznych placówek kształcenia ustawicznego oraz 12 prywatnych instytucji szkoleniowych.

Rysunek nr 4. Studenci szkół wyższych w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie i opracowania sektorowego do SRWM

- Pod względem liczebności studentów Małopolska zajmuje trzecie miejsce po województwach: mazowieckim i śląskim. W 31 uczelniach województwa w roku akademickim 2003/2004 kształciło się 178 tys. studentów, co stanowi 9,7% ogólnej liczby studentów w kraju. Od początku lat dziewięćdziesiątych następował dynamiczny wzrost liczby studentów: w ostatnim roku o 6,7%, a w stosunku do roku 1998/1999 o 39%. Od końca lat osiemdziesiątych liczba studiujących na małopolskich uczelniach wzrosła o blisko 300%. Do odnotowanego wzrostu przyczynił się przede wszystkim dynamiczny przyrost słuchaczy studiów zaocznych i wieczorowych oraz zwiększenie limitów przyjęć na studia i otwieranie nowych kierunków. Duże znaczenie miało również tworzenie się nowych szkół wyższych, zwłaszcza niepublicznych. Poza ośrodkiem krakowskim wybijają się szkoły powstałe w Tarnowie, Nowym Sączu i Nowym Targu.

2.3. ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO I ROZWÓJ TECHNOLOGICZNY

- Województwo Małopolskie jest jednym z liderów w Polsce w dziedzinie informatyzacji i rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Pierwsze w kraju podjęło misję utworzenia regionalnego portalu internetowego, który nie tylko dostarcza regionalną informację, ale przede wszystkim integruje systemy informatyczne instytucji i urzędów administracji publicznej oraz umożliwia obywatelom komunikację z urzędami, w tym załatwianie spraw przez Internet. Zostały również rozpoczęte prace nad opracowaniem sieci telecentrów. W kontekście wspomaganego zarządzania i świadczenia usług publicznych drogą elektroniczną istotnym elementem jest GIS. Aktualnie precyzyjny GIS obejmuje głównie Kraków. Małopolski System Informacji Przestrzennej dotyczy aktualnie głównie

planowania przestrzennego i składa się z kilku baz danych. Aplikacja wykorzystująca technologię GIS zaimplementowana została także w portalu Wrota Małopolski.

2. W roku 2003 prawie 80% pracowników małopolskich gmin dysponowało komputerem na swoim stanowisku pracy, 48% wszystkich komputerów posiadało dostęp do Internetu, z tego ok. 75% korzystało z połączeń szerokopasmowych. Należy zaznaczyć, że poziom korzystania z komputerów i sieci oraz stosowane systemy informatyczne są w województwie bardzo zróżnicowane, co może utrudniać rozwój e-usług w Małopolsce. W latach 2001-2003 urzędy gminne wydawały na inwestycje informatyczne średnio 0,27% rocznego budżetu. W 2004 roku strony internetowe posiadała większość małopolskich gmin i wszystkie powiaty.
3. W Małopolsce średnia liczba komputerów osobistych będących na wyposażeniu gospodarstwa domowego systematycznie wzrasta. W 2004 r. komputery posiadało 36,9% gospodarstw domowych, przy średniej dla kraju 32,9%. Wielkość ta nadal znacząco odbiega od średniej unijnej (dla UE-15), wynoszącej 56%. Dostęp do internetu posiadało 20% gospodarstw domowych w województwie (średnia dla kraju 16,9%).
4. Rok 2004 był przełomowy dla szerokopasmowego dostępu do Internetu, szczególnie na rynku masowym. W tym okresie nastąpił prawie dwukrotny wzrost abonentów i znaczący spadek cen. Obecnie na terenie województwa małopolskiego jest aktywnych ponad 100 tys. klientów (segment masowy), z czego około połowa to klienci Neostrady TP S.A.. W 2004 roku w Małopolsce było ich 62 tys., co stanowi blisko 8% użytkowników w Polsce. Analizując dane dotyczące ilości ADSL (asymetryczna cyfrowa linia abonencka; szybkie łącze umożliwiające połączenie z Internetem) na 100 łączy linii analogowej można zauważyć, że w większości regionu nasycenie tym rozwiązaniem internetowym jest dość niskie.
5. W roku 2002 w Małopolsce posiadało siedzibę 19 z listy 200 polskich firm o najlepszych wynikach sprzedaży w zakresie usług informatycznych, oprogramowania oraz sprzętu ICT. Łączna wartość rynku teleinformatycznego w regionie wyniosła ponad 1,4 mld zł, co plasuje województwo w czwórce najlepiej rozwijających się rynków regionalnych w tej branży w Polsce (za województwami mazowieckim, dolnośląskim i śląskim). Należy jednak zaznaczyć poważną przewagę Mazowsza nad pozostałymi regionami pod względem udziału w krajowym rynku ICT – województwo to posiadało w 2002 r. 68% udziału w wartości tego rynku. Jednocześnie, ze względu na katalizujący wpływ na rozwój sektora – warta podkreślenia jest obecność w Małopolsce światowych koncernów operujących swą przewagą konkurencyjną na wysokich technologiach, takich jak: Motorola, Delphi, ABB, Lurgi Bipronaft czy CH2M HILL.

2.4. GOSPODARKA

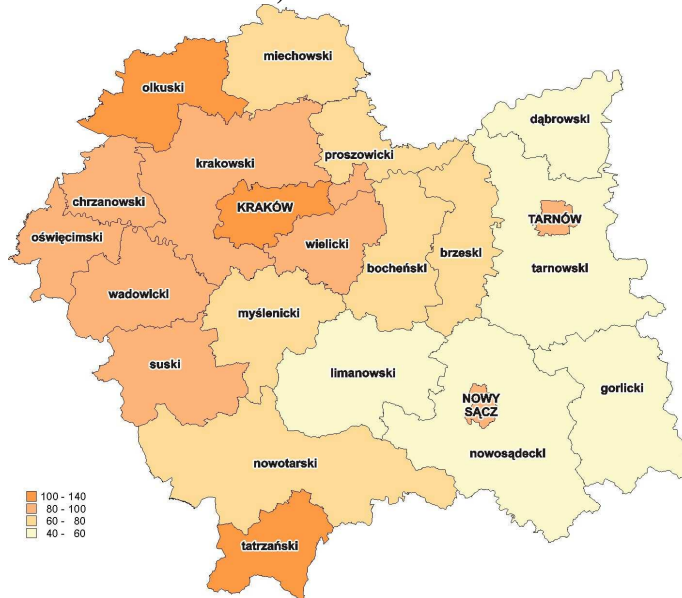
1. Małopolska należy do średnio rozwiniętych gospodarczo regionów kraju, wytwarzając 7,4% PKB kraju, co plasuje ją na 5 miejscu. Dynamika wzrostu dochodu w stosunku do roku poprzedniego wynosiła 105,4 i była wyższa od średniej dla kraju wynoszącej 104,5. Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniósł 18,5 tys. zł, co daje 9 miejsce w kraju. Stanowiło to 86,7% średniej krajowej i 39,5% (2002 r.) średniej UE. Wielkość PKB na jednego mieszkańca była znacznie zróżnicowana przestrzennie: najwyższa – w Krakowie (32,6 tys. zł, tj. 152,4% średniej krajowej), najniższa – w subregionie nowosądeckim (12,9 tys. zł, tj. 60,6% średniej krajowej).
2. Małopolska uznana została (wg rankingu Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową) za region o wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej zakwalifikowany w roku 2005 do klasy A

razem z woj. mazowieckim i śląskim. Jest to znaczący jakościowy awans z klasy C – 7 miejsca w roku 1998. Szczególnie wysokie oceny zyskało województwo pod względem rynku pracy (dostępności kadr, poziomu wykształcenia i kosztów pracy), dostępności transportowej, infrastruktury społecznej (poziomu działalności kulturalnej, infrastruktury turystycznej i sportowej) oraz infrastruktury gospodarczej (instytucji badawczo-rozwojowych, instytucji otoczenia biznesu).

3. Napływ kapitału zagranicznego do województwa małopolskiego utrzymuje się od 1997 roku na podobnym poziomie od 590 do 640 mln USD rocznie, co stanowi ok. 6% inwestycji w kraju i daje województwu 5 miejsce. Sumaryczna wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych zrealizowanych w Małopolsce w latach 1989-2003 sięga 5,5 mld USD. Prawie połowa kapitału zainwestowanego w regionie przypada na przemysł, 25% na pośrednictwo finansowe i ok. 12% na handel.
4. Największymi inwestorami są: BP International B.V, Electricite de France International (EDF), Delphi Automotive Systems, Philip Morris, House of Prince, Pliva, F&P Holding Company Inc., Valeo, , Donnelley, Air Liquide S.A., Hydro Cetnral Europe BV, Royal Ahold N.V, Motorola Inc, Bahlsen. W sumie firmy te zainwestowały 3500 mln USD. Inwestorzy, którzy ponieśli nakłady powyżej 10 mln USD reprezentują około 80,0% całości inwestycji w regionie.
5. Występuje wyraźna koncentracja inwestycji zagranicznych w centralnej części województwa, głównie w Krakowie (68%), gdzie dominują inwestycje w handel i usługi. Mniejszy jest udział Krakowa w inwestycjach typu greefield (57%), zwłaszcza w nowych inwestycjach przemysłowych (23%). Inwestycje te koncentrują się w gminach sąsiadujących z Krakowem oraz w zachodniej części województwa.
6. Eksport Małopolski od 2000 roku systematycznie wzrastał i w latach 2000-2004 zwiększył się o 2166,1 mln USD osiągając poziom 3669,4 mln USD. W 2004 roku obroty importu osiągnęły kwotę 4146,3 mln USD, co oznacza, że od 2000 roku wzrosły o 1760,5 mln USD. Bardziej dynamiczny przyrost eksportu niż importu pozwolił na zredukowanie ujemnego salda wymiany z zagranicą, które zmniejszyło się z 902,4 mln USD do 476,8 mln USD. W latach 2000-2004 średnia roczna dynamika wartości eksportu wynosiła 25,1%, co plasuje region powyżej średniej krajowej (22,7%). Wielkość eksportu *per capita* w Małopolsce wyniosła w 2004 roku 1126 USD – w porównaniu do 465 UDS w 2000 roku, czyli wzrosła 2,4-krotnie.
7. W rejestrze REGON na koniec grudnia 2004 r. zarejestrowanych było 288,8 tys. podmiotów, w tym 223,6 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Pod względem struktury własności większość stanowiły podmioty sektora prywatnego – 96,9%. Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych było w podregionie krakowsko-tarnowskim – 104,7 tys. (36,2% ogółu), w Krakowie – 104,1% tys. (36,0%) a w podregionie nowosądeckim tylko 80,1 tys. (27%). Dynamika przyrostu ilości przedsiębiorstw w okresie 1999-2004 wyniosła 119. W latach 1999-2004 saldo podmiotów nowo zarejestrowanych i zlikwidowanych wynosiło ok. 46 tys., spośród których ponad 99% stanowią firmy sektora MSP.
8. Małopolskie firmy to głównie małe, lokalne podmioty gospodarcze, aż 94,8% stanowią firmy zatrudniające do 9 osób. Jedynie 4,2% firm zatrudnia od 10 do 50 pracowników, a 0,1% powyżej 250. Są to również firmy młode, ok. 30% z nich ma mniej niż 5 lat. Cechy te stanowią o słabości sektora, w znacznej części niedoinwestowanego, o niskim poziomie innowacyjności i małych możliwościach zdobycia rynków ponadlokalnych.

9. Średni wskaźnik przedsiębiorczości (mierzony liczbą przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców) w województwie wyniósł 89, co umacnia Małopolskę na czwartym miejscu w Polsce, a tym samym w czołówce najaktywniejszych regionów. Powiaty tarnowski, nowosądecki, dąbrowski, limanowski i gorlicki podobnie jak w latach ubiegłych zanotowały najniższy wskaźnik. Najwyższy wskaźnik w roku 2004 utrzymał powiat grodzki Kraków oraz tatrzański.

Rysunek nr 5. Wskaźnik przedsiębiorczości w województwie małopolskim (liczba przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców)

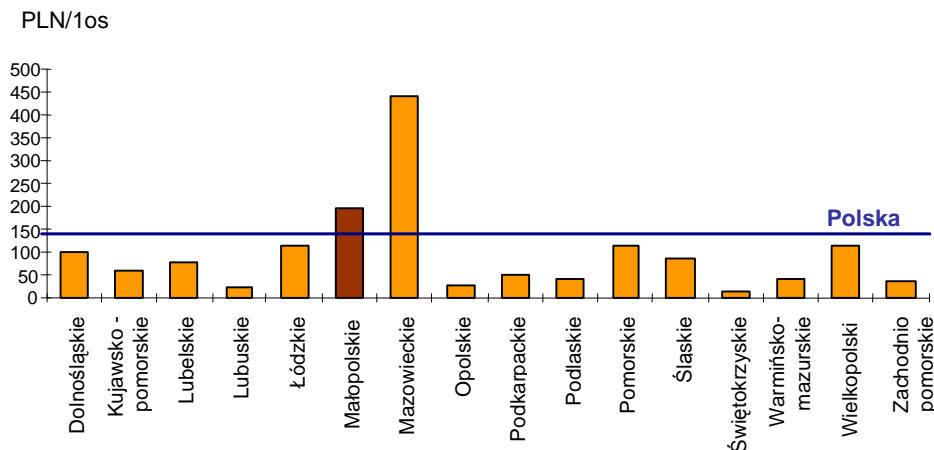

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych US w Krakowie

10. Występuje branżowe wyspecjalizowanie się przedsiębiorstw MSP na obszarze niektórych powiatów, a mianowicie:
- tatrzańskiego – usługi związane z turystyką i produkcją pamiątkarską,
  - suskiego – działalność produkcyjna (obróbka drewna),
  - wadowickiego – działalność produkcyjna (produkcja mebli, obuwia, wędlin),
  - nowosądeckiego, limanowskiego, brzeskiego, myślenickiego – budownictwo.
11. W województwie działa szereg instytucji tzw. otoczenia biznesu, promujących rozwój przedsiębiorczości i innowacji. Szacuje się, że występuje tu 7,6% wszystkich organizacji wspierających biznes.
12. Małopolska dysponuje dużym potencjałem w sferze badawczo-rozwojowej, który skoncentrowany jest głównie w Krakowie. Zarówno pod względem zatrudnienia, jak i nakładów na działalność badawczo - rozwojową zajmuje drugie po woj. mazowieckim miejsce w kraju. W 2004 roku w tej działalności aktywnych było 88 jednostek, zatrudniających ponad 17 tys. osób (14,2% zatrudnionych w kraju), w tym ponad 1265 z tytułem naukowym profesora. Poziom zatrudnienia wykazywał w ostatnich latach stałą tendencję wzrostową, przy utrzymującej się stagnacji w Polsce.

13. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w Małopolsce wykazują tendencję wzrostową i w 2004 roku kształtowały się na poziomie 645 mln zł (12,5% nakładów kraju), w tym tylko 158,9 mln stanowiły nakłady inwestycyjne na środki trwałe. Niekorzystna jest jednak struktura nakładów, od kilku lat pozostaje niezmienna i nadal dominuje budżet państwa (63,5%), przy zbyt małym udziale środków podmiotów gospodarczych (22,6%) i środków UE (4%). Przekłada się to na słabe powiązanie potencjału badawczego z gospodarką regionu i niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw.

Rysunek nr 6. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w roku 2004 w przeliczeniu na jednego mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

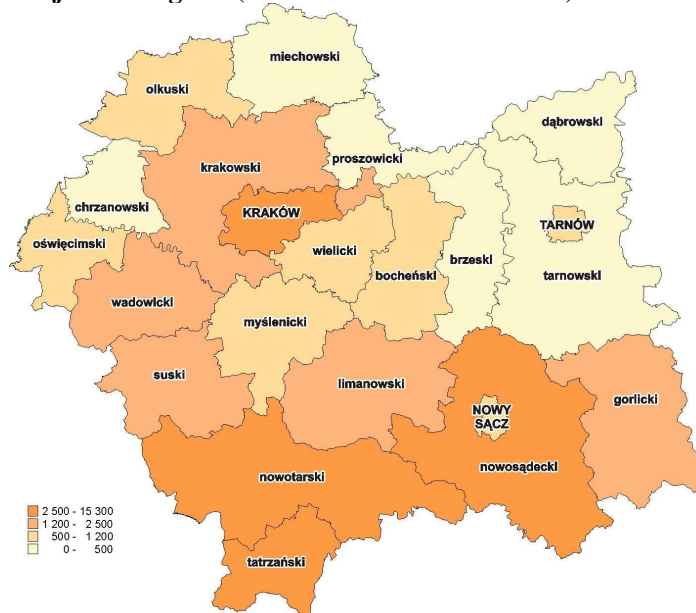
2.5. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA

1. Turystyka jest jedną z najważniejszych części gospodarki regionalnej Małopolski. Można ją zaliczyć zarówno do sektorów tradycyjnie rozwijających się na obszarze województwa od wielu lat, jak i – jednocześnie – do sektorów tzw. ‘regionalnej szansy’, a więc takich, których rozwój niesie dla województwa największy potencjał pozytywnej zmiany. O atrakcyjności turystycznej województwa decyduje bogate materialnie i symbolicznie oraz zróżnicowane dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, stanowiące podstawę rozwoju turystyki całorocznej.
2. Małopolska posiada rozbudowaną bazę turystyczną i sanatoryjną. Województwo jest 3 w kraju (po woj. zachodniopomorskim i pomorskim) pod względem wielkości bazy noclegowej (873 obiekty, 65 tys. miejsc, tj. 11,2% miejsc w kraju) oraz drugim (po woj. zachodniopomorskim) w ilości udzielonych noclegów (7 mln, tj. 15,2%). Znaczący jest udział turystyki zagranicznej – 18,4% udzielonych noclegów turystom zagranicznym w Polsce.
3. W roku 2004 do Małopolski przyjechało ok. 9,1 mln gości, a wpływy z ich obsługi wyniosły szacunkowo ok. 3,3 mld zł. Małopolska cieszy się coraz większym uznaniem wśród turystów zarówno krajowych jak i zagranicznych. W roku 2004 przyjechało ich do

regionu o 26,66% więcej (o 6,9 punktów procentowych), niż w roku poprzednim. Ruch turystyczny w 2004 roku (wg Małopolskiej Organizacji Turystycznej) przedstawiał się następująco:

- odwiedzający ogółem - 9,1 mln
- turyści - 7,2 mln
- turyści nocujący w regionie - 3,15 mln
- turyści zagraniczni nocujący w Małopolsce - 1,125 mln.

Rysunek nr 7. Miejsca noclegowe (stan w dniu 31. VII. 2004 r.)

Źródło: Opracowanie GUS w Krakowie „Turystyka w Województwie Małopolskim w 2004”.

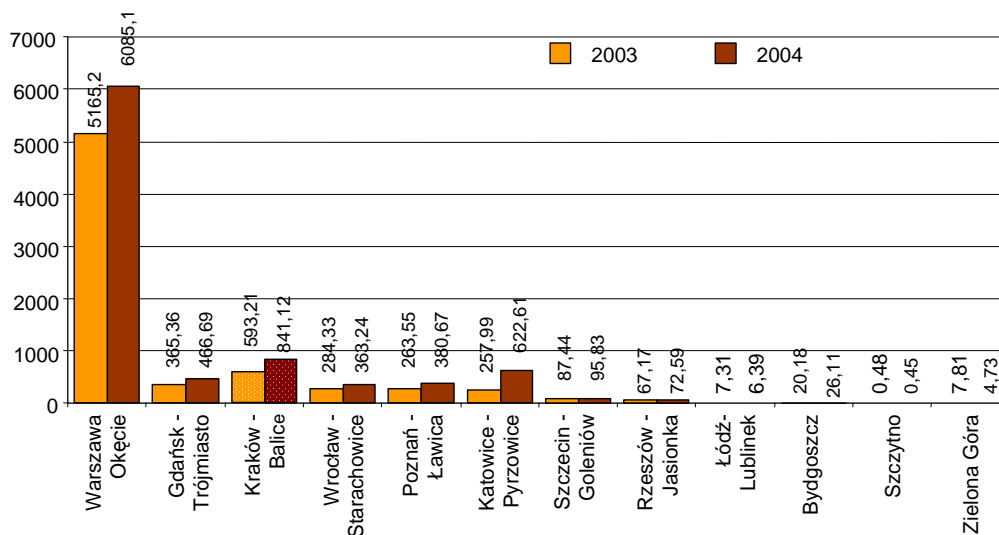
2.6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA DLA ROZWOJU REGIONALNEGO

1. Główna oś komunikacyjna województwa przebiega w paneuropejskim korytarzu infrastrukturalnym TINA III o kierunku wschód-zachód. Stanowi go autostrada dochodząca do Krakowa, droga krajowa E4 Zgorzelec-Medyka oraz równoległa do niej magistralna linia kolejowa.
2. Podstawowy układ drogowy województwa stanowią drogi krajowe, o łącznej długości 903 km. Do głównych dróg krajowych należą: autostrada A-4, droga krajowa nr 7 relacji Gdańsk – Warszawa – Kraków - Chyżne, droga krajowa nr 4 relacji Zgorzelec – Wrocław – Gliwice – Olkusz – Kraków – Tarnów - Przemyśl. Układ podstawowy tworzą również drogi wojewódzkie o łącznej długości 1363,1 km. Układ uzupełniający to drogi powiatowe o długości 6397 km oraz drogi gminne o długości 29386 km. Stan dróg jest niewystarczający i utrudnia dostęp do obszarów o szczególnych walorach turystycznych oraz hamuje możliwości rozwoju gospodarczego. Ocena dróg, wykazuje konieczność poprawy stanu sieci drogowej.
3. Obszar Małopolski przecina 1043,1 km linii kolejowych. Obsługują one ok. 25% obszaru Małopolski, standard dostępności wynosi 6,5 km/100 km² i jest nieco niższy niż standard

krajowy (7,1 km/100 km²). Obsługę kolejową powiatów północnych i centralnych można uznać za wystarczającą, natomiast powiatów południowych i południowo-wschodnich za niewystarczającą. Część linii obsługuje również ruch międzynarodowy. Linia Tarnów-Krynica posiada odgańlenie do kolejowego przejścia granicznego w Muszynie. W ostatnich latach następuje systematyczny spadek zarówno przewozów pasażerskich jak i towarowych.

4. Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice zakwalifikowany został - zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi w krajach UE - jako Port Lotniczy Główny. Jest drugim po Okęciu lotniskiem w kraju. Obejmuje obszarem. swego bezpośredniego oddziaływania około 7,9 mln mieszkańców w promieniu 100 km od Krakowa, co odpowiada czasowi dojazdu ok. 90 minut od lotniska. Po rozbudowie w 2001 r. lotnisko uzyskało łączną powierzchnię użytkową terminala 9200 m² z możliwością obsługi 1,3 mln pasażerów rocznie. Od kilku lat wykazuje stałą tendencję wzrostową przewozów pasażerskich. W 2004 roku obsłużyło 841 tys. pasażerów, tj. 42% więcej niż w roku poprzednim.

Rysunek nr 8. Wielkość przewozów pasażerskich wg portów lotniczych w latach 2003 - 2004 (w tys.).

Źródło: opracowanie własne UMWM na podstawie danych Urzędu Lotnictwa Cywilnego

5. Oprócz Portu Lotniczego Kraków-Balice na terenie województwa znajdują się trzy lotniska sportowe: Kraków-Pobiednik Wielki, Nowy Targ, Nowy Sącz - Łososina.
6. Wzdłuż południowej granicy województwa, będącej równocześnie granicą państwową znajduje się osiem drogowych przejść granicznych przeznaczonych dla ruchu międzynarodowego w Winiarczykówce, Chyżnem, Chocholowie, Łysej Polanie, Niedzicy, Piwnicznej, Leluchowie i Koniecznej oraz jedno kolejowe przejście graniczne w Muszynie. Funkcjonują również przejścia małego ruchu granicznego oraz turystyczne.

2.7. KRAKOWSKI OBSZAR METROPOLITALNY

1. Systemy miejskie są motorami rozwoju regionalnego. Wzrost zlokalizowany jest tam, gdzie skoncentrowane są główne siedziby firm, działalność badawcza i oświatowa, obiekty kulturalne. W krajach akcesyjnych – mimo spadku populacji – następuje znaczny wzrost jedynie w obrębie stolic - co szczególnie dotyczy Budapesztu, Pragi i Lubliany, a także stolic państw nadbałtyckich. Wyjątek stanowi Polska, w której aż 5 obszarów o rozmiarach metropolii rywalizuje z Warszawą (Trójmiasto, Poznań, Łódź, Wrocław, Kraków).
2. Krakowski Obszar Metropolitalny (KOM) obejmuje Kraków wraz z 52 sąsiednimi gminami. Obejmuje obszar 4068,55 km², zamieszkały przez 1416 tys. osób (w tym Kraków ok. 750 tys.) Obszar ten wyróżnia się poziomem i dynamiką urbanizacji, wysokim stopniem powiązania z krakowskim rynkiem pracy oraz niektórymi wspólnymi rozwiązaniami sieciowych elementów infrastruktury technicznej. Siła oddziaływania Krakowa na otoczenie przejawia się w stosunkowo niskiej hierarchii ośrodków miejskich wchodzących w skład KOM.
3. Wielofunkcyjny charakter Krakowa jest jedną z cech wyróżniającą miasta metropolitalne. Do podstawowych funkcji metropolitalnych należą:
  - polityczno-administracyjna - stolica województwa, powiatu, siedziba administracji specjalnych, placówek dyplomatycznych oraz organizacji międzynarodowych i ich filii.
  - duchowa – tradycje związane z pełnieniem przez Kraków funkcji stołecznych i nagromadzonych z pamiątkami i datami wydarzeń historycznych. Kraków jako siedziba trzech najstarszych biskupstw w Polsce pełnił i pełni ważną rolę, dodatkowo podkreśloną przez osobę arcybiskupa – metropolity krakowskiego a później papieża Jana Pawła II. Ważne są również historyczne tradycje związane z innymi kulturami, tradycjami.
  - kulturowa – związana z wypełnianiem roli stolicy kulturalnej regionu, Polski i Europy, poprzez istniejące liczne instytucje kultury oraz organizowane imprezy, w tym kilku międzynarodowych festiwali. Kraków to różnorodne i potężne środowisko artystyczne oraz liczne indywidualności. Brak im jednak zaplecza dla prezentacji swojej twórczości. Funkcja ta łączy się przede wszystkim z nagromadzonymi w ciągu wieków zabytkami kultury i sztuki tworząc największy potencjał miasta i stanowiąc jego główną atrakcyjność w wymiarze europejskim i światowym, wśród których należy wyróżnić obiekty wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO.
  - edukacyjno naukowa – związana z Uniwersytetem Jagiellońskim najstarszym polskim uniwersytetem a także licznymi innymi wyższymi uczelniami, z kadrą nauczycieli akademickich liczącą ok. 10 000 i studentów ponad 130 000 jednak tylko 0,7% studentów zagranicznych. Podobnie jak kultura, również i szkolnictwo wyższe i nauka wymagają nowych inwestycji.
  - gospodarczo – finansowa – związana z bazą ekonomiczną, a także z sektorem bankowym oraz instytucjami otoczenia biznesu. W Krakowie zlokalizowany są największe zakłady produkcyjne, w tym coraz bardziej rozwijające się przemysłów opartych o zaawansowane technologie (Krakowski Park Technologiczny Sp. z o.o., firmy MOTOROLA, DELPHI w Krakowie i COCA COLA, BAHLSEN, HERZ w obszarze metropolitalnym). Funkcjonują tu duże targi specjalistyczne, targi

budowlane, istnieje szereg instytucji zajmujących się promocją, szkoleniem i ekspertyzami gospodarczymi.

- turystyczna – Kraków jest największym centrum turystyki przejazdowej w Polsce, co wynika z jego unikalnych walorów jako miasta zabytków, ale i walorów przyrodniczo-krajobrazowych, zarówno miasta jak i okolicy – Wieliczka, Ojcowski Park Narodowy. Aby Kraków stał się prawdziwą metropolią turystyczną musi dążyć do zwiększenia atrakcyjności i wyższego stopnia zagospodarowania turystycznego okolic, w tym miasteczek obszaru metropolitalnego (nie tylko baza hotelowa, ale i własna oferta turystyczna). Istotnym wyróżnikiem metropolii turystycznej jest stworzenie możliwości wielokrotnego pobytu. Wiąże się to z rozwojem przemysłu czasu wolnego, a także bazy kongresowej, wystawienniczej i targowej. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej wymaga także zwiększenia dostępności Krakowa a także usprawnienia połączeń Krakowa z okolicą, parkowania i obsługi samochodów osobowych a także informacji turystycznej. Kraków staje się dużym ośrodkiem turystyki pielgrzymkowej do Sanktuarium Bożego Miłosierdzia – należy, więc zagospodarować tereny wokół niego wraz z usprawnieniem dojazdu.
  - komunikacja - Kraków posiada drugi co do wielkości i ilości połączeń międzynarodowych port lotniczy w Balicach, z perspektywą dalszej rozbudowy oraz budujące się nowoczesne centrum komunikacyjne wokół dworca kolejowego, który stanowi największy węzeł w południowej Polsce, w najbliższej przyszłości przewiduje się szybkie jego połączenie kolejowe z portem lotniczym. Kraków leży też na szlaku III korytarza transportowego (autostrada A-4 (Drezno) – Wrocław – Katowice – Kraków – Rzeszów - (Lwów)), jednej z trzech głównych osi drogowych, a tym samym i osi rozwoju środkowo-wschodniej Europy. Przecięcie autostrady A4 z drogą szybkiego ruchu S7 dodatkowo wzmacnia korzystne położenie Krakowa pod warunkiem realizacji pełnego układu drogowego łącznie obejściem północnym Krakowa i z połączeniem w kierunku południa Europy (S7). Na bazie powstającego dworca regionalnego istnieje możliwość stworzenia zintegrowanego systemu transportu zbiorowego w celu integracji Krakowa z obszarem.
  - Informacyjno-logistyczna – funkcja raczej przyszłości, ale już obecnie Kraków jest siedzibą regionalnego ośrodka TV i kilku rozgłośni radiowych, kilku dzienników oraz czasopism o dużym zasięgu czytelności.
4. Kraków na tle innych obszarów Polski wyróżnia się:
- realizowanym w ostatnich latach szerokim programem inwestycyjnym,
  - lepszą siecią połączeń lotniska,
  - lepszą pozycją szkół wyższych w rankingach krajowych,
  - bogatszą ofertą kulturalną (największe nakłady na kulturę po stolicy),
  - lepszą ofertą turystyczną i kulinarną,
  - wielkością aglomeracji.
5. Nie posiada jednak istotnej przewagi w zakresie (pozycja przeciętna):
- ilości central zagranicznych firm (list 500),
  - poziomu przedsiębiorczości,
  - stanu środowiska.
6. Zajmuje słabą pozycję w zakresie (niekonkurencyjna):
- ilości firm z zagranicznym kapitałem,

- dostępności terenów dla rozwoju (rozdrobienie, małe zasoby komunalne)
  - dostępności drogowej z wielkich stolic regionu (Berlin, Wiedeń, Monachium, Praga)
  - dochodów mieszkańców i dochodów miast.
7. Kraków jest najważniejszym niestolecznym miastem Europy Środkowo – Wschodniej (Brno, Gyer, Koszyce, Linz, Salzburg, Drezno, Lipsk, Kowno, Dorpot) i większym niż cały szereg stolic (Bratysława, Wilno, Ryga, Tallin, Lubiana).

2.8. PROCESY URBANIZACYJNE MAŁOPOLSKI I PROBLEMY MIAST

1. Miasta Małopolski to w zdecydowanej większości małe jednostki osadnicze. Na 55 miast, aż w 43 zamieszkiwało poniżej 20 tys. ludności. Dominującym jest miasto Kraków z 758 tys. ludności, jedno miasto – Tarnów ma powyżej 100 tys. oraz miasto Nowy Sącz powyżej 50 tys. ludności. Sieć miejską cechuje wyraźny niedobór miast średnich, szczególnie w części zachodniej i południowo-zachodniej województwa, które pełniłyby funkcje ośrodków regionalnych.
2. Województwo małopolskie posiada bardzo niski poziom urbanizacji. Wskaźnik urbanizacji w 2004 r. wynosił 49,7% i był znacznie niższy od średniego dla kraju – 61,5%. Wskaźnik ten, pomimo otrzymania przez kilka miejscowości praw miejskich, ulegał w ostatnich latach niewielkiemu, lecz systematycznemu obniżaniu zmniejszając się z 50,8% w roku 1995. Głównym powodem spadku wskaźnika były migracje ludności miejskiej na obszary wiejskie oraz ujemny poziom przyrostu naturalnego w miastach.
3. W miastach następował wyraźny spadek przyrostu naturalnego który od 1999 roku przez kilka kolejnych lat przybierał wartości ujemne. W 2004 ten niekorzystny trend został zahamowany dzięki wzrostowi poziomu urodzeń (o 1,54%) przy równoczesnym obniżeniu poziomu zgonów (o 1,9%).
4. Miasta województwa były do połowy lat dziewięćdziesiątych obszarem silnych migracji. W miejscowości swojego urodzenia zamieszkiwało w 2002 roku 960,2 tys. osób, tj. 59,0% mieszkańców miast (kraj – 54,2%). Dominowały migracje do 1988 roku – 474,6 tys. osób (74,8%). Tempo osadnictwa wyraźnie zmniejszyło się w latach 1989-2002 - 159,6 tys. osób (25,2%). Saldo migracji było dla miast od 1998 roku ujemne (2004 r. - -1,1‰, ubyło 1,8 tys. osób). Cechował je podobny poziom napływu ludności – ok. 15 tys. rocznie i wzrastający w ostatnich latach poziom odpływu ludności 15 – 17,5 tys. osób. Z dużych miast jedynie Kraków wykazywał dodatnie saldo migracji (w 2004 r. +1,5‰, przybyło 1,0 tys. osób). W Tarnowie ubyło 733 osób (-6,2‰), Nowym Sączu – 236 osób (-2,8‰). Odpływ ludności następuje także we wszystkich miastach przemysłowych zachodniej części województwa oraz w małych miastach położonych w obszarach rolniczych.
5. Na skutek nałożenia się negatywnego poziomu powyższych procesów uległa obniżeniu rzeczywista liczba ludności zdecydowanej większości miast. W latach 1998 – 2004 z dużych miast jedynie w Krakowie wzrosła liczba ludności (dynamika 102,2), Nowy Sącz wykazywał stagnację, natomiast ludność Tarnowa zmniejszyła się o 2,6%. Z miast będących siedzibą powiatu jedynie w Wieliczce i Myślenicach nastąpił wzrost ludności. Podobnie w małych miastach położonych na obszarze tych powiatów ludność zwiększyła się. Widoczny jest tu wpływ suburbanizacji miasta Krakowa. Restytucja funkcji administracyjnych miast powiatowych nie przyniosła więc wzrostu potencjału tych miast.
6. Efektem spadku poziomu urodzeń oraz wzrastającego odpływu obejmującego ludność młodszą wiekowo jest zmiana struktury wiekowej ludności w kierunku gwałtownego

spadku ludności w wieku przedprodukcyjnym (w latach 1995 – 2003 o 25%) i dynamicznego wzrostu ludności w wieku poprodukcyjnym (o 17,2%). Zmiany te wymuszają będą dostosowanie do potrzeb infrastruktury społecznej.

7. Ludność miast województwa jest wyraźnie lepiej wykształcona niż ludność wiejska. Szczególne dysproporcje występują w ilości osób z wykształceniem wyższym – w miastach stanowią oni 15,5% ludności powyżej 13 lat, na wsi 4,2%, policealnym – analogicznie 4,3% i 2,1% oraz ogólnokształcącym – 12,5% i 4,0%. Natomiast w miastach zdecydowanie mniej jest ludności z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 19,8%, na wsi 30,9%.
8. W 2004 r. przekazano w województwie małopolskim do użytku 10818 mieszkań, co oznacza spadek o 53,7% w stosunku do 2003 r. (w kraju odnotowano spadek o 33,5%). Znaczny spadek wielkości efektów budownictwa mieszkaniowego w 2004 roku, w porównaniu z rokiem poprzednim, spowodowany został dużą liczbą mieszkań wykazanych jako oddane do użytkowania w 2003 roku, kiedy w związku z zapowiadaną zmianą ustawy Prawo budowlane wielu inwestorów, głównie indywidualnych, dopełniło formalności prawne związane z zakończeniem robót. Mieszkania oddane w województwie w 2004 roku stanowiły 10,0% efektów uzyskanych w kraju.
9. Najwięcej mieszkań oddano w mieście Krakowie 4472, czyli 41,3% ogółu efektów wojewódzkich. Natomiast porównując efekty w powiatach, na pierwszym miejscu plasuje się powiat krakowski z 797 oddanymi mieszkaniami, co stanowiło 7,4% ogółu efektów wojewódzkich, następnie powiat wielicki – 508 mieszkań (4,7%), nowotarski – 478 mieszkań (4,4%), tarnowski – 456 mieszkań (4,2%). Najmniej mieszkań (poniżej 100) oddano do użytku w powiecie miechowskim zaledwie 19 i proszowickim – 56.
10. Struktura funkcjonalna jednostek osadniczych województwa wykazuje wyraźną dominację Krakowa jako obszaru metropolitalnego o charakterze „europolu”. Dwa miasta Tarnów i Nowy Sącz to ośrodki zaspokajające potrzeby mieszkańców w zakresie infrastruktury społecznej na szczeblu regionalnym. Pozostałe miasta powiatowe zaspokajają ponadlokalne potrzeby mieszkańców. Stopień zaspokojenia tych potrzeb wykazuje wyraźne zróżnicowanie przestrzenne. Zdecydowanie najlepszą zdolnością cechują się powiaty grodzkie: Kraków, Tarnów i Nowy Sącz. Wszystkie te ośrodki otoczone są przez powiaty o bardzo niskich możliwościach zaspokojenia potrzeb, ich mieszkańcy korzystają z infrastruktury ponadlokalnej miast grodzkich. Dobrze rozwinięta ponadlokalna infrastruktura społeczna występuje w powiatach zachodniej części województwa oraz w powiecie bocheńskim i tatrzańskim. W pozostałych powiatach, a szczególnie w pasie powiatów południowych, ponadlokalne potrzeby mieszkańców zaspokajane są w mniejszym stopniu. Gorsza sytuacja istnieje w części południowo-zachodniej, gdzie brak jest ośrodka miejskiego, który pełniłby rolę ośrodka centralnego uzupełniając ofertę usługową przyległych powiatów. Wzmocnieniu powinna ulec oferta Suchej oraz Oświęcimia.
11. W strukturze użytkowania terenów miejskich przeważają użytki rolne (nawet w największych miastach), przy małej ilości terenów przeznaczonych pod inwestycje. Znaczna część terenów inwestycyjnych jest przy tym słabo gospodarczo wykorzystana, występują niezagospodarowane i zdegradowane obszary przemysłowe, powojkowe, pokolejowe itp. Istotnym problemem jest postępująca dekapitalizacja substancji mieszkaniowej i degradacja dzielnic miejskich. Procesom tym towarzyszą niekorzystne zjawiska społeczne, polegające na opuszczaniu miast przez ich dotychczasowych mieszkańców i zasiedlaniu substancji przez grupy słabsze ekonomicznie.

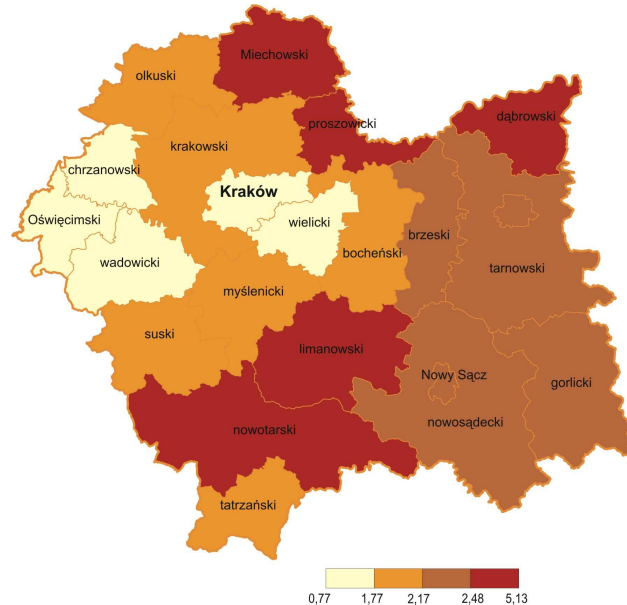
12. Istotnym problemem miast, szczególnie większych, są trudności komunikacyjne. Występuje wzrastające nasilenie ruchu drogowego transportem indywidualnym, przy wyraźnych niedoborach miejskiego transportu publicznego, wynikających z pogarszania się stanu majątku trwałego, ograniczonych środków na modernizację i budowę nowych połączeń miejskich, mogących odgrywać rolę ośrodków wzrostu. Stanowi także istotną barierę zwiększania mobilności mieszkańców, co utrudnia proces aktywizacji i restrukturyzacji obszarów marginalizowanych.

2.9. SYTUACJA OBSZARÓW WIEJSKICH I ZRÓŻNICOWANIA WEWNĄTRZREGIONALNE

1. Na obszarach wiejskich województwa zamieszkuje 1638,6 tys. osób, tj. 11,1% ludności wiejskiej Polski. Wyjątkowo wysoki poziom zaludnienia 119 osób/km² (średnia krajowa 50 osób/km²), przy znacznym rozproszeniu osadnictwa stwarza wysoką presję na jakość zasobów środowiska i jest przyczyną wysokich kosztów infrastruktury technicznej.
2. Ludność wsi cechuje znaczny przyrost - w latach 1999-2004 wzrost o 2,5%. Jest on efektem zarówno dodatniego przyrostu naturalnego, jak i dodatniego salda migracji. Na terenach wiejskich, pomimo znacznego spadku do 2003 r. i niewielkiego wzrostu w roku 2004, przyrost naturalny pozostawał dość wysoki (3680 osób, tj. 2,2‰). Wzrost przyrostu w roku 2004 nastąpił jedynie w wyniku obniżenia poziomu zgonów (o 219 mniej niż w 2003 r., tj. o 1,5%). Dynamika urodzeń pozostawała nadal w tendencji spadkowej, chociaż jej tempo wyraźnie osłabło (99,4% w stosunku do roku 2003, wobec 96,9% rok wcześniej).
3. Poziom wykształcenia ludności wiejskiej jest znacznie niższy od ludności miast. Wykształcenie wyższe posiadało 4,4% mieszkańców, średnie – 23,7%, zasadnicze zawodowe – 32,2% a podstawowe aż 35,9%. Występuje jednak dynamiczny proces uzupełniania wykształcenia – w latach 1988-2002 ludność z wykształceniem wyższym wzrosła o 151%, a średnim i policealnym o 96%.
4. Wystąpił drastyczny spadek aktywności zawodowej ludności wiejskiej. W latach 1988-2002 liczba zawodowo czynnych zmniejszyła się z 839,7 – 663,8 tys. osób, tj. o 20,9%, przy równoczesnym wzroście ludności powyżej 15 lat o 14,1%. Spowodowało to zmniejszenie się wskaźnika aktywności zawodowej z 77,1% do 55%. Wzrósł znacząco udział biernych zawodowo – na 100 osób biernych zawodowo przypadało 122 osoby aktywne, podczas gdy w roku 1988 relacja ta wynosiła 337. Przyrost ludności biernej zawodowo był jednym z najwyższych w kraju (po woj. podkarpackim i świętokrzyskim). Aktywność ekonomiczna mieszkańców wsi była wyraźnie zróżnicowana regionalnie. Wyższą aktywność zawodową przejawiała ludność obszarów zdecydowanie rolniczych (powiat proszowski 61%, miechowski 58%), niższą aktywnością charakteryzowały się obszary południowe (powiat suski, gorlicki, tatrzański) oraz zachodnie (pow. chrzanowski, oświęcimski).
5. W 2002 roku liczba pracujących mieszkańców wsi wynosiła 544,9 tys., tj. 45,2% ludności wiejskiej w wieku powyżej 15 lat. Zdecydowanie niższy wskaźnik zatrudnienia występuje wśród kobiet – 39,2%, niż mężczyzn – 51,3%. Udział ten jest zbliżony ze średnim poziomem w kraju. Wśród pracujących mieszkańców wsi 32,7% pracowało w rolnictwie (w kraju 26,7%). Wskaźnik pracujących w rolnictwie, pomimo dynamicznego spadku w ostatnich latach (z 54,4), był nadal bardzo wysoki i wynosił 23,4 osoby na 100 ha UR. Jednak dochód z pracy w rolnictwie stanowił podstawę utrzymania jedynie dla 6,8% posiadających własne źródło utrzymania. W roku 1988 wskaźnik ten wynosił 17,4%.

6. Struktura agrarna jest wyjątkowo niekorzystna, dominują gospodarstwa małe o średniej wielkości 2,6 ha (kraj – 6,6ha), z dużym rozproszeniem gruntów, zwłaszcza w części południowej. Poza częścią północną województwa niekorzystne są również przyrodnicze uwarunkowania rozwoju rolnictwa.

Rysunek nr 9. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie

Źródło: Raport z wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

7. Wzrastające aspiracje ludności, szczególnie edukacyjne, wpływają na zintensyfikowanie procesu uzupełniania i modernizacji bazy materialnej społecznej infrastruktury lokalnej. Dotyczy to głównie obiektów edukacji na poziomie podstawowym oraz wyposażenia w infrastrukturę sportową (hale i sale gimnastyczne). Wymiana bazy następuje w okresie występującego i prognozowanego spadku liczby dzieci. Powoduje to wyraźną poprawę standardów nauczania: na 1 pdn. przypada 14 uczniów w szkołach podstawowych i 24 w gimnazjach, przyczyniając się równocześnie do ponoszenia przez gminy wysokich kosztów związanych z edukacją. Występują natomiast wyraźne braki w wyposażeniu w przedszkola, które powinny być miejscem wyrównywania szans wśród dzieci wiejskich. Jedynie 39% dzieci w wieku 3-6 lat objęte jest opieką przedszkolną (w mieście 72%).
8. Ze wzrostem ludności wiejskiej, a szczególnie z procesem migracji, skorelowany jest dynamiczny rozwój ruchu budowlanego na obszarach wiejskich. W roku 2003 oddano do użytku ponad 14 tys. mieszkań, tj. 8,8 mieszkań na 1000 ludności. Jest to najwyższy wskaźnik w skali kraju – średni 4,7. Nastąpił ponad 3-krotny przyrost w porównaniu z rokiem poprzednim. Powodem mogło być działanie niektórych inwestorów, którzy zgłosili do użytkowania budynki ukończone i zasiedlone w poprzednich latach, by w ten sposób skorzystać z ulgi budowlanej.
9. Pomimo znaczących inwestycji w infrastrukturę techniczną gmin wiejskich występują duże dysproporcje pomiędzy miastem a wsią. Ludność korzystająca z wodociągu stanowiła 52,4% ludności wsi (w miastach 90,5%), z gazu sieciowego – 52,3% (w miastach 84,3%), z kanalizacji – 13,7% (w miastach 81,8%). Znacznie niższa była

również ilość odpadów zebranych z gospodarstw domowych, stanowiąca 1/3 ilości zebranej w miastach (przy porównywalnej liczbie ludności). Gorsza jest również dostępność komunikacyjna części obszarów wiejskich, szczególnie na południu województwa oraz wyposażenie i jakość mediów, np. energia elektryczna, gaz.

10. Duże rozproszenie osadnictwa przy niskim wyposażeniu w infrastrukturę ochrony środowiska (kanalizacje, oczyszczalnie ścieków, zbiórka odpadów) wpływa niekorzystnie na zasoby środowiska i jakość przestrzeni wiejskiej.

2.10. USŁUGI PUBLICZNE

1. Wachlarz sektorów usług społecznych jest szeroki i dotyczy usług między innymi z zakresu pomocy społecznej, służby zdrowia, kultury, bezpieczeństwa.
2. Województwo Małopolskie jest trzecim regionem w Polsce zarówno jeśli chodzi o liczbę organizacji pozarządowych (4727 organizacji zarejestrowanych), jak i liczbę organizacji posiadających statut pożytku publicznego (339). Organizacje wymagają jeszcze wsparcia ze strony samorządu w celu rozwoju i wzmocnienia. Borykają się one z takimi barierami jak: braki finansowe, kadrowe i lokalowe, słabą federalizacją sektora oraz problemami we współpracy z samorządami.
3. Ochrona zdrowia obejmowała ogółem 93 jednostki opieki stacjonarnej. Łącznie dysponowały one 18 tys. łóżek, w tym szpitale publiczne 14,6 tys. łóżek. Liczba leczonych wynosiła 509 tys. i była o 53 tys. większa niż w roku 2003. Wskaźnik liczby leczonych na 10 000 ludności od roku 1999 systematycznie rośnie. Podobną tendencję można zaobserwować w zakresie przeciętnego wykorzystania łóżka w dniach. Przeciętny okres pobytu leczonego w dniach systematycznie skraca się - w roku 1999 wynosił on 10,3 natomiast w 2004 roku 7,9.
4. W roku 2004 nastąpiło zmniejszenie zatrudnienia personelu medycznego w stosunku do roku 2003 ogółem o 264 osoby, w tym największy spadek odnotowano w grupie lekarzy stomatologów, pielęgniarek, farmaceutów oraz w grupie techników analityki medycznej. Równocześnie nastąpił wzrost zatrudnienia przede wszystkim w grupach lekarzy, mgr pielęgniarstwa, techników fizjoterapii oraz psychologów.
5. Najważniejsze potrzeby medyczne (epidemiologiczne) mieszkańców Małopolski dotyczą głównie chorób układu krążenia, chorób nowotworowych, ratownictwa medycznego oraz chorób psychiatrycznych. Problemem jest nierównomierny dostęp do usług medycznych.
6. W dziedzinie służby zdrowia podstawową sprawą jest jakość usług medycznych. Stan infrastruktury technicznej w Małopolskich szpitalach odbiega od optymalnego, co wpływa na poziom świadczonych usług. Dotyczy to stanu urządzeń medycznych (podstawowych i wysokospecjalistycznych), stanu systemów centralnej sterylizacji, stanu bloków operacyjnych oraz poziomu informatyzacji. Kondycja ekonomiczna tego sektora jest słaba. Składa się na to ujemna rentowność, pogarszająca się płynność finansowa, wzrastający poziom zobowiązań (w tym wymagalnych), minimalny poziom nadwyżek finansowych, dekapitalizacja majątku trwałego.
7. W 2004 roku w województwie małopolskim skorzystało z pomocy społecznej 104 tys. rodzin, w tym 57324 rodzin zamieszkujących na terenach wiejskich (54,9%). Łącznie członkowie rodzin korzystających z pomocy społecznej, to grupa 385,7 tys. osób, tj. 12% mieszkańców Małopolski. Odsetek korzystających ze wsparcia pomocy społecznej jest znacznie zróżnicowany terytorialnie. W roku 2004 przyjmował wartości od 5,1% ogółu mieszkańców w Krakowie, gdzie sytuacja pod tym względem jest najlepsza, do 23,5% w

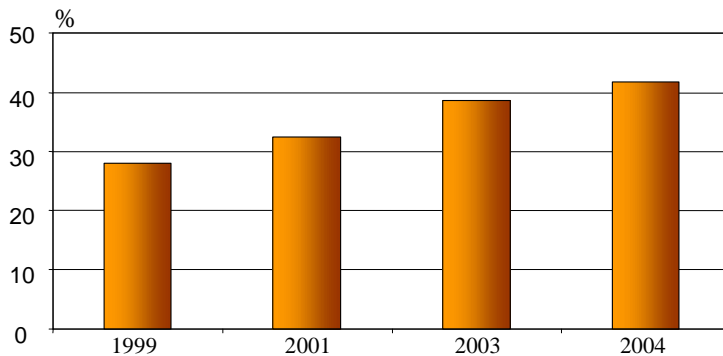
powiecie nowosądeckim ziemskim, w którym klienci pomocy społecznej mają największy procentowy udział w liczbie mieszkańców w porównaniu do innych powiatów.

2.11. ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA JEGO OCHRONY

1. Środowisko województwa małopolskiego jest bardzo zróżnicowane, a ukształtowanie powierzchni ma zdecydowanie charakter górski i wyżynny. Ponad 30% obszaru województwa leży powyżej 500 m n.p.m., a tylko 9% poniżej 200 m n.p.m. Urozmaicona budowa geologiczna powoduje, że zasoby surowców mineralnych województwa małopolskiego są zróżnicowane i bogate. Ochroną prawną objęte jest 58% powierzchni województwa małopolskiego, co plasuje województwo na drugim miejscu w kraju.
2. Województwo małopolskie położone w dorzeczu górnej Wisły posiada wysoką rangę w skali kraju w zakresie gospodarki wodnej ze względu na gęstą sieć rzeczna, ich górski charakter i wielkość zasobów wód powierzchniowych (14,2% zasobów kraju). Jego południową część obejmuje karpacka część zlewni rzeki Wisły. Jest to obszar o największej gęstości źródeł i sieci rzecznych. Górski charakter większości rzek województwa wpływa na nierównomierność przepływów, stąd częste tu zarówno niżówki jak i występujące kilka razy do roku wezbrania, a średnio co kilka lat – powódzie, którymi zagrożone jest ok. 48% obszaru województwa.
3. Powszechność skażeń wód powierzchniowych, zwłaszcza pod względem sanitarnym, powoduje, że wody podziemne stają się często jedynym możliwym do wykorzystania źródłem wody pitnej dobrej jakości. Pod względem ilości wód podziemnych województwo należy zaliczyć do średnio zasobnych – 340 mln m³ - 6% zasobów kraju. Uwarunkowania wynikające z budowy geologicznej silnie różnicują zasobność struktur wodonośnych na obszarze województwa. Największe zasoby wód znajdują się w północnej i południowej części województwa oraz w dolinie Wisły. Obszarem o wyraźnym deficycie są obszary wschodnie i północno-wschodnie.
4. Zasoby wód mineralnych województwa stanowią ok. 1/5 zasobów kraju. Wody uznane za lecznicze występują w 15 uzdrowiskach lub miejscowościach uzdrowiskowych. Stwierdzono również występowanie tych wód w innych miejscowościach, jednak dotychczas nie były one eksploatowane i stanowią zasoby perspektywiczne.
5. Zbilansowane zasoby wód geotermalnych związane są z Niecką Podhalańską, gdzie ich potencjał szacowany jest na ok. 1 000 mln m³. Zasoby te mogą pozwolić na zaspokojenie potrzeb ciepłowniczych całego obszaru Podhala. Występują one w całym obszarze na głębokości 1600-2600 m. Poza Niecką Podhalańską znacznych zasobów wód geotermalnych występują na innych obszarach województwa.
6. Małopolska jest regionem o jednym z najwyższych poborów wody. W roku 2003 wyniósł on 885,8 hm³, w tym ujęcia przemysłowe stanowiły 72,5%. Dało to Małopolsce 5 miejsce w kraju. Blisko 84% stanowiła woda pochodząca z ujęć powierzchniowych. Stąd też bardzo ważna dla regionu jest ochrona wód zlewni, szczególnie powyżej ujęć wody pitnej. Występują duże dysproporcje zasobów wodnych, stąd konieczność pobierania wody na potrzeby obszarów ubogich w zasoby z obszarów bogatych i przesyłanie je systemami wodociągów. Łączna długość sieci wodociągowej wyniosła 15,5 tys. km, przy czym przyrost sieci wodociągowej w ostatnich latach ma tendencję malejącą (rok 2004 – 386,8 km, rok 2003 – 450,7 km, a w roku 1999 – 713,4 km).

7. Od kilku lat obserwuje się rozwój sieci kanalizacyjnej. Jednak dopiero w roku 2001 po raz pierwszy przyrost sieci kanalizacyjnej był większy od przyrostu sieci wodociągowej. W roku 2004 sieć kanalizacyjna wyniosła 6479 km. Tym samym stosunek sieci kanalizacyjnej do wodociągowej wyniósł 41,7%, a w roku 1999 wynosił zaledwie 28%. W roku 2004 odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej na wsi wyniósł 13,7%, a w miastach 81,8%.
8. Postępuje wzrost ilości oczyszczalni komunalnych: ze 171 w roku 1999 do 227 w 2004 r. Na przestrzeni ostatnich lat zwiększył się odsetek ludności obsługiwanej przez komunalne oczyszczalnie ścieków, co jest pozytywnym symptomem w zakresie ochrony wód. W 1999 r. wynosił on 45,3%, natomiast w 2004 r. wzrósł do 51,1% ogółu ludności.
9. Jednak inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska, szczególnie intensywne w ostatnich latach, nie były w stanie wyeliminować wieloletnich zaniedbań w tym zakresie, co ma odzwierciedlenie szczególnie w niezadowalającej jakości wód.

Rysunek nr 10. Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

10. W 2004 roku, w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej powstało łącznie ok. 9701,2 tys. Mg odpadów, z czego:
  - odpady niebezpieczne - stanowiły 4,9% tj. 473,3 tys. Mg,
  - inne niż niebezpieczne - 95,1% tj. 9 227,9 tys. Mg.
11. Gospodarkę odpadami w województwie małopolskim w roku 2004, podobnie jak w latach poprzednich, cechuje wysoki stopień gospodarczego wykorzystania odpadów przemysłowych oraz nadal nieuporządkowana gospodarka odpadami komunalnymi z niskim stopniem segregacji i odzysku odpadów.

2.12. KULTURA ORAZ DZIEDZICTWO KULTUROWE I PRZYRODNICZE

1. Pod względem bogactwa dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Małopolska plasuje się na jednym z wiodących miejsc w kraju. W regionie znajduje się 55301 zespołów zabytkowych i obiektów nieruchomych, przy czym 3036 obiektów wpisanych zostało do wojewódzkiego rejestru zabytków. Na Światową Listę Dziedzictwa UNESCO wpisane zostało 8 (z 16 w Polsce) zespołów i obiektów zabytkowych Małopolski. Stanowią one

podstawę atrakcyjności turystycznej regionu. Jego wiodące elementy to nie tylko dziedzictwo materialne, historyczne i symboliczne Krakowa i okolic (Kopalnia Soli w Wieliczce, Obóz Zagłady Auschwitz-Birkenau, Zespół klasztorno-pielgrzymkowy OO. Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej) i wyjątkowej urody zróżnicowany krajobraz, przede wszystkim górski (Tatry, Pieniny), ale również mniej znane miejsca i obiekty jak np. zabytkowa, liczna i unikalna w skali europejskiej architektura drewniana, zachowane cenne naturalne obszary przyrodnicze, w tym rozległe tereny leśne Beskidów i Gorców, wciąż żywe w różnych częściach województwa rzemiosło lokalne, folklor i tradycyjna obyczajowość, a także dziedzictwo grup narodowościowych i etnicznych.

2. Infrastruktura służąca działalności kulturalnej obejmuje obiekty i zespoły obiektów należących do blisko 1500 instytucji kultury (m.in. muzea, biblioteki, teatry i instytucje muzyczne, kina, domy i centra kultury, galerie sztuki). Bazę infrastrukturalną uzupełniają obiekty zajmowane przez kilkaset organizacji pozarządowych sektora kultury oraz podmioty gospodarcze działające w obszarze „przemysłu czasu wolnego”.
3. Zasoby muzeów małopolskich ocenia się na ponad 4 mln obiektów, co stanowi ok. 1/6 polskich zasobów muzealnych. Zabytki te znajdują się w zbiorach 105 muzeów i oddziałów muzealnych, co stanowi 15,5% muzeów w kraju. Najwięcej placówek muzealnych i największe zbiory muzealiów znajdują się w Krakowie, kolejne ważne pod względem liczby placówek obszary województwa to powiat nowotarski (7), krakowski (5), wadowicki (5) oraz chrzanowski, tarnowski i tatrzański (4).
4. Stan zabytków w województwie jest zróżnicowany. Stosunkowo dobrze zachowane są zespoły sakralne i budowle użyteczności publicznej (odpowiednio 842 i 293 obiektów). Najbardziej zaniedbane i w złym stanie są zabytkowe obiekty mieszkalne w miastach i miasteczkach (1377 obiektów), zespoły dworsko-pałacowe (204+77 obiektów), zespoły zabytkowej zieleni (388 obiektów). Również w złym stanie i zazwyczaj niezagospodarowane pozostają zabytki przemysłu, techniki i sztuki inżynierskiej.

2.13. WSPÓŁPRACA MIĘDZYREGIONALNA MAŁOPOLSKI

1. Województwo małopolskie ma podpisanych szereg umów i porozumień międzynarodowych z następującymi regionami: Turynią (1999 r.), Toskanią (2000), Hrabstwem Kopenhagi (2001), Autonomicznym Regionem Madrytu (2003), Krajem Preszowskim (2003), Żylińskim (2003), Obwodem Lwowskim (2004), Regionem Centrum (2004), Hrabstwem Fionii (2004), Prowincją Jiang Su (2004), Regionem Rhône-Alpes (2004), Województwem Kluż (2005), Stanem Andhra Pradesh (2005).
2. We współpracy z tymi regionami województwo małopolskie realizuje projekty z zakresu edukacji, kultury, turystyki, funduszy strukturalnych, gospodarki, rolnictwa i ochrony środowiska.

3. ANALIZA SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Zasoby ludzkie	
<ul style="list-style-type: none"> – Młode i dobrze wykształcone społeczeństwo; – Dodatni przyrost naturalny – Dodatnie i wzrastające saldo migracji; – Różnorodność kulturowa regionu oraz silne poczucie tożsamości społeczności lokalnych – Niski poziom bezrobocia – Mniejsza niż w kraju wrażliwość rynku pracy na zmiany koniunkturalne gospodarki; – Duża liczba organizacji pozarządowych 	<ul style="list-style-type: none"> – Spadek dynamiki przyrostu naturalnego – Niski poziom wykształcenia ludności zamieszkującej obszary wiejskie – Niewielka mobilność siły roboczej; – Niekorzystna struktura sektorowa zasobów pracy w regionie; – Wysoki udział młodzieży i długotrwale bezrobotnych w populacji osób bezrobotnych; – Niedostateczna podaż pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich
Gospodarka	
<ul style="list-style-type: none"> – Wyraźny image Krakowa – Niskie koszty pracy; – Dobra dostępność wykwalifikowanych kadr; – Wysoka pozycja krakowskiego ośrodka akademickiego; – Konkurencja szkolnictwa publicznego i prywatnego na rynku edukacyjnym; – Rozwój ośrodków akademickich poza Krakowem; – Wysoka przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców Małopolski; – Dobre podstawy do rozwoju dostępu do usług publicznych on-line; – Relatywnie silne przedsiębiorstwa ICT – Największy potencjał i największa wśród regionów niestołecznych dynamika w zakresie nakładów i zatrudnienia w działalności badawczej i rozwojowej Polsce. – Rozwinięte zaplecze naukowe i badawcze w regionie; – Aktywne instytucje otoczenia biznesu – Duży potencjał turystyczny – Duży ruch turystyczny, w tym turystów zagranicznych; 	<ul style="list-style-type: none"> – Brak dużych, zwartych i wyposażonych w media terenów inwestycyjnych; – Niska atrakcyjność inwestycyjna większości miast; – Słaby sektor MSP – Krótki okres „życia” firmy; – Słaby popyt przedsiębiorstw na prace badawczo-rozwojowe; – Niski poziom nakładów firm na innowacje; – Brak rynkowego powiązania działalności badawczo-rozwojowej w jednostkach publicznych: duży nacisk na badania podstawowe, dominacja publicznych i dotacyjnych instrumentów finansowania działalności BiR. – Niski poziom korzystania z szerokopasmowego dostępu do Internetu, szczególnie na obszarach wiejskich

Infrastruktura i środowisko	
<ul style="list-style-type: none"> – Dobra dostępność komunikacyjna (lotnisko międzynarodowe, europejski korytarz transportowy TINA III) – Duża liczba międzynarodowych połączeń lotniczych – Wysoka gęstość sieci drogowej i kolejowej; – Bogate zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego – Duże i różnorodne obszary prawnie chronione; – Duże zasoby wód mineralnych i geotermalnych; – Poprawa stanu środowiska; – Wysoki poziom i bogata oferta działalności kulturalnej; – Stałe, cykliczne imprezy kulturalne o charakterze międzynarodowym; 	<ul style="list-style-type: none"> – Niska jakość sieci komunikacyjnej – Słaba dostępność komunikacyjna południowej części województwa; – Słaba dostępność terenów przeznaczonych pod rozwój działalności gospodarczej; – Niska jakość zasobów wodnych – Niski odsetek Małopolan obsługiwanych przez komunalne oczyszczalnie ścieków; – Duża ilość wytworzonych odpadów, w tym szczególnie duża ilość odpadów niebezpiecznych; – Presja ruchu turystycznego na najcenniejsze obszary chronione; – Nieatrakcyjna formuła zagospodarowania obiektów zabytkowych i prezentowania zbiorów muzealnych;
Przestrzeń	
<ul style="list-style-type: none"> – Wielofunkcyjny, ukształtowany metropolitalny charakter Krakowa; – Dobrze rozwinięty i historycznie utrwalony system ośrodków lokalnych i ponadlokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> – Niski i zmniejszający się poziom urbanizacji województwa – Słabe więzi w skali obszaru metropolitalnego; – Duże dysproporcje rozwoju społeczno-gospodarczego i jakości życia w układzie przestrzennym – Rozproszone osadnictwo

Szanse	Zagrożenia
Zasoby ludzkie	
<ul style="list-style-type: none"> – Znaczna podaż zasobów pracy w perspektywie średnioterminowej; – Wzrost popularności elastycznych form zatrudnienia; – Wzrost świadomości w zakresie konieczności pogłębiania wiedzy i podnoszenia kwalifikacji zawodowych; – Rozwój instytucji szkoleniowych oraz innych jednostek wspierających rynek pracy; – Wykorzystanie technologii 	<ul style="list-style-type: none"> – Utrzymanie się dotychczasowych niekorzystnych tendencji demograficznych; – Wzrost populacji osób bezrobotnych w niemobilnym wieku zawodowym; – Utrwalanie się zjawisk: długotrwałego bezrobocia oraz ubóstwa i wykluczenia społecznego; – Ograniczenie dostępu do zewnętrznych rynków pracy;

informatycznych w edukacji;	
Gospodarka	
<ul style="list-style-type: none"> – Budowa gospodarki opartej na wiedzy i społeczeństwa informacyjnego – Podniesienie poziomu życia i zasobności społeczeństwa; – Wzrost znaczenia „przemysłów czasu wolnego” – Zainteresowanie inwestorów rozwojem turystyki kulturowej i przyrodniczej; – Napływ zwiększonych środków finansowych na obszary wiejskie; – Tendencje wzrostowe nakładów na innowacje; – Przyjazd pacjentów i studentów z UE; 	<ul style="list-style-type: none"> – Przytłaczający rozwój Warszawy (lub innych ośrodków) – efekt „wysysania” rozwoju; – Polaryzacja rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i bezrobocie; – Niski popyt na badania i innowacje; – Niedostateczne tempo restrukturyzacji i prywatyzacji niektórych branż i sektorów; – Znaczny udział szarej strefy; – Spadkowa tendencja w nakładach inwestycyjnych przedsiębiorstw;
Infrastruktura i środowisko	
<ul style="list-style-type: none"> – Integracja europejska i dostęp do funduszy strukturalnych; – Poprawa dostępności w skali Europy Środkowej; – Rozwój ruchu lotniczego; – Ochrona zlewni wód, szczególnie powyżej ujęć wody pitnej; – Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii; 	<ul style="list-style-type: none"> – Opóźnienie budowy i rozwoju krajowych ciągów komunikacyjnych; – Niedostosowanie do standardów jakościowych UE w zakresie ochrony środowiska; – Wzrost zagrożenia powodziowego będącego efektem zmian klimatycznych; – Zahamowanie prywatyzacji usług społecznych;
Przestrzeń	
<ul style="list-style-type: none"> – Zmiany systemie prawnym regulujące współpracę w ramach obszarów metropolitalnych; 	<ul style="list-style-type: none"> – Postępujące rozproszenie osadnictwa na obszarach wiejskich; – Dalsza degradacja tradycyjnego krajobrazu kulturowo-przyrodniczego; –

4. POMOC PUBLICZNA DLA REGIONU

4.1. KRAJOWA

Kontrakt Wojewódzki dla Województwa Małopolskiego w latach 2001-2003.

W roku 2003 zakończony został 3 letni okres realizacji I edycji kontraktów wojewódzkich, które stały się jednym z najważniejszych narzędzi realizacji strategii i programów wojewódzkich.

W realizacji kontraktu uczestniczyły 173 podmioty uprawnione, w tym 156 samorządowych: 1 województwo, 18 powiatów, 133 gminy i 4 związki gmin. Wśród beneficjentów znalazły się również 3 szkoły wyższe oraz 14 podmiotów uprawnionych z sektora prywatnego. W sumie w latach 2001 – 2003 zrealizowane zostało 275 zadań, z czego 104 wykonano do końca 2001 r., 82 z upływem 2002 r. i 89 w roku 2003.

Środki z dotacji budżetu państwa przewidzianej dla Województwa Małopolskiego wydatkowane były na poziomie 93%, z czego wydano: w 2001r. - 70,3 mln zł., w 2002 r. - 84,6 mln zł., w 2003 r. - 90,3 mln zł.

Podział środków finansowych kontraktu na lata 2001-2003 wg priorytetów:

Nr	Nazwa priorytetu	Środki zakontraktowane na lata 2001-2003 (mln zł)
1	Elastyczny, łatwo dostosowujący się do zmian społeczno – gospodarczych system edukacji	138,9
2	Infrastruktura konieczna dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego	0,85
3	Regionalny wspólny rynek informacji	1,4
4	Środowisko promujące przedsiębiorczość i aktywność obywateli	13
5	Racjonalne gospodarowanie środowiskiem	16,4
6	Innowacyjne firmy	2,5
7	Rozwinięte przemysły „regionalnej szansy”	34,4
8	Rozwinięte otoczenie biznesu	13,3
9	Wysoki poziom inwestycji	45
10	Dobrze rozwinięty system powiązań komunikacyjnych	129,7
OGÓLEM PRIORYTETY 1-10		395,5
<i>Działania objęte Kontraktem, realizowane poza priorytetami</i>		
	Inwestycje wieloletnie jednostek samorządu terytorialnego	161,7
	Domy Pomocy Społecznej i Specjalne Ośrodki Szkolno- Wychowawcze (środki zapisane w Programie Wsparcia pozostające w gestii Wojewody Małopolskiego w roku 2001)	5,8

Kontrakt Wojewódzki dla Województwa Małopolskiego w 2004 roku.

W dniu 16 marca 2004 r Rozporządzeniem Rady Ministrów przyjęty został Program Wsparcia na 2004 rok, który stał się podstawą prawną do podpisania nowego, rocznego kontraktu dla województwa.

W ramach Kontraktu dla Województwa Małopolskiego na 2004 rok realizowanych było ogółem 86 projektów (zakończono realizację oraz rozliczono w całości 85 zadań), natomiast dofinansowanie ze środków budżetu państwa wyniosło 51,02 mln zł. (planowano: 52,137 mln

zł.). Ostateczne rozliczenia Kontraktu zamknęło się wykorzystaniem dotacji na poziomie 97,8 %.

Podział środków wewnątrz priorytetów w 2004 r. przedstawia poniższa tabela:

Priorytet/ działanie	Nazwa	Budżet Państwa (Program wsparcia) – plan ostateczny	%
PRIORYTET I	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz społecznej w regionie	49 923 414	95,75
Działanie I.1	Podnoszenie standardu infrastruktury transportowej, w szczególności drogowej	6 630 659	12,72
Działanie I.2	Rozwój lokalnego transportu publicznego	850 000	1,63
Działanie I.3	Wzmacnianie systemu ochrony środowiska	4 000 000	7,67
Działanie I.4	Unowocześnianie i rozbudowa systemu ochrony zdrowia	13 508 000	25,91
Działanie I.5	Restrukturyzacja i unowocześnianie bazy: oświatowo – wychowawczej, szkolnictwa wyższego, turystyczno-sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej	18 440 709	35,37
Działanie I.6	Modernizacja bazy i podnoszenie standardu instrumentów pomocy społecznej	6 494 046	12,45
PRIORYTET II	Pobudzanie inicjatyw gospodarczych i społecznych służących podnoszeniu jakości życia mieszkańców regionu	2 213 586	4,25
Działanie II.1	Tworzenie oraz dokapitalizowanie regionalnych funduszy kredytowych, pożyczkowych i gwarancyjnych	916 000	1,76
Działanie II.2	Popularyzowanie regionu oraz jego środowisk z wykorzystaniem miejscowych zasobów dziedzictwa kulturowego	1 297 586	2,49
Działanie II.3	Wspieranie projektów z zakresu promocji, edukacji, zdrowia i ekologii realizowanych przez organizacje pozarządowe i społeczne	0	0
	RAZEM PRIORYTETY:	52 137 000	100

Kontrakt Wojewódzki dla Województwa Małopolskiego na lata 2005-2006.

Kontrakt Wojewódzki dla Województwa Małopolskiego na lata 2005-2006 podpisany został w dniu 27 czerwca 2005 r. Kontrakt przewidywał wsparcie w roku 2005 zadań własnych i inwestycji wieloletnich jednostek samorządu terytorialnego łączną kwotą w wysokości **22,35 mln zł** na. Środki te zostały rozdysponowane pomiędzy 5 działań wybranych z Programu Wojewódzkiego Rozwoju Regionalnego Małopolski na lata 2004 – 2006, o wsparcie których wnioskował Zarząd Województwa. Dodatkowo, w związku z Zarządzeniem Nr 38 Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 2005 roku, do Kontraktu wpisane zostały środki w wysokości **1 mln zł** pochodzące z ogólnej rezerwy budżetowej i przyznane – poza działaniami Kontraktu - na realizację projektu *Budowa własnych ujęć oraz przebudowa systemu wodociągowego na terenie gminy Kalwaria Zebrzydowska*.

Poziom dofinansowania ustalony został w wysokości maksimum 50% wartości zgłaszanego projektu. Ostatecznie w ramach Kontraktu realizowanych było 21 zadań..

Podział środków pomiędzy działaniami w 2005 r. przedstawia poniższa tabela:

Działanie	Nazwa	Budżet Państwa – plan ostateczny	%
Działanie 1.1	Elastyczny, łatwo dostosowujący się do zmian społeczno – gospodarczych system edukacji	1 100 000	4,92
Działanie 1.4	Sprawny i przyjazny pacjentowi system ochrony zdrowia	11 689 000	52,31
Działanie 2.1	Zlikwidowanie zaniedbań w ochronie środowiska	300 000	1,34
Działanie 3.2	Rozwinięte przemysły „regionalnej szansy”	3 106 000	13,90
Działanie 4.2	Sprawny system transportu wewnętrznego	6 151 000	27,53
	RAZEM DZIAŁANIA:	22 346 000	100

Podczas sesji 27 marca 2006 roku Sejmik Województwa Małopolskiego wyraził zgodę na dokonanie zmiany w Kontrakcie, polegającej na wprowadzeniu środków finansowych na rok 2006, przyznanych Województwu Małopolskiemu na mocy zapisów Ustawy budżetowej na rok 2006. Zgodnie z treścią Załącznika nr 2 „Wydatki budżetu państwa na rok 2006. Zestawienie zbiorcze według działań”, Część 83 Rezerwy celowej, pozycja 11, ogólna pula środków przeznaczonych na realizację Kontraktów Wojewódzkich w roku 2006 wynosi 413 080 000 zł, co oznacza, że Województwo Małopolskie dysponuje pulą środków w wysokości 27 717 668 zł (6,71% puli środków).

Podział środków pomiędzy działaniami w 2006 r. przedstawia poniższa tabela:

Działanie	Nazwa	Budżet Państwa	%
Działanie 1.1	Elastyczny, łatwo dostosowujący się do zmian społeczno – gospodarczych system edukacji	1 050 000	3,79
Działanie 1.4	Sprawny i przyjazny pacjentowi system ochrony zdrowia	16 467 668	59,41
Działanie 2.1	Zlikwidowanie zaniedbań w ochronie środowiska	1 000 000	3,61
Działanie 3.2	Rozwinięte przemysły „regionalnej szansy”	4 200 000	15,15
Działanie 4.2	Sprawny system transportu wewnętrznego	5 000 000	18,04
	RAZEM DZIAŁANIA:	27 717 668	100

Zintegrowany Program Łagodzenia Skutków Restrukturyzacji Górnictwa, Hutnictwa oraz Wielkiej Syntezy Chemicznej na terenie Województwa Małopolskiego

Zintegrowany Program Łagodzenia Skutków Restrukturyzacji Górnictwa, Hutnictwa oraz Wielkiej Syntezy Chemicznej na terenie Województwa Małopolskiego (Program) zatwierdzony został w dniu 29 września 2003 r. podczas XII sesji SWM (Uchwała XII/136/03). Stanowi instrument wspierający procesy restrukturyzacji przedsiębiorstw należących do tradycyjnych sektorów przemysłu, w szczególności ma za zadanie ograniczenie negatywnych społecznych i gospodarczych skutków tych procesów. *Program* obejmuje 2 priorytety:

Priorytet 1, w skład którego wchodzi 3 działania ukierunkowane na rzecz osób zagrożonych utratą pracy;

Priorytet 2 obejmujący działania mające służyć:

- a) poprawie dostępności kapitału (działanie 2.1)
- b) wzmocnieniu infrastruktury lokalnej i regionalnej (działanie 2.2)

W 2004 roku uruchomiono Działanie 2.1. Środki na ten cel w wysokości 20 mln zł zapisane zostały w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 16 marca 2004 r. w sprawie przyjęcia

Programu wsparcia na rok 2004 (Dz. U. Nr 56 poz. 542) i przekazane zostały w ramach Kontraktu dla Województwa Małopolskiego na 2004 rok. Zostały przeznaczone w całości w formie dotacji celowej na utworzenie 4 nowych funduszy pożyczkowych: 2 przeznaczonych dla MŚP oraz 2 dla wspólnot mieszkaniowych. Fundusze utworzyły w swych strukturach i prowadzą: w Krakowie - Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S. A., w Tarnowie - Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S. A.

W 2005 r. rozpoczęła się realizacja Działania 2.2. Na ten cel Województwo Małopolskie pozyskało środki w wysokości 19 670 000 zł (5 mln euro). Pieniądze te pochodzą z pożyczki Banku Rozwoju Rady Europy (BRRE) dla Rządu Rzeczypospolitej Polskiej. Umowa pożyczki została podpisana w dniu 9 czerwca 2005 r. a środki udostępniono samorządom za pośrednictwem Funduszu Dotacji Inwestycyjnych dla Małopolski. Zgodnie z umową pożyczki oraz opracowanymi na jej podstawie *Wytocznymi Realizacji Projektów* dotacje w wysokości do 50% całkowitego kosztu kwalifikowanego projektu zostały przyznane na realizację zadań inwestycyjnych z 4 dziedzin: Transport, Tworzenie stref aktywności, Infrastruktura środowiskowa oraz Odnowa obszarów miejskich. Nabór projektów odbył się w dniach 3 sierpnia – 9 września br., złożonych zostało 51 wniosków na ogólną kwotę 82 107 000 zł, przy czym kwota wnioskowanej dotacji wyniosła 31 815 000 zł. Powstała w wyniku ocen: formalnej i merytorycznej oraz decyzji Zarządu Województwa Małopolskiego lista rankingowa otrzymała pozytywną opinię BRRE.

Po modyfikacjach związanych z rezygnacją jednego z beneficjentów lista rankingowa według stanu na dzień 31 grudnia 2005 r. obejmowała 33 projekty wybrane do realizacji oraz 10 projektów rezerwowych.

W 2005 roku rozpoczęto także przekazywanie środków na realizację wybranych projektów. W sumie dofinansowano pierwszych 7 z 33 przedsięwzięć. Były to głównie inwestycje w infrastrukturę w dwóch głównych sektorach działalności:

- gromadzenie ścieków i odpadów oraz ich oczyszczanie,
- dostęp obszarów, na których zlokalizowane są małe i średnie przedsiębiorstwa, do głównych szlaków komunikacyjnych (dostęp przedsiębiorstw do głównych dróg).

Zaplanowana na rok 2005 kwota dotacji została wykorzystana w 98,1% (z planowanych 2 253 180 zł przekazano na konta beneficjentów 2 210 033 zł). Przekazane środki stanowią 11,2% całości kwoty dotacji przeznaczonej na Program oraz 12,8% całości środków przeznaczonych przez jednostki samorządu terytorialnego (jst) na współfinansowanie.

4.2. ZAGRANICZNA

W 1999 roku Województwo Małopolskie uzyskało na cele inwestycyjne prawie 6 mln euro. Na wartość tą składa się 90 inwestycji realizowanych w ramach programów: INRED, STRUDER II oraz TURIN III.

Natomiast na „programy miękkie” w 1999 roku uzyskano 813 tys. euro. Pozwoliło to na przeprowadzenie szeregu szkoleń na temat zasad korzystania z funduszy pomocowych dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego oraz zasad budowania strategii rozwoju i planów operacyjnych (INRED).

Na obszarze województwa małopolskiego realizowane były w latach 1999-2004 następujące programy pomocowe UE:

1) PHARE INRED:

- Komponent 01 – Rozwój instytucji regionalnych, wsparcie budowy strategii: 300 000 euro – realizowane w 2000 roku;
- Komponent 02.01 – Podnoszenie kwalifikacji zasobów ludzkich: 167 000 euro – realizowane w 2000 roku;
- Komponent 02.02 – Wsparcie inwestycyjne w regionie Małopolski. W województwie małopolskim zakontraktowano łącznie 4 976,5 tys. euro – 38 projektów w ramach I edycji programu; 35 projektów w ramach II edycji programu;

2) **PHARE STRUDER II** – w programie tym uczestniczyły gminy z byłego województwa nowosądeckiego. Dofinansowano 3 projekty, których całkowity koszt wynosi: 525,6 tys. euro, w tym 116 tys. euro dotacji.

3) **PHARE RAPID** – w programie tym uczestniczyły gminy z byłego województwa nowosądeckiego. Przyjętych zostało 9 projektów inwestycyjnych z listy podstawowej na łączną kwotę: 772 343 euro (w tym dotacja RAPID – 382 826 euro) oraz 4 projekty z listy rezerwowej na łączną kwotę: 533 523 euro (w tym 228 056 euro dotacji RAPID). Łączna kwota środków wydatkowanych w Małopolsce – 1 305 866 euro, w tym 610 882 euro dotacji RAPID

4) **TOURIN III** – celem programu było udostępnienie gminom pomocy w podniesieniu ich atrakcyjności turystycznej poprzez rozbudowę lokalnej infrastruktury turystycznej na terenach pozamiejskich. Program objął 14 projektów na łączną kwotę 3,2 mln zł.

5) **Program TEMPUS 1999-2000:** Placement Office – nawiązanie ścisłej współpracy pomiędzy uczelniami, polskimi i zagranicznymi firmami działającymi w regionie Małopolski, z myślą organizacji praktyk studenckich (wartość grantu: 30 000 euro).

6) **Program SOCRATES** – obejmował wymianę studentów i wykładowców z zagranicznymi uczelniami partnerskimi; stypendia dla wyjeżdżających studentów (SOCRATES 1998/1999 – 24 181 euro oraz SOCRATES 1999/2000 – 28 733 euro).

7) **ISPA** – program ten w latach 2000-2006 pomaga krajom kandydującym w osiągnięciu standardów i norm Unii Europejskiej w zakresie infrastruktury transportowej i ochrony środowiska. W województwie małopolskim realizowanych bądź przygotowywanych jest obecnie 5 projektów. Cztery projekty dotyczą ochrony środowiska, a jeden jest z zakresu transportu:

1. Program Gospodarki Odpadami Komunalnymi w Krakowie,
2. Oczyszczalnia ścieków Płaszów II w Krakowie,

3. Ochrona wód powierzchniowych zlewni Górnego Dunajca i Zbiornika Czorszyńskiego,
4. Gospodarka ściekowa Tarnowa i okolicznych gmin,
5. Wzmocnienie nawierzchni drogi krajowej nr 4 do 115kN/oś, na odcinku Kraków-Tarnów.

Łączna kwota realizowanych projektów to ok. 191 mln euro (wielkość dofinansowania z UE to ponad 132 mln euro).

8) Program Banku Światowego „Aktywizacja Obszarów Wiejskich”

W województwie małopolskim wdrażany był Program Banku Światowego “Aktywizacja Obszarów Wiejskich”, w oparciu o umowę kredytową, podpisaną między Rzeczpospolitą Polską a Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju w dniu 25 lipca 2000 r.

Program realizowany był w latach 2000-2004, a jego zadaniem było wniesienie wkładu finansowego, inwestycyjnego oraz wiedzy i umiejętności w szeroko rozumiany rozwój gospodarczy wsi, wsparcie realizacji średniookresowej strategii rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich oraz spójnej polityki strukturalnej rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa.

Program składał się z następujących komponentów:

- A - Mikropożyczki,
- B - Aktywizacja kapitału ludzkiego, w tym podkomponenty:
  - B1 - Przekwalifikowanie siły roboczej,
  - B2 – Edukacja,
  - B3 - Budowanie potencjału instytucjonalnego administracji lokalnej i regionalnej,
- C - Infrastruktura wiejska.

Komponenty PAOW	Wartość środków przyznana dla Małopolski stan na dzień 1 marca 2005 – kwoty zrealizowane	
	środki Banku Światowego w tys. euro	środki Budżetu Państwa w tys. zł
Komponent A	2 110 (ok. 9 555 tys. zł)	2 710
Komponent B1	1 492 (ok. 6 630 tys. zł)	6 904
Komponent B2	5 287 (ok. 21 806 tys. zł)	X
Komponent C	3 939 (ok. 15 716 tys. zł)	X
SUMA	12 828 (ok. 53 707 tys. zł)	9 614

9) SAPARD

W latach 2000-2006 środki finansowe z tego instrumentu pomagają w stymulowaniu rozwoju obszarów wiejskich, ułatwiają proces integracji sektora rolnego krajów kandydujących z Unią Europejską przez dostosowanie tego sektora do standardów i wymagań unijnych.

We wrześniu 2004 r. minął ostatecznie termin kontraktowania środków z programu SAPARD. We wszystkich działaniach programu wdrażanych w województwie małopolskim podpisano łącznie 1926 umów na kwotę pomocy finansowej przekraczającą 370 mln zł. Kwota ta to ok. 130% wartości środków, które były pierwotnie przyznane na województwo. 1656 inwestycji zostało już zakończonych i rozliczonych (w całości lub pierwszy etap), natomiast pozostałe mogą być realizowane aż do końca lipca 2006 r.

10) Phare Odbudowa

Program Phare ODBUDOWA 2001 miał na celu odbudowę strat popowodziowych, które powstały w Polsce w lipcu i sierpniu w 2001 roku. Program realizowany był na terenie

3 województw najbardziej poszkodowanych w wyniku powodzi, tj.: małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego.

W ramach I edycji całość kwoty przeznaczonej na realizację programu podzielona została pomiędzy 3 województwa wg proporcji poniesionych i zweryfikowanych strat powodziowych. Z ogólnej kwoty 15 mln euro Małopolska otrzymała 6,1 mln euro. Realizowanych było w sumie 60 projektów na ogólną kwotę 7,141 mln euro, z czego dofinansowanie UE zakontraktowane zostało na kwotę 6,099 mln euro.

II edycja Programu Phare ODBUDOWA 2001

Wielkość środków finansowych przyznanych dla województwa małopolskiego wyniosła 3,9 mln euro z ogólnej kwoty programu 10 mln euro. Kwota ta podobnie jak w I-szej edycji została podzielona na trzy części, na zadania związane z:

- „usuwaniem skutków powodzi” – 2,469 mln euro,
- „infrastrukturą przeciwpowodziową” – 1,437 mln euro.

11) Program Współpracy Przygranicznej Polska – Słowacja PHARE CBC:

W 2000 roku projekty infrastrukturalne: Budowa mostu granicznego pomiędzy Leluchowem a słowacką wsią Circ na potoku Smereczek; (dofinansowanie z programu PHARE CBC wyniosło 1,65 mln euro).

Fundusz małych projektów euroregionalnych: Na mocy porozumienia Euroregionu Tatry z Władzą Wdrażającą Program Współpracy Przygranicznej PHARE, przeznaczono kwotę 120 000 euro na dofinansowanie projektów ze strefy kultury, sportu, demokracji lokalnej, zasobów ludzkich, planowania przestrzennego, rozwoju gospodarczego i turystyki.

W 2001 roku duże projekty infrastrukturalne: Przebudowa odcinków drogi wojewódzkiej nr 981 Moszczenica - Gorlice - Konieczna - granica państwa. Wartość projektu: 6,761 mln euro, w tym dotacja Phare - 2 mln euro. Inwestycja została zakończona w grudniu 2003 r.

Do Programu Współpracy Przygranicznej Polska – Słowacja 2002, którego łączny budżet opiewał, podobnie jak w 2001 roku, na kwotę 4 mln euro, z województwa małopolskiego zostały złożone 4 wnioski. Do dofinansowania został zakwalifikowany jeden projekt dotyczący przebudowy odcinków dróg wojewódzkich nr 958 i nr 959 na odcinku: Zakopane – Chochołów – granica państwa. Całkowita wartość projektu wyniosła 3,805 mln euro, z czego 1,85 mln euro pochodziło z programu Phare.

W 2002 roku została uruchomiona kolejna edycja Wspólnego Funduszu Małych Projektów Programu Współpracy Przygranicznej Phare Polska-Słowacja 2000. Na terenie Euroregionu „Tatry”, pełniącego funkcję sekretariatu WFMP realizowanych było 14 projektów na łączną wartość dofinansowania z programu Phare CBC 132 795 euro.

Ponadto w ramach Programu Współpracy Przygranicznej Phare Polska – Słowacja został uruchomiony Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych. Z pięciu projektów zgłoszonych z Małopolski realizowany był projekt Euroregionu Tatry „Ośrodek promocji i transgranicznej współpracy Polsko-Słowackiej w Nowym Targu” w wysokości 187 500 euro, w tym 140 625 euro dotacji Phare.

12) Program Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza (Phare SSG), zapoczątkowany w roku 2000 jest instrumentem służącym rozwinięciu zdolności Polski do przygotowania i wdrażania przyszłych programów operacyjnych współfinansowanych przez fundusze strukturalne (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego oraz Europejski Fundusz Społeczny) w ramach Celu 1 polityki regionalnej UE. Głównym celem Programu Phare SSG jest wyrównywanie dysproporcji w rozwoju społeczno – gospodarczym pomiędzy regionami. Alokacje z programu Phare 2002-2003 dla województwa małopolskiego wynosiły:

- Phare 2002 SSG - 20,61 mln euro;
- Phare 2003 SSG - 8,23 mln euro.

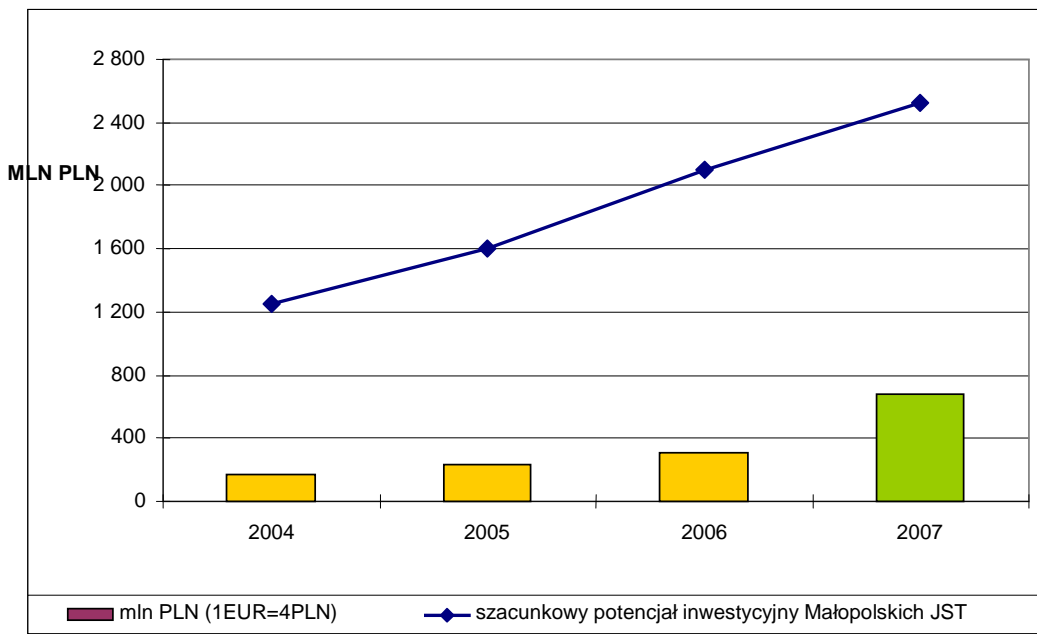
W latach 2004 – 2006 w ramach Programu Wojewódzkiego Rozwoju Regionalnego Małopolski wdrażane są następujące programy współfinansowane z funduszy UE:

- 1) **Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (185 260 tys. euro),**
- 2) **Program Operacyjny dla Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA (3500 tys. euro).**

4.3. WPŁYW FUNDUSZY UNII EUROPEJSKIEJ NA ROZWÓJ MAŁOPOLSKI

Wpływ funduszy Unii Europejskiej na rozwój Małopolski z pewnością można uznać za znaczący, natomiast jego szczegółowe omówienie jest obecnie trudne, gdyż ewentualne skutki realizacji projektów będą ujawniać się w dłuższym okresie czasu. Należy również wziąć pod uwagę, iż duża część projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych w latach 2004 – 2006 jest jeszcze w fazie realizacji, a niektóre dopiero rozpoczynają się. Już teraz można jednak wskazać na znaczną lukę między wykorzystaniem środków unijnych, a potencjałem inwestycyjnym małopolskich jednostek samorządu terytorialnego.

Rysunek nr 11 Średnia roczna alokacja środków z Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (lata 2004-2006) i Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego (prognoza na rok 2007) a potencjał inwestycyjny małopolskich JST

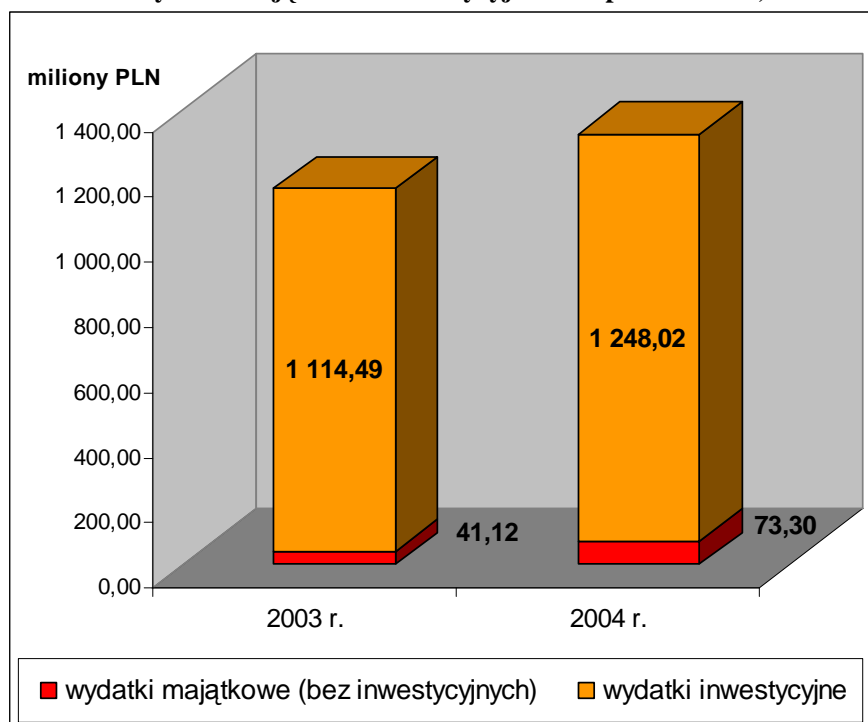

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych i analiz własnych.

Wzrost puli środków unijnych postępuje wraz ze wzrostem wydatków zarówno inwestycyjnych jak i majątkowych. Oznacza to, że środki unijne są jednym z wielu elementów jaki ma wpływ na rozwój województwa i nie sposób udowodnić ich rzeczywistego wpływu na rozwój w skali całej Małopolski. Jak wynika z danych statystycznych i z wyliczeń, Małopolska jest w stanie wygenerować współfinansowanie dla wielokrotnie większej liczby projektów realizowanych przy udziale środków unijnych niż ma to miejsce w chwili obecnej. Analizy pokazują, że będzie się tak działo także w przyszłym okresie

programowania (2007–2013) uwzględniając znacznie większą kwotę, którą otrzyma województwo w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego.

Rysunek nr 12 Wydatki majątkowe i inwestycyjne małopolskich JST, lata 2003-2004

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych

5. STRATEGIA ROZWOJU REGIONU – SYNTEZA.

5.1. CEL GŁÓWNY

Celem głównym Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 jest tworzenie warunków dla wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Cel ten będzie osiągany w szczególności poprzez prokonkurencyjne inwestycje infrastrukturalne, rozwijanie innowacyjności i społeczeństwa informacyjnego oraz poprawę stanu środowiska naturalnego i kulturowego.

Cel ten jest zgodny z celem określonym dla regionów celu „Konwergencja” w Rozporządzeniu Rady ustanawiającym ogólne warunki dla Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności.

Cel główny będzie osiągnięty za pośrednictwem celów szczegółowych oraz celów poszczególnych osi priorytetowych Programu. Cały system celów i interwencji opisany w MRPO jest zgodny z podstawowym dokumentem określającym przestrzeń dla polityki spójności UE w latach 2007-2013, tj. Strategicznymi Wytycznymi Wspólnotowymi (SWW). Powiązania pomiędzy osiami priorytetowymi MRPO a wytycznymi opisanymi w SWW zostały przedstawione na macierzy poniżej. Należy podkreślić, że nie wszystkie wytyczne SWW znajdują odzwierciedlenie w MRPO – fakt ten wynika z charakteru MRPO jako programu współfinansowanego przez EFRR. Komplementarne interwencje współfinansowane przez EFS będą realizowane w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki.

Stopień realizacji celu głównego będzie badany przy pomocy najbardziej ogólnego wskaźnika charakteryzującego poziom rozwoju społeczno gospodarczego, tj. wartość Produktu Krajowego Brutto / mieszkańca mierzona metodą siły nabywczej.

Wskaźnik oddziaływania	Wartość bazowa (2002)	Wartość docelowa (2015)	Częstotliwość pomiaru
PKB / mieszkańca według PPS jako procent średniej UE (UE25=100)	39,5	54,0	Co dwa lata

MACIERZ ZBIEŻNOŚCI MAŁOPOLSKIEGO REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO ZE STRATEGICZNYMI WYTYCZNYMI WSPÓLNOTY

<p style="text-align: center;">Osie priorytetowe Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013</p> <p>Strategiczne Wytyczne Wspólnotowe</p>	<p>WARUNKI DLA ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA NA WIEDZY</p>	<p>GOSPODARKA REGIONALNEJ SZANSY</p>	<p>INFRASTRUKTURA DLA ROZWOJU REGIONALNEGO</p>	<p>KRAKOWSKI OBSZAR METROPOLITALNY</p>	<p>SPÓJNOŚĆ WĘWNĄTRZ-REGIONALNA</p>	<p>INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA</p>	<p>ŚRODOWISKO KULTUROWE I PRZESTRZEŃ REGIONALNA</p>	<p>WSPÓLPRACA MIĘDZYREGIONALNA</p>	<p>POMOC TECHNICZNA</p>
Wytyczna I: Uczynienie z Europy i jej regionów miejsca bardziej atrakcyjnego do inwestowania i pracy									
Rozszerzenie i poprawa infrastruktury transportowej									
Wzmocnienie synergii pomiędzy ochroną środowiska a wzrostem gospodarczym									
Zajęcie się intensywnym wykorzystywaniem przez Europę tradycyjnych źródeł energii									
Wytyczna II: Rozwój wiedzy i innowacyjności na rzecz wzrostu gospodarczego									
Wzrost i poprawa inwestycji w RTD (B+R)									
Wspieranie innowacyjności i promowanie przedsiębiorczości									
Promowanie społeczeństwa informacyjnego dla wszystkich									
Poprawa dostępu do finansowania									
Wytyczna III: Większa liczba lepszych miejsc pracy									
Zaangażowanie większej liczby osób w aktywną działalność zawodową, utrzymanie wysokiego poziomu aktywności zawodowej oraz modernizacja systemów zabezpieczenia socjalnego	*								
Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw oraz elastyczności rynku pracy	*								
Zwiększenie inwestycji w kapitał ludzki poprzez lepszą edukację i zdobywanie kwalifikacji	*								
Zdolności administracyjne									
Pomoc w utrzymaniu zdrowej siły roboczej									
Wymiar terytorialny polityki spójności									
Wkład miast w rozwój gospodarczy i tworzenie miejsc pracy									
Wspieranie dywersyfikacji działalności gospodarczej na obszarach wiejskich									
Współpraca przygraniczna									
Współpraca ponadnarodowa									
Współpraca międzyregionalna									

* Działania realizowane są w ramach EFS, pośrednio jedynie zbieżne są priorytetami MRPO (finansowane w ramach EFRR).

5.2. CELE SZCZEGÓŁOWE

Określony powyżej cel główny zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

- a) podnoszenie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki Małopolski;
- b) promowanie spójności wewnętrznej regionu w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju;
- c) wzmacnianie potencjału instytucjonalnego podmiotów z terenu Małopolski.

Cele te są zgodne z celem głównym i wszystkimi sześcioma celami horyzontalnymi Narodowej Strategii Spójności. Są one również bezpośrednio powiązane z ogólnymi celami, jakie w ramach systemu realizacji Narodowej Strategii Spójności postawiono szesnastu regionalnym programom operacyjnym.

Powiązanie pomiędzy osiami priorytetowymi Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego a celami horyzontalnymi NSS ilustruje poniższa matryca.

Stopień realizacji poszczególnych celów szczegółowych będzie badany przy pomocy jednego wskaźnika dla każdego z celów:

Wskaźniki oddziaływania	Wartość bazowa (2004)	Wartość docelowa (2013)	Częstotliwość pomiaru
Udział zatrudnionych w sektorze usług	49,9%	65%	Co dwa lata
Zmniejszenie różnicowań salda migracji w układzie powiatowym	1:4,5	1:3	Co dwa lata
Stopień wykorzystania środków MRPO	0	100%	Co dwa lata

5.3. STRATEGIA REALIZACJI CELÓW

Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013, jako dokument o charakterze regionalnym (NTS II), w naturalny sposób przyjmuje za jeden ze zbiorów wskazań i uwarunkowań kształtujących jego cele - Strategię Rozwoju Małopolski 2007-2013 (SRM). Dokument ten, przyjęty dnia 30 stycznia 2006 roku przez Sejmik Województwa Małopolskiego, jest z punktu widzenia społeczności regionalnej nadrzędnym planem rozwoju, a jego ustalenia są wiążące dla wszystkich pochodzących od niego szczegółowych programów i inicjatyw samorządu województwa.

Z punktu widzenia SRW, Małopolski Regionalny Program Operacyjny jest zatem narzędziem służącym realizacji całościowej wizji rozwojowej województwa, jednocześnie bardzo silnie powiązany z celami polityki spójności Unii Europejskiej oraz polityki Rządu Rzeczypospolitej Polskiej wyrażonymi w Strategicznych Wytocznych Wspólnotowych (SWW) oraz Narodowej Strategii Spójności (NSS). Brzegowe uwarunkowania wspólnotowe i ogólnokrajowe sprawiają, że MRPO odnosi się do tej części celów Strategii Rozwoju Małopolski, która jest zgodna z wyżej wymienionymi dokumentami, a planowane w nim interwencje prawnie możliwe do sfinansowania przez środki krajowe i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

Tym niemniej, układ logiczny MRPO został opracowany w sposób konsekwentny w stosunku do struktury Strategii Rozwoju Województwa. Jak wykazano powyżej, zaprojektowany układ priorytetów MRPO w całości realizuje postanowienia SWW i NSS, dlatego zachowanie w programie operacyjnym porządku pozwalającego łatwo prześledzić jego powiązanie ze strategią rozwoju jest w pełni uzasadnione.

Zgodnie z wizją rozwoju województwa, Małopolska ma być **regionem szans, wszechstronnego rozwoju ludzi i nowoczesnej gospodarki; silnym aktywnością swoich mieszkańców, czerpiącym z dziedzictwa przeszłości i zachowującym tożsamość w zintegrowanej Europie.**

Nadrzędną ideą strategii postępowania w perspektywie 2007-2013 jest stworzenie warunków dla wielowymiarowego indywidualnego rozwoju w zgodzie z dobrem publicznym, a najważniejszą kategorią strategii staje się człowiek w regionalnej przestrzeni i wspólnocie. Strategia „Małopolska 2015” opiera się na kilku założeniach kształtujących jej ramy programowe, a jednocześnie organizujących jej realizację.

Przyjęta Strategia powinna:

- skutecznie doprowadzić do pozytywnych zmian – co w konsekwencji wymaga koncentrowania zasobów na ograniczonej liczbie wybranych priorytetów, zarówno programowych, gospodarczych, społecznych, jak i obszarowych;
- skupić się na wywołaniu pozytywnych efektów przede wszystkim dla rozwoju regionalnego, a jednocześnie być narzędziem zarządzania polityką rozwoju na poziomie województwa, co w konsekwencji wymaga z jednej strony koncentrowania się na tworzeniu wartości dodanej na poziomie regionalnym, a nie traktowania strategii województwa jako źródła finansowania lokalnych strategii rozwoju, z drugiej strony zmusza do większej aktywności własnej samorząd województwa w inicjowaniu przedsięwzięć prorozwojowych;
- być strategią całościową, odnoszącą się do działania na rzecz pożądanego kierunku rozwoju regionu jako całości, bez ograniczania zakresu rozstrzygnięć wyłącznie

- do obecnych kompetencji władz województwa, zakres tych kompetencji może się wszakże kształtować jeszcze przez wiele lat, a wyzwania, przed którymi stoi region są od nich niezależne – kompetencje podlegają zmianom, ale wyzwania istnieją trwale;
- być skutecznym narzędziem koordynacji wysiłków prorozwojowych różnych partnerów – winna mobilizować i organizować współpracę różnych podmiotów, być instrumentem partnerskiej polityki rozwoju, na którą składają się zarówno budowanie więzi, jak i harmonizowanie celów.

Mając na uwadze dzisiejszą i przewidywaną pozycję rozwojową województwa, uwarunkowania zewnętrzne, dotychczasowe doświadczenia i przyjęte założenia wyjściowe SRM koncentrować się będzie na trzech polach aktywności: A – Konkurencyjność gospodarcza, B – Spójność społeczna, C – Potencjał instytucjonalny, dla których wytyczone są odpowiednio trzy cele strategiczne:

Cel strategiczny I: Wzmocnienie konkurencyjności gospodarczej województwa – która to określi atrakcyjność i pozycję regionu jako miejsca aktywności gospodarczej, co jest fundamentem ekonomicznym pomyślności i standardu życia mieszkańców województwa.

Cel strategiczny II: Stworzenie warunków dla wszechstronnego rozwoju społecznego i wysokiej jakości życia – co decyduje o atrakcyjności i spójności regionu jako bezpiecznego i przyjaznego miejsca zamieszkania i pobytu, a w konsekwencji o jego konkurencyjności jako uniwersalnego środowiska życia.

Cel strategiczny III: Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego województwa – co jest niezbędnym narzędziem realizacji wszelkich zmian w regionie.

Strategia realizowana jest w ramach dziewięciu obszarów polityki rozwoju województwa, a ich zakres tematyczny prezentuje poniższy układ:

Pola Strategii	Obszary polityki rozwoju
Konkurencyjność gospodarcza	I. Społeczeństwo wiedzy i aktywności II. Gospodarka regionalnej szansy III. Infrastruktura dla rozwoju regionalnego IV. Krakowski obszar metropolitalny
Spójność społeczna	V. Spójność wewnątrzregionalna VI. Środowisko przyrodnicze VII. Środowisko kulturowe i przestrzeń regionalna
Potencjał instytucjonalny	VIII. Współpraca międzyregionalna IX. Nowoczesne zarządzanie publiczne

Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013 jest instrumentem realizacji Strategii i jako taki przyjmuje konsekwentne w stosunku do niej generalne podejście do metody osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych. Jest to jednocześnie precyzyjnie dobrany katalog interwencji o największym znaczeniu dla regionu.

Osie priorytetowe MRPO dzielą się wyraźnie na trzy grupy:

- na pierwszą składają się **osie priorytetowe od 1 do 4**. Elementem wspólnym tych osi jest **zdecydowana orientacja na budowanie i wzmocnianie tych potencjałów Małopolski, które decydują o konkurencyjności gospodarczej regionu**. Podnoszenie tych potencjałów będzie przyczyniać się nie tylko do lepszej pozycji konkurencyjnej Małopolski, ale również do umacniania całej Wspólnoty Europejskiej

w sposób zgodny z podstawowymi celami Strategii Lizbońskiej. Obszary interwencji MRPO, które w najwyższym stopniu przyczynią się do wzmocnienia małopolskiej, a przez to europejskiej gospodarki obejmują:

- **rozwijanie potencjału uczelni wyższych i ośrodków kształcenia ustawicznego**, co w założeniu ma prowadzić do zwiększenia potencjału wiedzy obecnego w regionie, poprawy poziomu wykształcenia jego mieszkańców oraz wydłużenia czasu przebywania na rynku pracy przez osoby już zatrudnione, a których kwalifikacje zawodowe wymagają uzupełnienia ze względu na zmieniające się otoczenie społeczno gospodarcze;
- tworzenie **warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego**, rozumiane jako interwencje publiczne w sferach i na obszarach, w których ta dziedzina rzeczywistości nie rozwija się samoistnie. Interwencje będą ukierunkowane na zapewnienie powszechnego i równego dostępu do Internetu oraz do usług publicznych świadczonych *on-line*, przy generalnym ukierunkowaniu na ułatwianie i katalizowanie bezpiecznego obrotu gospodarczego;
- bezpośrednie i pośrednie **wsparcie małej i średniej przedsiębiorczości**, polegające na udzielaniu dotacji inwestycyjnych mieszczących się w uzgodnionych schematach pomocy publicznej, poprawie dostępności do kapitału poprzez tworzenie i wzmacnianie istniejących instrumentów finansowych oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu oraz ułatwienie przenoszenia innowacyjnych i nowoczesnych rozwiązań ze sfery nauki do sektora przedsiębiorstw. Wszystkie te działania przyczynią się do likwidacji podstawowych barier ograniczających obecnie rozwój małopolskich firm oraz do zamiany ich metod funkcjonowania na takie, które przynoszą wyższą wartość dodaną;
- **wsparcie rozwoju turystyki**, jako gałęzi gospodarki Małopolski o dużym, nie w pełni dotychczas wykorzystywanym potencjale. Działania będą realizowane w sferze publicznej, ale ukierunkowane na otwieranie nowych możliwości i rozwijanie istniejących potencjałów umożliwiających rozwój firmom z branży turystycznej i okołoturystycznej. Wsparcie będzie udzielane zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju;
- **zmniejszeniu barier przestrzennych** dla rozwoju gospodarczego wynikających ze słabej wewnętrznej dostępności regionu oraz niskiej oferty terenów inwestycyjnych. Poprzez rozwijanie i poprawę jakości infrastruktury drogowej, zwiększanie roli transportu zbiorowego oraz przygotowywanie terenów pod inwestycje osiągnięty zostanie efekt w postaci większej opłacalności lokowania inwestycji w Małopolsce. Dzięki stworzeniu dogodnych warunków dla komunikacji w regionie zainwestuje więcej przedsiębiorstw zarówno rodzimych, jak i zewnętrznych;
- **kompleksowe wsparcie rozwoju najważniejszego ośrodka wzrostu Małopolski – Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego**, obejmującego stolicę województwa: Kraków i 52 gminy otaczające to miasto, silnie powiązane z nim społecznie i gospodarczo. Planowane interwencje będą dotyczyć poszerzania katalogu usług o charakterze metropolitalnym, wzmacnianiu podmiotów badawczo-rozwojowych z terenu metropolii oraz usprawnianiu wewnętrznej komunikacji w obrębie KOM i dostępu do niego z zewnątrz drogą lotniczą. Dzięki tym interwencjom wzmocnione zostaną najważniejsze funkcje metropolii i jednocześnie jej pro wzrostowe oddziaływanie na pozostałe obszary regionu. Wzrośnie znaczenie

i konkurencyjność Krakowa, jako europejskiego ośrodka gospodarczego, kulturalnego, turystycznego i naukowego;

- drugą grupę tworzą **osie priorytetowe od 5 do 7**. Wspólnym elementem tych osi jest **troska o zapewnienie spójnych wewnątrzregionalnie warunków rozwoju** osobistego mieszkańcom Małopolski oraz rozwoju gospodarczego tutejszym firmom, niezależnie od miejsca zamieszkania czy lokalizacji działalności. Interwencje w ramach tych osi będą zorientowane na wyrównywanie różnic w poziomie rozwoju cywilizacyjnego pomiędzy poszczególnymi obszarami regionu, w tym pozwolą odnieść się do specyficznych problemów występujących na obszarach wiejskich i miejskich. Aktywność skupiać się będzie na następujących obszarach:
  - o **wyposażeniu miast w podstawową infrastrukturę edukacyjną, sportową, społeczną**, odpowiadającą współczesnym standardom. Dzięki temu osiągnięte zostaną warunki równego dostępu ludności do usług publicznych należących do ww. sfer, przez co oddalona zostanie groźba marginalizacji niektórych obszarów i grup społecznych oraz ryzyko wystąpienia niepożądanych zjawisk społecznych wynikających z marginalizacji. W powiązaniu z tymi przedsięwzięciami, realizowane będą działania z zakresu **rewitalizacji obiektów i obszarów zdegradowanych, w tym dotyczących społecznego budownictwa mieszkaniowego**. Pożądanym efektem tych działań jest wywołanie pozytywnych zmian gospodarczych i społecznych na obszarach miejskich, które podupadły ze względu na prowadzoną tam wcześniej działalność przemysłową, górniczą czy wojskową. W sposób szczególny działania te przygotowywane są jako odpowiedź na **specyficzne problemy małopolskich miast**. Poprzez realizację na ich terenie kompleksowych programów rewitalizacji, wyselekcjonowane obszary / dzielnice na powrót zostaną włączone do pełnowartościowej tkanki urbanistycznej, a ich mieszkańcy uchronieni przez zjawiskiem marginalizacji społecznej;
  - o **wyposażeniu miejscowości wiejskich w podstawową infrastrukturę edukacyjną, sportową, społeczną i energetyczną**, odpowiadającą współczesnym standardom. Dzięki temu osiągnięte zostaną warunki równego dostępu ludności wiejskiej do usług publicznych należących do ww. sfer.
  - o **poprawie dostępności do usług ochrony zdrowia** – wsparcie udzielane podmiotom funkcjonującym w publicznym systemie ochrony zdrowia doprowadzi do poprawy jakości świadczonych usług medycznych oraz ich przestrzennej dostępności. Szczególnie wzmocnione zostaną te dziedziny usług medycznych, których rozwój jest niezbędny ze względu na starzejące się społeczeństwo i coraz większe nasilenie chorób cywilizacyjnych, tj. kardiologii (układu krążenia), onkologii i psychiatrii. Dzięki tym interwencjom, oprócz poprawy ochrony niewymiernej wartości ludzkiego życia, osiągnięte zostaną korzyści gospodarcze w postaci zdrowszej siły roboczej, dłużej pozostającej na rynku pracy i mniej obciążającej socjalne wydatki państwa, a także podniesienie konkurencyjności małopolskich ośrodków medycznych na rynku europejskim. Efekty te wzmocni dodatkowo poprawa funkcjonowania służb ratowania życia, ochrony bezpieczeństwa publicznego oraz poprawa jakości infrastruktury socjalnej i wychowawczej;
  - o realizacji niezbędnego katalogu działań **zorientowanych na ochronę środowiska naturalnego**, związanych z gospodarką wodno-ściekową, wytwarzaniem „ekologicznej” energii i poprawą systemów ciepłowniczych oraz gospodarką odpadami. Działania te umożliwią zmniejszenie uciążliwości

- aktywności ludzkiej (bytowej i gospodarczej) dla środowiska, co jest niezbędnym warunkiem dla prowadzenia polityki zrównoważonego rozwoju. Interwencje te zostaną uzupełnione o tworzenie i modernizację infrastruktury i systemów informacyjnych **przeciwdziałających klęskom żywiołowym**, które wielokrotnie występowały w Małopolsce i powodowały dotkliwe straty dla regionalnej gospodarki;
- **ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Małopolski oraz wzmocnienia instytucji odpowiedzialnych za jego zachowanie i udostępnianie.** Oprócz korzyści polegającej na ochronie dziedzictwa kulturowego przed zniszczeniem, co jest wartością samą w sobie, zwiększone zostanie gospodarcze znaczenie sektora kultury poprzez poszerzenie oferty przeznaczonej dla „konsumentów kultury”; analogiczne rezultaty zostaną osiągnięte w odniesieniu do dziedzictwa przyrodniczego, które lepiej chronione można będzie udostępnić szerszej grupie turystów podejmowane będą więc również przedsięwzięcia ukierunkowane na rewitalizację obszarów na terenach wiejskich o obniżonych walorach wynikających z prowadzonej na nich działalności co pozwoli na ich zagospodarowanie w sposób zgodny z potrzebami rozwoju kulturalnego, społecznego i gospodarczego;
  - trzecią grupę stanowią **osie priorytetowe numer 8 i 9**, których wspólnym mianownikiem jest budowanie potencjału instytucjonalnego Małopolski. Osie te odnoszą się do następujących obszarów:
    - **promocji Małopolski oraz wspieraniu uczestnictwa podmiotów z terenu regionu w europejskich sieciach współpracy.** Dzięki tego rodzaju aktywności ułatwiony zostanie transfer wiedzy i doświadczeń pomiędzy organizacjami z Małopolski a innymi podmiotami europejskimi, dzięki czemu przyspieszony zostanie szeroko pojęty proces uczenia się. Jednocześnie więcej podmiotów i osób z innych regionów UE będzie miało możliwość zapoznać się z możliwościami oferowanymi przez Małopolskę;
    - **zapewnienia odpowiedniego potencjału administracyjnego** dla skutecznej realizacji programu operacyjnego. Dzięki działaniom finansowanym w ramach Pomocy Technicznej potencjalni beneficjenci programu będą posiadali kompleksową wiedzę na temat istniejących możliwości wsparcia, a instytucje zarządzająca i wdrażająca program będą dysponować zasobami ludzkimi i logistycznymi niezbędnymi dla wykonywania tych funkcji. Całościowo przyczyni się to do osiągnięcia wysokiej efektywności udzielania wsparcia.

Wszystkie przedstawione powyżej strategiczne wyzwania i korzyści, które zostaną osiągnięte dzięki realizacji MRPO zostały opisane na poziomie osi priorytetowych odpowiednimi wskaźnikami produktu, rezultatu i oddziaływania. Wskaźniki te z natury rzeczy obejmują tylko najważniejsze zagadnienia, których realizację można będzie w sposób łatwo mierzalny i bezstronny zbadać w przyszłości.

Schemat celów MRPO na lata 2007 – 2013

Cel główny:

Tworzenie warunków dla wzrostu gospodarczego i zatrudnienia

Cele szczegółowe

Podnoszenie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki Małopolski	Promowanie spójności wewnętrznej regionu w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju	Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego podmiotów z terenu Małopolski
---	--	--

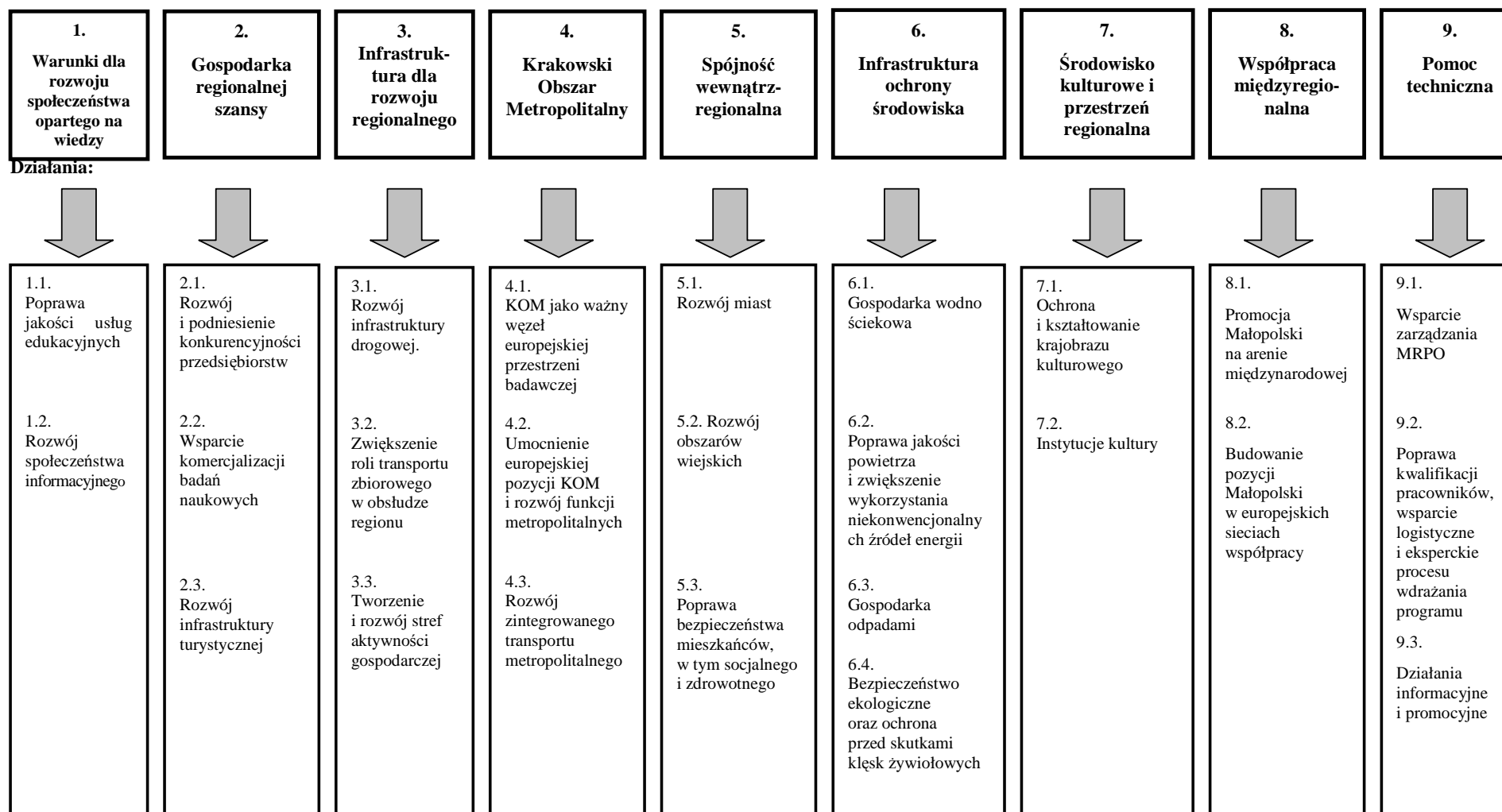
Cele operacyjne

1 Rozwój społeczeństwa informacyjnego i poprawa dostępu do edukacji.	5 Zmniejszenie infrastrukturalnych barier w dostępie do usług społecznych	8 Stworzenie szerokiej i stabilnej platformy współpracy międzyregionalnej.
2 Wzmacnianie pozycji konkurencyjnej gospodarki.	6 Likwidowanie zaniedbań w ochronie środowiska i racjonalne gospodarowania jego zasobami.	9 Zapewnienie efektywnej realizacji Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007 – 2013.
3 Rozwój infrastruktury sprzyjającej wzrostowi społeczno-gospodarczemu.	7 Stworzenie warunków dla rozwoju kultury oraz zachowanie, ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego dla rozwoju społeczno-gospodarczego.	
4 Podniesienie pozycji Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego jako znaczącego ośrodka metropolitalnego w Europie.		

6. PRIORYTETY REALIZOWANE W RAMACH PROGRAMU OPERACYJNEGO

Schemat Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013

Osie priorytetowe MRPO:

Oś PRIORYTETOWA I. WARUNKI DLA ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OPARTEGO NA WIEDZY

Cel operacyjny:

Rozwój społeczeństwa informacyjnego i poprawa dostępu do edukacji.

Wskaźniki:

	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Liczba wspartych obiektów edukacyjnych	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
	Liczba zrealizowanych projektów z zakresu społeczeństwa informacyjnego	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
Wskaźniki rezultatu	Stopień rozwoju e-usług publicznych	38%	75%	Raporty/ corocznie
	Udział osób studiujących w populacji 19-24 lat	44,3%	Do uzupełnienia	GUS / corocznie
Wskaźnik oddziaływania	Udział ludności z wyższym wykształceniem w populacji regionu	10,1%*	Do uzupełnienia	GUS / co 2 lata

* dane z Powszechnego Spisu Ludności 2002

Opis priorytetu:

Możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego Małopolski zdeterminowane są w dużym stopniu poprzez poziom wyposażenia w podstawową infrastrukturę techniczną. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy wymaga natomiast budowy i rozbudowy infrastruktury edukacyjnej służącej do prowadzenia działalności dydaktycznej i naukowo-badawczej na poziomie wyższym, wzmocnienia instytucji budujących zaplecze edukacyjne oraz infrastruktury teleinformatycznej zapewniającej dostęp do informacji i usług świadczonych poprzez Internet. Informacja oraz komunikacja są ważnymi czynnikami decydującymi o poziomie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki danego regionu. Informacja stała się bardzo cennym zasobem i zaczyna być traktowana jak szczególnie pożądany towar. Nabiera ona znaczenia dopiero wtedy, gdy odpowiednio przetworzona stanie się powszechnie dostępna dla wszystkich, którzy jej potrzebują oraz mają do niej równy dostęp.

Mocną stroną województwa jest posiadany potencjał w zakresie szkolnictwa wyższego oraz w sferze naukowo – badawczej. Rozwój obu dziedzin wywiera silny wpływ na procesy zachodzące w sferze gospodarczej, będąc jednym z podstawowych czynników wpływających na osiąganie przewagi konkurencyjnej województwa w przestrzeni europejskiej oraz wzrost inwestycji innowacyjnych. Utrzymanie wysokiej pozycji w szkolnictwie wyższym oraz sferze badawczo-rozwojowej wymaga jednak podjęcia intensywnych wysiłków na rzecz wysokiej jakości oferty edukacyjnej i naukowej.

Nadal istotnym problemem na terenie województwa jest niewystarczająco rozwinięta infrastruktura informatyczna. Stosunkowo szybko likwidowane są braki w zakresie telefonizacji, jednak nadal widoczne są poważne zapóźnienia związane ze słabym rozwojem i wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi obiegu i wymiany informacji. Wciąż jeszcze niewystarczające, choć poprawiające się, jest wykorzystanie możliwości technicznych, jakie daje Internet przy administracyjnej obsłudze obywateli. Podobne problemy występują w sektorze gospodarczym. Szereg podmiotów nie wykorzystuje sieci informatycznej w celu rozwijania swojej działalności. Z jednej strony konieczne jest nabywanie niezbędnej wiedzy i umiejętności, z drugiej zaś barierę stanowią braki w infrastrukturze teleinformatycznej. Stąd potrzeba wzmocnienia potencjału firm poprzez edukację, szkolenia, tworzenie internetowego

systemu poradnikowego/usługowego oraz rozbudowę infrastruktury informatycznej. W celu stworzenia lepszych warunków dla powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych konieczne jest także rozwijanie, tworzenie oraz rozbudowa podstawowej infrastruktury teleinformatycznej na terenach inwestycyjnych. Zwiększy to atrakcyjność tych obszarów dla rozwoju działalności gospodarczej.

Bardzo ważnym zadaniem jest zapewnienie dostępu do informacji wszystkim mieszkańcom regionu, zwiększenie dostępu do usług publicznych oferowanych przez instytucje przy wykorzystaniu nowych narzędzi komunikacji, w tym m.in. w dziedzinie edukacji i kształcenia ustawicznego (e-nauczanie) oraz zapewnienie bezpieczeństwa obiegu informacji.

Przewiduje się zastosowanie instrumentu „cross-financingu” w zakresie niezbędnym do osiągnięcia zakładanych celów osi priorytetowej.

Rodzaje podejmowanych działań:

Działanie 1.1. Poprawa jakości usług edukacyjnych

Mocną stroną województwa jest potencjał naukowo – badawczy. Małopolska dysponuje dużym zapleczem naukowym, skoncentrowanym głównie w Krakowie, drugim po Warszawie ośrodku akademickim. W oparciu o jego potencjał rozwinęły się w szkoły wyższe w większych miastach województwa.

Zmiany zachodzące w ostatnich latach w systemie edukacji, spowodowały znaczący wzrost liczby studentów. Szczególnie widoczny jest przyrost liczby studentów, możliwy dzięki upowszechnieniu systemu studiów zaocznych, rozwojowi szkół niepaństwowych oraz utworzeniu w regionie sieci państwowych wyższych szkół zawodowych. Zjawisku temu nie towarzyszyła jednak poprawa warunków i jakości wyposażenia bazy dydaktycznej i naukowo – badawczej. Powoduje to niepełne wykorzystanie aktywności środowiska regionalnego i jego potencjału intelektualnego dla rozwoju gospodarczego Małopolski. Utrzymanie wysokiej pozycji w tym zakresie wymaga intensywnych wysiłków na rzecz wysokiej jakości oferty edukacyjnej i naukowej, co związane jest m.in. z poprawą i rozwojem infrastruktury.

Modernizacji wymaga wyposażenie techniczno-dydaktyczne wielu uczelni małopolskich, przede wszystkim ta jego część, która wykorzystywana jest do praktycznej nauki zawodu.

Aby sprostać wyzwaniom przynoszonym przez rynek pracy, konieczna staje się zatem edukacja i szkolenie trwające przez całe życie. Tak więc równocześnie ze zmianami w obszarze edukacji niezbędna jest budowa otwartego i elastycznego systemu edukacji ustawicznej, ukierunkowanej na aktywne uczestnictwo w społeczeństwie obywatelskim, osobiste spełnienie, dostosowywanie się do ciągłych zmian i umożliwienie zatrudnienia.

Poważne wątpliwości budzi jednak w wielu przypadkach jakość oferowanych usług edukacyjnych. Małopolska negatywnie wyróżnia się na tle innych województw, małą ilością publicznych placówek kształcenia ustawicznego. Aby podnieść jakość świadczonych usług konieczne jest w tym wypadku tworzenie nowej oraz modernizacja istniejącej infrastruktury dydaktycznej i teleinformatycznej kształcenia ustawicznego przede wszystkim poprzez tworzenie sieci informatycznych centrów edukacyjnych wraz z wyposażeniem, inwestycje umożliwiające poprawę jakości oferowanych usług edukacyjnych w istniejących oraz tworzonych placówkach, w tym pozwalających na utworzenie systemu edukacji elektronicznej (e-nauczanie).

Działanie 1.2. Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Okres kilku ostatnich lat charakteryzował się dynamicznym rozwojem w wykorzystywaniu nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych w województwie

małopolskim. Zarówno administracja, jak i inne instytucje publiczne rozpoczęły realizację przedsięwzięć zmierzających do wzmocnienia pozycji świadczonych usług publicznych dostępnych drogą elektroniczną. Pod względem poziomu wykorzystania technik i technologii teleinformatycznych w usługach publicznych oraz usług dostępowych do Internetu, Małopolska sytuuje się jednak wciąż poniżej średniej dla Unii Europejskiej. Dlatego należy intensyfikować prowadzone działania. Szczególny nacisk należy położyć na rozwój infrastruktury teleinformatycznej i poszerzenie zakresu usług. Stan obydwu elementów jest szczególnie niezadowolający na terenach małych miast i obszarach wiejskich. Również duże miasta nie wykorzystują ICT odpowiednio do swoich potrzeb i realizowanych zadań.

Przyjęte i przygotowywane akty prawne (m. in. ustawa o informatyzacji podmiotów realizujących zadania publiczne), zakładają konieczność wdrożenia ICT do pracy administracji publicznej w postaci nowoczesnych systemów teleinformatycznych. Niezadowolający jest również poziom wykorzystania ICT przez jednostki oświatowe i badawcze – w zakresie prowadzonej działalności edukacyjnej, badawczo rozwojowej i w warstwie administracyjnej oraz wciąż niski poziom umiejętności wykorzystania technologii teleinformatycznych przez mieszkańców. Pojawia się potrzeba wsparcia działań na tym obszarze.

Przedsięwzięcia podejmowane w ramach działania będą uwzględniać szybki rozwój technologii informatycznych, umożliwiających wdrażanie nowych, innowacyjnych rozwiązań z zakresu społeczeństwa informacyjnego. Działania będą zmierzać do uzyskania poprawy poziomu dostępu do Internetu oraz nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych w sferze publicznej, w tym z zakresu bezpieczeństwa publicznego. Zastosowanie nowoczesnych rozwiązań w gospodarce i administracji, opiece medycznej i edukacji umożliwi wzrost konkurencyjności Małopolski, podniesienie poziomu życia mieszkańców i wzrost ich zaangażowania w życie publiczne. Szerokie zastosowanie ICT w gospodarce wpłynie pozytywnie na jej dynamikę, innowacyjność, wzrost inwestycji i wzrost poziomu zatrudnienia w nowoczesnych gałęziach gospodarki w regionie.

Główne grupy beneficjentów:

1. Jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, samorząd województwa) oraz ich związki, porozumienia lub stowarzyszenia,
2. Organy prowadzące placówki służące kształceniu ustawicznemu,
3. Państwowe i niepaństwowe szkoły wyższe,
4. Organizacje pozarządowe niedziałające w celu osiągnięcia zysku prowadzące statutową działalność o charakterze edukacyjnym lub naukowo-badawczym w powiązaniu ze szkołą wyższą,
5. Polska Akademia Nauk i Polska Akademia Umiejętności oraz tworzone przez nie jednostki organizacyjne;
6. Jednostki organizacyjne, w tym spółki prawa handlowego o charakterze non-profit, w których udziałowcami są wyłącznie jednostki publiczne wymienione w punktach 1 i 2
7. Jednostki badawczo-rozwojowe,
8. Biblioteki pedagogiczne,
9. Inne jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych,
10. Organy administracji rządowej w województwie,
11. Podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym,
12. Podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych, wykonujące usługi użyteczności publicznej na podstawie umowy z jednostką samorządu terytorialnego pod warunkiem przestrzegania zasad pomocy publicznej określonych w odrębnych przepisach.

Oś PRIORYTETOWA 2. GOSPODARKA REGIONALNEJ SZANSY

Cel operacyjny:

Wzmacnianie pozycji konkurencyjnej gospodarki.

Wskaźniki:

	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Liczba wspartych przedsiębiorstw i instytucji otoczenia biznesu	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
	Liczba zrealizowanych projektów badawczo-rozwojowych	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
	Liczba wspartych projektów z zakresu turystyki	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
Wskaźniki rezultatu	Liczba turystów korzystających z infrastruktury noclegowej	2 305 132 os.	Do uzupełnienia	GUS / corocznie
	Nakłady na działalność badawczo-rozwojową ponoszone przez przedsiębiorstwa	52 877 600 zł	Do uzupełnienia	GUS / corocznie
	Wartość nakładów inwestycyjnych firm	9 185 800 000 zł	Do uzupełnienia	GUS / corocznie
Wskaźnik oddziaływania	Wzrost liczby podmiotów zatrudniających powyżej 9 osób	14 881	Do uzupełnienia	GUS / co 2 lata

Opis priorytetu:

Jednymi z podstawowych czynników wpływających na konkurencyjność Województwa Małopolskiego w stosunku do innych regionów Unii Europejskiej są: obecna struktura działalności gospodarczej w regionie, poziom innowacyjności działających w nim przedsiębiorstw, a także jakość zasobów pracy oraz poziom mobilności zawodowej mieszkańców.

Małopolskie MSP, mimo dość dużej liczby są podmiotami nietrwałymi i o niskim stopniu konkurencyjności. Jedną z przyczyn takiego stanu jest krótki okres prowadzenia działalności, co pociąga za sobą niewielkie doświadczenie w zarządzaniu, a tym samym potencjalne ryzyko niepowodzenia na rynku. Dlatego niezbędne jest ukierunkowanie działań przede wszystkim na tworzenie silnego, ale równocześnie stabilnego sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Przy tym konieczne jest ich wsparcie w zakresie dostosowania do obowiązujących wymogów ochrony środowiska.

Małopolska pomimo dysponowania rosnącym potencjałem dla rozwoju innowacyjności, tj. rozwiniętym szkolnictwem wyższym, dużym potencjałem naukowym i stosunkowo wysokimi nakładami na działalność badawczo-rozwojową, posiada niski poziom zdolności do innowacji (przy założeniu, że za innowacyjne MSP przyjmuje się takie, które wprowadzają nowe procesy lub produkty opracowane samodzielnie lub we współpracy z innymi firmami). Sytuację pogarsza także słabo rozwinięta infrastruktura wspierania innowacji i transferu technologii oraz brak skryształizowanego regionalnego systemu innowacyjnego.

Równocześnie Małopolskie MSP eksportują tylko niewielką część swojej łącznej sprzedaży, co w porównaniu z innymi MSP, pozostawia je daleko w tyle. W tym zakresie wśród

największych potrzeb tego sektora wymienia się przede wszystkim: zapotrzebowanie na zewnętrzne środki finansowe (zakupy inwestycyjne) oraz specjalistyczne usługi doradcze i działania promocyjne. Dysponując m.in. lepszym dostępem do pomocy doradczej i szkoleniowej (np. w zakresie funkcjonowania i reguł panujących na rynkach europejskich), MSP będą miały możliwości internacjonalizacji działalności oraz włączenia się w łańcuchy kooperacyjne firm zagranicznych.

Mocną stroną województwa jest posiadany potencjał w zakresie szkolnictwa wyższego oraz sferze naukowo – badawczej. Rozwój obu dziedzin wywiera silny wpływ na procesy zachodzące w gospodarce, będąc jednym z podstawowych czynników wpływających na osiąganie przewagi konkurencyjnej województwa w przestrzeni europejskiej oraz wzrost nowoczesnych inwestycji.

Utrzymanie wysokiej pozycji w sferze badawczo-rozwojowej wymaga podjęcia intensywnych wysiłków na rzecz wzmocnienia roli placówek badawczo-rozwojowych, dostępu do nowych technologii, ich transferu oraz wdrożenia w gospodarce.

Nie należy także zapominać, że istotnym czynnikiem wpływającym na konkurencyjność regionu i zwiększenie jego potencjału gospodarczego jest również rozwój turystyki. Małopolska posiadając wybitne walory środowiskowe jak i dziedzictwa historyczno-kulturowego, należy do najbardziej uczęszczanych w skali kraju obszarów turystycznych. Jednocześnie słabe wykorzystanie niektórych obiektów turystycznych i sanatoryjnych świadczy o znacznych rezerwach oraz o niskiej ich rentowności. Jest to efekt braku atrakcyjnej oferty, skutecznej promocji oraz dystrybucji. Jednym z głównych czynników słabego wykorzystania bazy noclegowej jest niski standard wyposażenia obiektów i niezadowalająca jakość świadczonych usług. Stan i struktura obiektów bazy noclegowej wskazuje na wyraźne braki i niewielką możliwość zaspokojenia potrzeb rekreacyjnych gości w obiektach noclegowych. Zbyt wąska jest również gama oferowanych produktów turystycznych i zróżnicowanych pakietów, słaby stopień wykorzystania wielu atrakcji kulturowych i przyrodniczych. Słabo rozwinięta jest sieć punktów informacyjnych i samoobsługowych. Dzięki inwestycjom w bazę turystyczną, można w znaczny sposób podwyższyć pozycję Małopolski nie tylko na rynku krajowym, ale także międzynarodowym, co z pewnością będzie miało duże znaczenie dla jego dalszego rozwoju.

Przewiduje się zastosowanie instrumentu „cross-financingu” w zakresie niezbędnym do osiągnięcia zakładanych celów osi priorytetowej.

Rodzaje podejmowanych działań:

Działanie 2.1 Rozwój i podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw

Działanie będzie obejmowało:

- Fundusz Dotacji Inwestycyjnych (FDI) - polega na bezpośrednim wsparciu przedsiębiorstw poprzez dofinansowanie zakupów inwestycyjnych niezbędnych do umocnienia pozycji konkurencyjnej z podziałem na 3 formy wsparcia (mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa);
- Finansowe instrumenty wsparcia - polega na wsparciu MSP poprzez alternatywne instrumenty finansowe, w tym dokapitalizowanie istniejących i tworzenie nowych finansowych instrumentów wsparcia;
- Powiązania kooperacyjne przedsiębiorstw – tworzenie klastrów i sieci oraz partnerstw przedsiębiorstw;
- Rozwój i wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu,
- Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska.

Głównym celem działania będzie poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez bezpośrednią pomoc finansową skierowaną na inwestycje rozwojowe w firmach Małopolski. Oferta ta powinna być dostosowana do potencjału przedsiębiorstw, dlatego też przyjęto formułę podziału firm na mikro, małe i średnie z określonymi parametrami wsparcia. Szczególną formą wsparcia przedsiębiorstw będą dotacje na inwestycje związane z ochroną środowiska.

Realizacja działania wynika również z konieczności zapewnienia przedsiębiorstwom możliwości korzystania z zewnętrznych, pozabankowych alternatywnych źródeł finansowania działalności. Ze względu na wysokie koszty i skomplikowane warunki pozyskania kredytu, szczególnie ważne w kontekście rozwoju przedsiębiorczości w Małopolsce jest wsparcie finansowe rozbudowy systemu funduszy pożyczkowych, poręczeniowych, a także funduszy seed capital.

Instytucje otoczenia biznesu, ich ilość i jakość świadczonych przez nie usług należy do istotnych dziedzin wsparcia przedsiębiorczości. Niezbędne jest wzmocnienie tego sektora nie tylko w zakresie ilości, ale także rozszerzenia oferty, np. w zakresie: badań rynkowych, ekspertyz, projektowania produktu, promocji, zwiększenia podaży funduszy finansujących innowacje, transferu technologii. Istnieje konieczność zapewnienia przedsiębiorcom profesjonalnej obsługi przez podmioty nie nastawione na zysk i świadczące firmom usługi informacyjne, doradcze, finansowe i szkoleniowe. Sieć w/w podmiotów jest w województwie stosunkowo słabo rozwinięta a oddziaływanie na przedsiębiorców istniejących instytucji otoczenia biznesu często jest ograniczone.

Konieczność dostosowania technologii produkcyjnych do wymagających norm środowiskowych Unii Europejskiej jest kolejnym ważnym obszarem planowanego wsparcia. Z racji na wysokie koszty tych inwestycji, część firm nie jest w stanie własnymi siłami zrealizować stawianych przed nimi wymogów w tym zakresie. Brak wsparcia stanowiłby zagrożenie ich zamknięcia lub poważnego obciążenia karami finansowymi, a przede wszystkim degradację środowiska naturalnego w regionie.

Działanie 2.2 Wsparcie komercjalizacji badań naukowych

Poprawa konkurencyjności we współczesnej gospodarce dokonuje się w dużej mierze poprzez wzrost innowacyjności, w tym zwiększenie transferu nowoczesnych rozwiązań technologicznych, produktowych i organizacyjnych do przedsiębiorstw i instytucji. Stąd konieczność zwiększenia wykorzystania wyników prac badawczo-rozwojowych poprzez intensyfikację współpracy między sferą naukowo-badawczą a przedsiębiorstwami.

Działania ukierunkowane na realizację tego celu mają doprowadzić do silnej pozycji województwa małopolskiego jako regionu zaawansowanych technologii oraz konkurencyjnych firm, których rozwój następuje dzięki wykorzystaniu efektywnie funkcjonującego Regionalnego Systemu Innowacji.

Działanie będzie polegać na:

- Zmniejszeniu nacisku na badania podstawowe na rzecz badań przedprodukcyjnych oraz pomocy w nawiązywaniu współpracy pomiędzy firmami a sferą naukową;
- Pomocy dla nowych i niedawno powstałych firm pragnących zainicjować współpracę z instytucjami B&R (aktualnie współpraca instytucji B&R ograniczona jest głównie do wieloletnich partnerów);
- Intensyfikacji współpracy na płaszczyźnie przedsiębiorstwa – uczelnie (powstanie sieciowych ośrodków, których celem jest współpraca pomiędzy już istniejącymi a tworzonymi instytucjami w zakresie działań na rzecz odbiorców innowacji w regionie).

Działanie 2.3 Rozwój infrastruktury turystycznej

Małopolska to obszar o szczególnym znaczeniu dla obsługi ruchu turystycznego, zaspokajający szeroką gamę potrzeb turystów i mieszkańców. Wyznacznikiem jakości, obok gościnności mieszkańców i profesjonalnej obsługi, jest standard bazy materialnej, dostęp do informacji i bezpieczeństwo.

Turystyka daje możliwości dynamicznego rozwoju regionu opartego na bogatym potencjale walorów przyrodniczych i kulturowych oraz zasobach ludzkich. Rozwój turystyki stwarza szansę na zaktywizowanie obszarów strukturalnie słabych, w tym obszarów wiejskich. Spójne i konsekwentne zintegrowane działania regionalne w procesie tworzenia i promocji produktów turystycznych sprawiają, że Małopolska powinna się stać regionem znanym i chętnie odwiedzanym przez turystów krajowych i zagranicznych oraz miejscem wypoczynku jego mieszkańców.

Produkt turystyczny to kompleksowa spójna oferta atrakcji i usług, która może być sprzedawana w pakietach i obejmuje wspólne działania marketingowe, w tym promocyjne. Istnienie wiodących produktów markowych prowadzi do skuteczniejszej identyfikacji regionu z charakterystycznym, unikatowym komponentem obszaru, a co za tym idzie – wykreowaniem pozytywnego wizerunku regionu i podniesienia jego konkurencyjności. Walory przyrodnicze Małopolski to jeden z największych atutów województwa, który w sposób planowy należy wykorzystywać. Dlatego za nieodzowne należy przyjąć zbudowanie oferty turystycznej regionu w postaci kompleksowych i innowacyjnych produktów turystycznych obejmujących atrakcje, usługi oraz wykreowanie markowych produktów turystycznych identyfikujących unikatowe i osobliwe cechy regionu. W tym celu konieczne jest również stworzenie sprawnego systemu monitoringu i promocji produktów turystycznych w kraju i za granicą, obejmującego zintegrowaną sieć informacji i obsługi turystycznej.

Ważne też będą działania ułatwiające i umożliwiające uprawianie różnych form ruchu, służące rozwojowi funkcjonalnej infrastruktury dla sportu wyczynowego oraz amatorskiego, a także aktywnego wypoczynku i rekreacji. Zmiany w tym zakresie będą stymulowały rozwój nowych przedsiębiorstw i powstawanie nowych miejsc pracy. Istotnym elementem infrastruktury turystycznej, wymagającej wsparcia jest również infrastruktura targowo-wystawiennicza, ważna dla rozwoju tzw. turystyki biznesowej.

Działanie dotyczy będzie:

- Poprawy bazy noclegowej oraz przystosowania obiektów zabytkowych na cele turystyczne,
- Infrastruktury rekreacyjnej i specjalistycznej służącej rekreacji i wypoczynkowi oraz szlaków i tras turystycznych,
- Systemów i centrów informacji turystycznej, w tym nowoczesnej, interaktywnej sieci informacji internetowej wraz ze szkoleniem personelu (*cross-financing*) jak również centrów edukacji ekologicznej,
- Programów rozwoju i promocji regionalnych produktów turystycznych,
- Rozwoju funkcji turystycznych stacji narciarskich i akwenów wodnych,
- Infrastruktury uzdrowiskowej, infrastruktury widowiskowo – sportowej.

Główne grupy beneficjentów:

1. Przedsiębiorstwa mikro, małe i średnie (w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej);
2. Organizacje i zrzeszenia przedsiębiorstw (np. izby przemysłowo-handlowe, ale także branżowe zrzeszenia przedsiębiorstw);
3. Powstające i istniejące regionalne i lokalne fundusze;

4. Instytucje otoczenia biznesu;
5. Publiczne i niepubliczne uczelnie;
6. Ośrodki badawcze, instytuty naukowo-badawcze, laboratoria, centra zaawansowanych technologii i inne jednostki badawczo-rozwojowe;
7. Partnerstwa/konsorcja w/w podmiotów (w ramach partnerstwa możliwy jest udział partnera zagranicznego, który zalicza się do jednej z wymienionych kategorii uprawnionych beneficjentów);
8. Parki technologiczne oraz podmioty zarządzające parkami naukowo-technologicznymi, inkubatorami technologii, centrami transferu technologii, centrami produktywności, centrami specjalistycznych usług dla MŚP.
9. Jednostki samorządu terytorialnego lub działające w ich imieniu jednostki organizacyjne;
10. Związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
11. Podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym;
12. Organizacje turystyczne działające non-profit, organizacje pozarządowe, w tym stowarzyszenia, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe;
13. Inne publiczne organizacje, w tym parki narodowe zlokalizowane na terenie regionu, jednostki organizacyjne Lasów Państwowych działające na terenie regionu, turystyczne instytucje z sektora finansów publicznych, dla których organem założycielskim są jednostki administracji rządowej lub samorządowej.
14. Inne jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych.

Indykatywne rozbięcie środków według kategorii interwencji:

Oś priorytetowa	Rozkład %	Środki w mln EUR	Kategorie interwencji	Udział środków na realizację Strategii Lizbońskiej (%)	
2. Gospodarka regionalnej szansy	12,47%	136,00	01 Działania B&R w centrach badawczych	≈10%	
2.1. Rozwój i podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw			02 Infrastruktura B&R oraz centra kompetencji w zakresie konkretnych technologii		
2.2. Wsparcie komercjalizacji badań naukowych			03 Transfer technologii i usprawnienia w kooperacji sieci łączących małe firmy (MSP), firmy, uczelnie wyższe, szkoły na poziomie pomaturalnym, samorząd województwa, centra badawcze i naukowe oraz parki technologiczne		
2.3. Rozwój infrastruktury turystycznej	04 Wsparcie dla B&R, zwłaszcza w MSP				
	05 Wsparcie firm otoczenia biznesu				
	06 Wsparcie MSP w zakresie systemów produkcji uciążliwej środowiskowo				
	07 Inwestycje w firmach bezpośrednio związanych z badaniami i innowacjami				
	08 Inne inwestycje w firmach	23 Drogi regionalne/lokalne	24 Ścieżki rowerowe	46 Oczyszczanie ścieków	47 Jakość powietrza

			48 Zintegrowane zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń 52 Środki dla MSP na promocję zrównoważonych systemów produkcji 54 Zapobieganie ryzyku 56 Promocja walorów naturalnych 58 Wsparcie dla ulepszania oferty usług turystycznych 79 Inna infrastruktura społeczna	
--	--	--	---	--

Odniesienie do polityk Wspólnoty

Priorytet jest zgodny z wytycznymi programowymi na poziomie europejskim - dokumentem pn. Strategiczne Wytyczne Wspólnotowe:

- 4.2.1 Wzrost i poprawa efektywności inwestycji na badania naukowe i rozwój (tworzenie regionalnych i ponadregionalnych klastrów doskonałości),
- 4.2.2 Wspieranie innowacji i promowanie przedsiębiorczości (parki naukowe, inkubatory),
- 4.2.3 Promowanie społeczeństwa informacyjnego,
- 4.3.3 Zwiększenie inwestycji w kapitał ludzki poprzez lepszą edukację i zdobywanie kwalifikacji (wzmocnienie powiązań między uniwersytetami, ośrodkami badawczymi a przedsiębiorstwami).

Uzasadnienie priorytetu:

Priorytet wpisuje się w kierunki działań Narodowej Strategii Spójności. Na poziomie regionalnym priorytet będzie realizował cele projektu Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013, określone w obszarze: „Gospodarka regionalnej szansy”.

Komplementarność priorytetu z innymi programami / działaniami

Oś priorytetowa II jest komplementarna z:

- PO Kapitał Ludzki	II <i>Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw</i>
- PO Konkurencyjna Gospodarka	VII <i>Regionalne kadry gospodarki</i> III <i>Kapitał dla innowacji,</i> IV <i>Inwestycje w innowacyjne przedsiębiorstwa,</i> V <i>Dyfuzja innowacji,</i> VI <i>Polska gospodarka na rynku międzynarodowym</i>
- PO Infrastruktura i Środowisko	X <i>Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku,</i>

OŚ PRIORYTETOWA 3. INFRASTRUKTURA DLA ROZWOJU GOSPODARCZEGO

Cel operacyjny:

Rozwój infrastruktury sprzyjającej wzrostowi społeczno–gospodarczemu.

Wskaźniki:

	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Liczba km wybudowanych i zmodernizowanych dróg	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
	Liczba zakupionego taboru transportu publicznego	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
	Liczba nowoutworzonych i zmodernizowanych stref aktywności gospodarczej	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
Wskaźniki rezultatu	Powierzchnia stworzonych i rozbudowanych stref inwestycyjnych /ha/	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu / corocznie
	Liczba pasażerów obsługiwanych przez transport publiczny *	1 344 000 os./rok	Do uzupełnienia	GUS / corocznie
Wskaźnik oddziaływania	Liczba mieszkańców mieszczących się w izochromie 1 godziny dojazdu do Krakowa **	1 548 751	Do uzupełnienia	Badania / co 2 lata

*komunikacja miejska

** nie wliczając mieszkańców Krakowa

Opis priorytetu:

Możliwość dynamizowania rozwoju społeczno-gospodarczego Małopolski zależne są od poziomu wyposażenia w podstawową infrastrukturę techniczną. Wprowadzenie inwestycji w tej sferze nie są gwarancją rozwoju, jednak stanowią jego niezbędny warunek.

Poziom infrastruktury transportowej stanowi jeden z podstawowych czynników decydujących o atrakcyjności lokalizacyjnej województwa dla działalności biznesowej, zwiększania mobilności przestrzennej mieszkańców oraz poprawy połączeń pomiędzy poszczególnymi ośrodkami gospodarczymi i badawczo – rozwojowymi.

Województwo małopolskie podobnie jak większość obszaru kraju boryka się z problemem braku odpowiedniej infrastruktury technicznej, w szczególności komunikacyjnej, która pozwoliłaby na swobodny rozwój gospodarczy w każdej części regionu.

Podstawowym wyzwaniem najbliższych lat wciąż jeszcze jest poprawa dostępności komunikacyjnej regionu. Rozbudowana i nowoczesna sieć komunikacyjna stanowić będzie bazę zarówno dla rozwoju społecznego jak również gospodarczego. Rola samorządu województwa sprowadza się w tej dziedzinie do prowadzenia i umożliwiania inwestycji w infrastrukturę drogową, która umożliwi stworzenie sieci korytarzy transportowych integrujących region i łączących transport lotniczy, kolejowy oraz drogowy. Dla zapewnienia jak największej spójności tej sieci i efektywności podejmowanych działań konieczne są również inwestycje związane z modernizacją i rozbudową infrastruktury kolei regionalnej wraz z nowoczesnym taborom oraz rozwojem lotnisk lokalnych.

Drugi istotny aspekt związany z „infrastrukturą dla rozwoju” Małopolski stanowi tworzenie stref rozwojowych w zakresie inwestycji przedsiębiorstw. Obok czysto komunikacyjnych przedsięwzięć konieczne jest pełne przygotowanie w regionie obszarów, które dzięki

odpowiedniej infrastrukturze i dostępności staną się konkurencyjne nie tylko na arenie krajowej, ale, co wydaje się ważniejsze w trwającym procesie integracji europejskiej, na polu międzynarodowym.

Tylko takie, zintegrowane podejście do stworzenia właściwych warunków rozwoju gospodarczego pozwoli na realizację celów priorytetu.

Rodzaje podejmowanych działań:

Działanie 3.1. Rozwój infrastruktury drogowej

Konkurencyjna gospodarka wymaga sprawnego systemu transportowego, szczególnie w zakresie infrastruktury drogowej. Układ szlaków komunikacyjnych, w skład którego wchodzi drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne, tworzą spójny, wzajemnie się uzupełniający system. Budowa oraz rekonstrukcja nawierzchni dróg wymagają podjęcia szeregu kosztownych działań. Przedsięwzięcia te winny uwzględniać dostosowanie parametrów do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej, co w efekcie podniesie komfort i bezpieczeństwo podróżowania czyniąc Małopolskę znacznie bardziej dostępnym i przyjaznym regionem zarówno dla mieszkańców, jak również turystów oraz inwestorów.

W związku z tym za najważniejsze uznaje się:

- Budowę oraz modernizację szlaków drogowych istotnych dla rozwoju regionu;
- Poprawę dostępności transportowej do stref aktywności gospodarczej.

Działanie 3.2. Zwiększenie roli transportu zbiorowego w obsłudze regionu.

Sprawne funkcjonowanie systemu transportowego, posiadającego zdolność wspomagania rozwoju gospodarczego jest uwarunkowane zsynchronizowanym powiązaniem układu drogowego z układem kolejowym, lotniczym oraz możliwości wykorzystania środków transportu indywidualnego z transportem zbiorowym.

Układ szlaków komunikacyjnych o znaczeniu regionalnym, w skład którego wchodzi również szlaki kolejowe oraz lotniska tworzą spójny system wzajemnie się uzupełniający. Budowa oraz rekonstrukcja infrastruktury kolejowej, jak również rozwój sieci lotnisk lokalnych powinny zatem następować w powiązaniu z rozwojem infrastruktury drogowej. Jednocześnie należy kłaść duży nacisk na rozwój systemów transportu zbiorowego, zarówno od strony infrastruktury, jak i środków transportu i zarządzania transportem publicznym.

Działanie 3.3. Tworzenie i rozwój stref aktywności gospodarczej

W następstwie postępującej internacjonalizacji i globalizacji społeczeństw i gospodarek światowych strategicznego znaczenia nabiera zdolność poszczególnych państw i ich regionów do przyciągnięcia zewnętrznych inwestorów. Podstawowym czynnikiem zachęcającym jest zaoferowanie wymagającym podmiotom gospodarczym takich warunków, które pozwolą na szybkie lokowanie inwestycji przy równoczesnym ograniczeniu kosztów dostępu do infrastruktury zewnętrznej. Szansą dla Małopolski jest odpowiednie przygotowanie dużych terenów, które zachęcą zarówno krajowych jak i zagranicznych przedsiębiorców do lokowania swoich zakładów. Wsparcie w ramach tego działania ma służyć kompleksowemu przygotowaniu terenów pod inwestycje. Zakłada się, iż tereny powinny charakteryzować się dogodnym dojazdem oraz odpowiedniej wielkości powierzchnią w zwartym i dyspozycyjnym układzie. Kompleksowe zagospodarowanie obejmuje wyposażenie w podstawowe media (gaz, prąd, woda, kanalizacja, itp), ale nie wyklucza inwestycji w dodatkową infrastrukturę

oraz rozwiązania konieczne ze względu na specyficzne wymagania potencjalnych inwestorów.

Główne grupy beneficjentów:

1. Jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, samorząd województwa) oraz ich związki, porozumienia lub stowarzyszenia;
  2. Jednostki budżetowe, zakłady budżetowe i gospodarstwa pomocnicze jednostek budżetowych jst;
  3. Inne, niż określone w pkt 1, osoby prawne, utworzone w szczególnym celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym niemających charakteru przemysłowego ani handlowego, jeżeli podmioty, o których mowa w pkt 1, pojedynczo lub wspólnie, bezpośrednio lub pośrednio przez inny podmiot:
    - finansują je w ponad 50 % lub
    - posiadają ponad połowę udziałów albo akcji, lub
    - sprawują nadzór nad organem zarządzającym, lub
    - mają prawo do powoływania ponad połowy składu organu nadzorczego lub zarządzającego.
  4. Organizacje przedsiębiorców;
  5. Instytucje otoczenia biznesu;
- Podmioty zarządzające parkami technologicznym i parkami przemysłowymi;

Indykatywne rozbięcie środków według kategorii interwencji:

Oś priorytetowa	Rozkład %	Środki w mln EUR	Kategorie interwencji	Udział środków na realizację Strategii Lizbońskiej (%)
3. Infrastruktura dla rozwoju regionalnego	28,32%	309,00	09 Inne czynniki stymulujące badania, innowacje i przedsiębiorczość	≈5%
3.1. Rozwój infrastruktury drogowej			10 Infrastruktura telekomunikacyjna (w tym sieci szerokopasmowe)	
3.2. Zwiększenie roli transportu zbiorowego w obsłudze regionu			16 Kolej 18 Tabor kolejowy 19 Tabor kolejowy – TEN-T 23 Drogi regionalne/lokalne 25 Transport miejski 26 Transport modalny 28 Inteligentne systemy transportu	
3.3. Tworzenie i rozwój stref aktywności gospodarczej			29 Lotniska 33 Elektryfikacja 35 Gazyfikacja 46 Oczyszczanie ścieków	

Odniesienie do polityk Wspólnoty:

Priorytet jest zgodny z wytycznymi programowymi na poziomie europejskim - dokumentem pn. Strategiczne Wytyczne Wspólnotowe, 2007-2013:

- 4.1. WYTYCZNA: Uczynienie z Europy i jej regionów miejsca bardziej atrakcyjnego dla inwestowania i pracy;
- 4.1.1. Rozszerzenie i poprawa infrastruktury transportowej;
- 4.1.2. Wzmocnienie synergii pomiędzy ochroną środowiska a wzrostem gospodarczym.

Oś PRIORYTETOWA 4. KRAKOWSKI OBSZAR METROPOLITALNY**Cel operacyjny:**

Podniesienie pozycji Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego jako znaczącego ośrodka metropolitalnego w Europie.

Wskaźniki:

	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Liczba wybudowanych i zmodernizowanych obiektów kulturowych, wystawienniczych, targowych i sportowych na obszarze KOM	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
	Długość zmodernizowanych ciągów komunikacyjnych transportu drogowego	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
Wskaźniki rezultatu	Wzrost liczby połączeń zagranicznych z Krakowa w komunikacji lotniczej i kolejowej*	48	Do uzupełnienia	Dane MPL Balice / corocznie
	Udział wydatków na badania i rozwój w PKB Małopolski	1,16%	Do uzupełnienia	GUS / corocznie
Wskaźnik oddziaływania	Liczba turystów odwiedzających Kraków	3 500 000 os./rok	Do uzupełnienia	Badania / co 2 lata

* dla określenia liczby „połączeń lotniczych” przyjęto liczbę lotniskami

Opis priorytetu:

Interwencje przewidziane w ramach niniejszego priorytetu będą realizowane na obszarze wyodrębnianym geograficznie – Krakowskim Obszarze Metropolitalnym (KOM). Jest to swoisty region funkcjonalny, obejmujący kilkadziesiąt jednostek samorządu terytorialnego, w tym ośrodek centralny – Kraków wraz z sąsiadującym zespołem jednostek osadniczych, powiązanych z metropolią różnymi związkami interakcyjnymi.

Zasięg przestrzenny KOM jest szczegółowo określony w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa. Kategoria KOM jako jednostka planowania znajduje również odniesienie w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju.

Rozwój Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego to jeden z najważniejszych czynników służący utrzymaniu oraz podnoszeniu rangi i konkurencyjności regionu i województwa małopolskiego na arenie krajowej i międzynarodowej, a także mający wpływ na kształtowanie i funkcjonowanie jego struktury przestrzennej. Prawidłowy rozwój tego obszaru wymaga prowadzenia aktywnej polityki rozwoju regionalnego. W celu równoważenia potencjałów należy doprowadzić do zaktualizowania rozwoju społeczno – gospodarczego, wpływającego na przewagę konkurencyjną Krakowa w relacji do innych obszarów metropolitalnych, tak krajowych, jak i europejskich.

W ramach priorytetu realizowane będą działania, które pozwolą na podniesienie rangi regionu oraz realizacja inwestycji pod kątem możliwego uzyskania efektu synergicznego:

- Integracja wewnętrzna obszaru metropolitalnego poprzez poprawę standardów transportu publicznego, zwiększenie udziału transportu publicznego w przewozach pasażerskich oraz stworzenie modelu uwzględniającego wzrost udziału transportu

Sformatowane: Punktory i numeracja

publicznego, integrację różnych środków transportu, poprawę sprawności zarządzania, dostępności i szybkości przemieszczania się ludności oraz komfortu tych usług;

- Poprawa dostępności transportowej KOM, w tym przede wszystkim poprawa komunikacji z Międzynarodowym Portem Lotniczym im. Jana Pawła II w Balicach oraz rozwój samego portu;
- Uzupełnienie oferty usług publicznych o znaczeniu metropolitalnym;
- Międzynarodowa promocja Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Promowanie cech miasta i regionu, które nadają mu europejskiego znaczenia, takich jak: kultura, nauka, unikalne walory środowiska przyrodniczo-kulturowego. Zadanie winno być realizowane poprzez udział w instytucjach i organizacjach międzynarodowych, tworzenie ich filii na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, udział w wystawach, targach, festiwalach, kongresach, a także organizację imprez o znaczeniu międzynarodowym na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Zadanie to obejmować będzie również promocję nowych aktywności z zakresu nowoczesnych technologii i innowacyjności rozwijających się dopiero na terenie Małopolski z wykorzystaniem najnowszych technik medialnych;
- Powołanie regionalnej instytucji pełniącej funkcję centrum koordynacji działań innowacyjnych w Małopolsce. Małopolska nie dysponuje aktualnie nowoczesnym centrum wspierającym przedsięwzięcia innowacyjne i koordynującym działania podejmowane w tym zakresie przez poszczególne podmioty z terenu województwa. Konieczne jest stworzenie powiązań o charakterze problemowym (horyzontalnym), prowadzące do uporządkowywania przedsięwzięć w określonych zakresach tematycznych;
- Wsparcie finansowe odpowiadające na potrzeby środowiska naukowo-badawczego w celu podniesienia potencjału innowacyjnego gospodarki regionu.

Rodzaje podejmowanych działań:

Działanie 4.1. KOM jako ważny węzeł europejskiej przestrzeni badawczej

Ważnym, ale nie do końca wykorzystanym atutem Małopolski jest funkcjonujący prężny ośrodek naukowy w Krakowie. Sama liczba uczelni wyższych, studentów, mnogość kierunków studiów i dyscyplin nauki stanowi ważny miernik potencjału naukowego Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, który nie przynosi jednak regionowi oczekiwanych korzyści. Niewielka jest liczba naukowców z zagranicy lub z innych ośrodków akademickich w Polsce przyjeżdżających do Małopolski na dłuższy okres związany z prowadzeniem badań lub chcących osiedlić się tu na stałe. Problem ten podobny jest do procesów obserwowanych w dziedzinie inwestycji zagranicznych. Inwestorzy nie myślą o KOM w kategoriach strategicznych, lecz głównie jako o przyczółku działalności skierowanej dalej na wschód.

Krakowski Obszar Metropolitalny powinien stać się centrum nowoczesnej i innowacyjnej gospodarki, które będzie skutecznie konkurować z innymi ośrodkami w Polsce, w Europie i na świecie, pozyskując inwestorów, tworząc przyjazny klimat dla przedsiębiorczości, dając przestrzeń dla zróżnicowanej działalności gospodarczej.

Tradycje krakowskiego ośrodka naukowego, bez wątpienia jednego z najważniejszych w kraju, zobowiązują do działań umacniających i poprawiających jego funkcjonowanie. Osiągnięcie tego celu będzie możliwe poprzez: nowe inwestycje dotyczące budowy, rozbudowy bądź modernizacji uczelni, zwiększanie możliwości prowadzenia badań naukowych na szeroką skalę, organizowanie konferencji i sympozjów naukowych (wymiana specjalistycznej wiedzy i doświadczeń). Konieczna jest integracja środowiska naukowego

regionu, jak również współpraca i lepsza koordynacja działań na poziomie krajowym i europejskim. Każda inicjatywa międzyuczelnianych programów naukowych i tworzenia nowych struktur badawczych zasługuje na wsparcie, gdyż wzmacnia pozycję Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego jako uznanego ośrodka innowacji.

Jednym z warunków rozwoju gospodarki jest jej innowacyjność, zdolność wdrażania nowych technologii, przenoszenie wiedzy (know-how), wdrażanie nowych rozwiązań. Województwo Małopolskie z Krakowem uważa się za silny ośrodek naukowy, w którym działa wiele instytucji badawczo-rozwojowych, nie powiązanych jednak z gospodarką. Potencjał naukowy i technologiczny nie jest w wystarczającym stopniu wykorzystywany w przedsiębiorstwach. Stworzenie sieci takich powiązań stanowi poważne wyzwanie. Konieczne jest stworzenie warunków i zachęt do nawiązania współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami, uczelniami, ośrodkami badawczymi i instytucjami transferu wiedzy i technologii.

Do realizacji wszystkich tych zamierzeń konieczne jest podjęcie wielu przedsięwzięć, które wymagają koordynacji i odpowiedniego wsparcia finansowego. Dlatego też w ramach działania zakłada się stworzenie instytucji wspomagającej – Małopolskiego Ośrodka Innowacyjnego oraz uruchomienie systemu wsparcia w postaci grantów inwestycyjnych finansujących projekty badawcze.

Działanie 4.2. Umocnienie europejskiej pozycji KOM i rozwój funkcji metropolitalnych

Rozwój Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego to jeden z najważniejszych czynników służący utrzymaniu oraz podnoszeniu rangi i konkurencyjności regionu i województwa małopolskiego na arenie krajowej i międzynarodowej, a także mający wpływ na kształtowanie i funkcjonowanie jego struktury przestrzennej. Prawidłowy rozwój tego obszaru wymaga prowadzenia aktywnej polityki rozwoju regionalnego. W celu równoważenia potencjałów należy doprowadzić do zaktywizowania rozwoju społeczno – gospodarczego, wpływającego na przewagę konkurencyjną Krakowa w relacji do innych obszarów metropolitalnych, tak krajowych, jak i europejskich.

W ramach działania wsparte będą projekty realizowane przez podmioty mające siedzibę lub prowadzące działalność na terenie KOM, polegające na:

- uzupełnieniu oferty usług publicznych o znaczeniu metropolitalnym;
- międzynarodowej promocji Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego.

Szczegółowa identyfikacja funkcji i usług metropolitalnych, których realizacja niezbędna jest dla uzyskania światowych standardów przyjętych dla obszarów metropolitalnych, analiza dostępu do tych funkcji, a także konkurencyjność w stosunku do innych metropolii i regionów o podobnym znaczeniu i wielkości w Europie jest podstawą do określenia listy inwestycji i działań wzmacniających tę konkurencyjność.

Innym działaniem będzie promowanie tych cech miasta i regionu, które już w tej chwili nadają mu europejskiego znaczenia takie jak kultura, nauka, unikalne walory środowiska przyrodniczo-kulturowego poprzez udział w instytucjach i organizacjach międzynarodowych tworzenie ich filii na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, udział w wystawach, targach, festiwalach, kongresach, a także organizacja imprez o znaczeniu międzynarodowym na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego. Działanie to obejmować będzie również promocję nowych aktywności z zakresu nowoczesnych technologii i innowacyjności rozwijających się dopiero na terenie Małopolski.

Działanie 4.3. Rozwój zintegrowanego transportu metropolitalnego

Prawidłowe funkcjonowanie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (KOM), rozumianego jako struktura przestrzenna, uwarunkowane jest dostosowaniem jego układu

komunikacyjnego do wyzwań związanych z pełnieniem funkcji właściwych dla metropolii. Dostosowanie to wymaga zarówno sprawnego systemu komunikacji wewnątrz KOM, w tym systemu komunikacji zbiorowej, jak i zapewnienia dogodnego dostępu do stolicy metropolii z zewnątrz. Docelowy system komunikacji wewnętrznej KOM i jego dostępności zewnętrznej powinien umożliwiać rozwój metropolii w wymiarze gospodarczym i społecznym, co oznacza, że przedsiębiorcy prowadzący działalność na terenie KOM powinni mieć zapewniony dostęp do infrastruktury niezbędnej dla sprawnego funkcjonowania, natomiast mieszkańcom i turystom powinien zostać udostępniony system umożliwiający dogodne i szybkie przemieszczanie się w obrębie aglomeracji oraz dobre połączenia z aglomeracją poprzez lotnisko.

Działanie będzie polegało na:

- integracji wewnętrznej obszaru metropolitalnego poprzez poprawę transportu zbiorowego;
- zwiększeniu udziału transportu zbiorowego w przewozach pasażerskich;
- wsparciu rozwoju Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II w Balicach (MPL);
- poprawie połączeń komunikacyjnych miasta z MPL.

Sformatowane: Punktory i numeracja

Działania obejmujące infrastrukturę transportową polegać będą na tworzeniu systemu uwzględniającego wzrost udziału transportu publicznego, integrację różnych środków transportu, poprawę sprawności zarządzania systemami transportowymi, podniesienie dostępności i szybkości przemieszczania się ludności oraz poprawę komfortu tych usług.

Działania odnoszące się do wsparcia rozwoju MPL będą polegały na wsparciu inwestycji w infrastrukturę lotniska oraz infrastrukturę okołolotniskową, a także na tworzeniu nowej i poprawie istniejącej infrastruktury i środków transportu dostępu do lotniska.

Projekty realizowane będą przez podmioty mające siedzibę lub prowadzące działalność na terenie KOM, działające w ramach związku, porozumienia lub stowarzyszenia.

Główne grupy beneficjentów:

1. Jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, samorząd województwa) oraz ich związki, porozumienia lub stowarzyszenia;
2. Jednostki budżetowe, zakłady budżetowe i gospodarstwa pomocnicze jednostek budżetowych jst;
3. Inne, niż określone w pkt 1, osoby prawne, utworzone w szczególnym celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym niemających charakteru przemysłowego ani handlowego, jeżeli podmioty, o których mowa w pkt 1, pojedynczo lub wspólnie, bezpośrednio lub pośrednio przez inny podmiot:
  - finansują je w ponad 50 % lub
  - posiadają ponad połowę udziałów albo akcji, lub
  - sprawują nadzór nad organem zarządzającym, lub
  - mają prawo do powoływania ponad połowy składu organu nadzorczego lub zarządzającego.
4. Organizacje przedsiębiorców;
5. Instytucje otoczenia biznesu;
6. Podmioty zarządzające parkami technologicznym i parkami przemysłowymi;
7. Publiczne i niepubliczne uczelnie;
8. Jednostki badawczo-rozwojowe, placówki kształcenia ustawicznego,
9. Polska Akademia Nauk i tworzone przez nią jednostki organizacyjne;

10. Państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, banków i spółek handlowych;
11. Organizacje pozarządowe niedziałające w celu osiągnięcia zysku (organizacje non profit), w tym fundacje i stowarzyszenia;
12. Podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym;
13. Podmioty zarządzające parkami technologicznymi i przemysłowymi;
14. Centra zaawansowanych technologii;
15. Małopolski Ośrodek Innowacyjny – podmiot utworzony w wyniku realizacji niniejszego priorytetu;
16. Podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych, wykonujące usługi użyteczności publicznej na podstawie umowy z jednostką samorządu terytorialnego pod warunkiem przestrzegania zasad pomocy publicznej określonych w odrębnych przepisach,
17. Inne jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych.
18. Porozumienia podmiotów wymienionych powyżej.

Indykatywne rozbieżności środków według kategorii interwencji:

Oś priorytetowa	Rozkład %	Środki w mln EUR	Kategorie interwencji	Udział środków na realizację Strategii Lizbońskiej (%)
4. Krakowski Obszar Metropolitalny	10,17%	111,00	03 Transfer technologii i usprawnienia w kooperacji sieci łączących małe firmy (MSP), firmy, uczelnie wyższe, szkoły na poziomie pomaturalnym, samorząd województwa, centra badawcze i naukowe oraz parki technologiczne	≈4%
4.1. KOM jako ważny węzeł europejskiej przestrzeni badawczej				
4.2. Umocnienie europejskiej pozycji KOM i rozwój funkcji metropolitalnych				
4.3. Rozwój zintegrowanego transportu metropolitalnego				
			09 Inne czynniki stymulujące badania, innowacje i przedsiębiorczość 23 Drogi regionalne/lokalne 24 Ścieżki rowerowe 25 Transport miejski 26 Transport modalny 28 Inteligentne systemy transportu 29 Lotniska 59 Zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego 60 Rozwój infrastruktury kulturalnej 61 Wsparcie dla rozwoju usług kulturalnych 79 Inna infrastruktura społeczna	

Odniesienie do polityk Wspólnoty:

Priorytet jest zgodny z wytycznymi programowymi na poziomie europejskim - dokumentem pn. Strategiczne Wytyczne Wspólnotowe, 2007-2013.

Uzasadnienie priorytetu:

Priorytet wpisuje się w cele horyzontalne Narodowej Strategii Spójności 2007-2013.

Na poziomie regionalnym priorytet będzie realizował cele Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2015, określone w Obszarze IV „Krakowski Obszar Metropolitalny” realizującym cel pośredni: „Rozwój krakowskiego obszaru metropolitalnego jako europolii”.

Komplementarność priorytetu z innymi programami / działaniami

Oś priorytetowa IV jest komplementarna z:

- PO Kapitał Ludzki   II *Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw*
- PO Konkurencyjna Gospodarka   II *Infrastruktura sfery B+R i VI Polska gospodarka na rynku międzynarodowym*
- PO Infrastruktura i Środowisko   VI *Transeuropejskie sieci transportowe TEN-T i VII Transport przyjazny środowisku.*

Oś PRIORYTETOWA 5: SPÓJNOŚĆ WEWNĄTRZREGIONALNA

Cel operacyjny:

Zmniejszenie infrastrukturalnych barier w dostępie do usług społecznych.

Wskaźniki:

	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Liczba zrealizowanych projektów inwestycyjnych	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
	Liczba wybudowanych, zmodernizowanych i doposażonych obiektów służby zdrowia	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
	Liczba zrealizowanych projektów z zakresu bezpieczeństwa mieszkańców	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
Wskaźniki rezultatu	Czas oczekiwania na usługi kardiologiczne*	7 miesięcy	Do uzupełnienia	Dane NFZ / corocznie
	Poziom dostępności usług publicznych na wsi /na 1 mieszkańca (na podstawie koszyka usług)	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Badania / corocznie
	Poziom dostępności usług publicznych w mieście /na 1 mieszkańca (na podstawie koszyka usług)	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Badania / corocznie
Wskaźnik oddziaływania	Malejące zróżnicowanie wewnątrzregionalne w układzie powiatów**	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Badania / co 2 lata

* przyczyny kardiologiczne są powodem 50% zgonów w Małopolsce oraz posiadają najdłuższy czas czekiwania; dane z 2006

** wskaźnik syntetyczny, na który składają się: wpływy z tytułu PIT w przeliczeniu na mieszkańca, stopa bezrobocia, udział dzieci w grupie wiekowej od 3 lat uczęszczających do przedszkola, saldo migracji

Opis priorytetu:

W ramach priorytetu zostaną stworzone kompleksowe możliwości realizacji projektów, które przyczynią się do spójnego rozwoju województwa. Różne typy wsparcia będą mogły uzyskać miasta regionu i obszary wiejskie. Duży nacisk będzie położony na poprawę szeroko rozumianego bezpieczeństwa mieszkańców.

Małopolskie miasta w niewielkim stopniu pełnią funkcję lokalnych biegunów wzrostu, co powoduje pograżanie się w stagnacji całych obszarów okalających je. Jednocześnie istotnym problemem nasilającym się w Małopolsce jest zjawisko odpływu mieszkańców miast na obszary gmin wiejskich. Proces ten jest przyczyną rozproszenia osadnictwa, a przez to zwiększającej się presji na środowisko naturalne oraz wzrostu kosztów realizacji usług publicznych związanych np. z zaopatrzeniem ludności w wodę, oczyszczaniem ścieków, budową i utrzymaniem infrastruktury drogowej, transportu publicznego, etc. Dlatego w ramach priorytetu będą realizowane projekty służące wzmocnieniu miast, jako potencjalnych biegunów rozwoju oraz poprawie warunków życia w miastach, tak, aby stawały się one atrakcyjnym w miejscu zamieszkania.

Istotnym problemem, który występuje w wielu miastach województwa i hamuje jego spójny rozwój, jest występowanie obszarów zdegradowanych. Są to zarówno obszary o nasilonych

patologiach społecznych, jak i tereny zniszczone w wyniku aktywności ludzkiej – przemysłowe, powojenne. W ramach osi priorytetowej będą prowadzone działania wynikające z Planów Rewitalizacji, mające na celu rewitalizację tego typu tereny na obszarach miejskich i nadanie im nowych funkcji gospodarczych, kulturalnych i społecznych. W sposób komplementarny realizowane będą przedsięwzięcia na obszarach wiejskich, służące podnoszeniu poziomu cywilizacyjnego na tych terenach. Potrzeba realizacji tego typu zadań wynika z utrzymującej się stagnacji społecznej i gospodarczej na wsiach. Wiele z nich wciąż pozostaje cywilizacyjnie zapóźniona. Planowane projekty będą służyły aktywizacji społecznej i gospodarczej gmin wiejskich.

Zarówno w miastach, jak i na wsi istotnym problemem jest dostęp do usług służby zdrowia i innych usług społecznych. Główną przyczyną tej sytuacji jest zły stan obiektów niezbędnych do świadczenia tych usług oraz słabe ich wyposażenie. W ramach priorytetu będą zatem realizowane działania mające na celu poprawę bezpieczeństwa mieszkańców, w tym głównie w zakresie ochrony zdrowia i infrastruktury społecznej (pomocy społecznej, edukacji i kultury, funkcji wychowawczych, w tym służących rozwojowi kultury fizycznej) oraz ratownictwa i ochrony bezpieczeństwa publicznego. W tym kontekście duże znaczenie będą miały również przedsięwzięcia służące podnoszeniu jakości wyspecjalizowanych usług medycznych i poprawie ich konkurencyjności na rynku międzyregionalnym.

W rezultacie realizacji priorytetu wzrośnie jakość życia mieszkańców na wsi i w miastach. Będą oni mieli zapewniony wyższy poziom bezpieczeństwa dzięki lepszemu dostępowi do usług społecznych.

Przewiduje się zastosowanie instrumentu „cross-financingu” w zakresie niezbędnym do osiągnięcia zakładanych celów osi priorytetowej.

Rodzaje podejmowanych działań:

Działanie 5.1. Rozwój miast

Obszarem objętym interwencją działania będą miasta województwa małopolskiego z wyłączeniem gminy miejskiej Kraków. Wyłączenie to nie ma zastosowania do inwestycji w podstawową infrastrukturę społeczną (w tym wychowawczą) i edukacyjną oraz do inwestycji wynikających z planów rewitalizacji.

Wszystkie projekty wspierane w ramach działania muszą być zgodne ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego danej gminy lub z planami rewitalizacji.

Wdrażane będą projekty w zakresie rozwoju infrastruktury społecznej i miejskich obiektów publicznych, służące poprawie jakości życia mieszkańców, jak również przedsięwzięcia służące odnowie centrów miejscowości.

Planuje się również realizację inwestycji drogowych, jednak wyłącznie w zakresie niezbędnym dla zapewnienia lub polepszenia dostępu do obiektów infrastruktury społecznej oraz w ramach kompleksowej odnowy centrów miejscowości.

Skutkiem procesów restrukturyzacyjnych jest degradacja znacznej powierzchni obszarów miejskich, jak również wzrost poziomu bezrobocia, a przez to marginalizacja określonych grup społecznych w stosunkowo łatwo dających się wyodrębnić dzielnicach miast.

Istotne będą więc projekty realizowane w ramach rewitalizacji dotyczące obszarów zdegradowanej tkanki miejskiej nie tylko pod względem funkcjonalnym i technicznym, ale również społecznym. Dotyczyły będą starej, zabytkowej zabudowy centrów miast, ale również zdegradowanych „blokowisk” i terenów przemysłowych.

W ramach działania realizowane będą przedsięwzięcia służące ożywieniu społecznemu i gospodarczemu różnego typu. Przedsięwzięcia te mogą dotyczyć również społecznego

budownictwa mieszkaniowego, o ile zagadnienia te zostały ujęte w zintegrowanych planach rewitalizacji danego obszaru. Projekty zgłaszane do współfinansowania w ramach tej dziedziny muszą bezpośrednio wynikać z Planów Rewitalizacji opracowanych w oparciu o partycypację społeczną.

Dzięki temu silniejsza będzie motywacja obecnych mieszkańców do pozostania na ich obszarze oraz zdolność miast do przyjęcia nowych mieszkańców, przenoszących się z obszarów wiejskich. Wpłyne to na podniesienie znaczenia miast jako motorów rozwoju oraz poziom urbanizacji województwa.

Działanie 5.2. Rozwój obszarów wiejskich

Obszarem objętym interwencją działania będą gminy wiejskie województwa małopolskiego oraz wiejskie części gmin miejsko-wiejskich.

Wszystkie projekty wspierane w ramach działania muszą być zgodne ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego danej gminy. Realizowane będą inwestycje służące przeciwdziałaniu cywilizacyjnym zapóźnieniom występującym na tych terenach. W ramach działania realizowane będą projekty na obszarach wiejskich w zakresie rozwoju infrastruktury społecznej, rekreacyjnej, sportowej i edukacyjnej, która przyczyni się do wzmocnienia ich gospodarczego i społecznego potencjału. Stymulowany będzie również uporządkowany rozwój przestrzenny jednostek osadniczych, w tym przede wszystkim rozwój i odnowa centrów wsi.

Wsparte zostaną przedsięwzięcia zmierzające do modernizacji infrastruktury energetycznej na obszarach wiejskich. Będą również realizowane inwestycje z zakresu infrastruktury drogowej, jednak wyłącznie w zakresie niezbędnym dla zapewnienia lub polepszenia dostępu do obiektów infrastruktury społecznej oraz w ramach kompleksowej odnowy centrów miejscowości.

Działanie 5.3. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, w tym socjalnego i zdrowotnego

Małopolska jest regionem o znacznym przestrzennym zróżnicowaniu warunków szeroko rozumianego bezpieczeństwa mieszkańców. Różnice te dotyczą głównie dostępu do podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, parametrów opisujących działania ratownicze na terenie województwa oraz dostępu do usług opieki społecznej. Obszar ochrony zdrowia posiada dodatkowy aspekt w postaci dużego potencjału małopolskiego leczenia specjalistycznego, które po odpowiednim rozwinięciu może stać się znaczącym elementem regionalnej konkurencyjności.

W ramach działania realizowane będą projekty służące implementacji nowoczesnych technologii medycznych i informatycznych do sektora ochrony zdrowia, wsparciu regionalnego i subregionalnych centrów wysokospecjalistycznej diagnostyki i terapii. Konkurencyjność systemu, w wymiarze krajowym i międzynarodowym, zapewni rozwój usług wysokospecjalistycznych opartych o innowacyjność środowiska naukowego i pozyskane nowoczesne technologie, pełniejsze wykorzystanie zasobów przyrodoleczniczych i lecznictwa sanatoryjnego w ośrodkach uzdrowiskowych.

Zrównoważony rozwój regionalnego systemu ochrony zdrowia osiągany będzie poprzez alokację środków inwestycyjnych na obszary upośledzone z uwzględnieniem wszystkich segmentów usług zdrowotnych oraz układu lokalnego, powiatowego i subregionalnego.

Wsparte zostaną również projekty służące poprawie funkcjonowania różnego rodzaju służb ratunkowych, dbających o bezpieczeństwo mieszkańców i turystów, a więc działania związane m.in. z ochroną życia i zdrowia ludzi (w tym ochroną przed zagrożeniami terrorystycznymi), ochroną mienia, a także zapobieganiem i zwalczaniem przestępstw

i wykroczeń, jak również z zapobieganiem i likwidacją pożarów, klęsk żywiołowych lub miejscowych zagrożeń. W tym zakresie zasadnicze znaczenie będzie miało doposażenie służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo powszechne i ratownictwo w niezbędne obiekty, sprzęt oraz narzędzia podnoszące ich sprawność oraz umożliwiające systemową ich współpracę.

Główne grupy beneficjentów:

1. Jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, samorząd województwa) oraz ich związki, porozumienia lub stowarzyszenia;
  2. Jednostki budżetowe, zakłady budżetowe i gospodarstwa pomocnicze jednostek budżetowych jst;
  3. Inne, niż określone w pkt 1, osoby prawne, utworzone w szczególnym celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym niemających charakteru przemysłowego ani handlowego, jeżeli podmioty, o których mowa w pkt 1, pojedynczo lub wspólnie, bezpośrednio lub pośrednio przez inny podmiot:
    - finansują je w ponad 50 % lub
    - posiadają ponad połowę udziałów albo akcji, lub
    - sprawują nadzór nad organem zarządzającym, lub
    - mają prawo do powoływania ponad połowy składu organu nadzorczego lub zarządzającego.
  4. Organizacje pozarządowe niedziałające w celu osiągnięcia zysku (organizacje non profit), w tym fundacje i stowarzyszenia;
  5. Publiczne i niepubliczne uczelnie;
  6. Samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej oraz niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej funkcjonujące w publicznym systemie ochrony zdrowia;
  7. Podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym,
  8. Jednostki organizacyjne Policji działające na terenie regionu,
  9. Jednostki Państwowej Straży Pożarnej, Straż gminna / miejska, dysponenci systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego w rozumieniu ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym (w tym współdziałające z jednostkami systemu - TOPR, GOPR i WOPR).
  10. Podmioty odpowiedzialne za dystrybucję energii elektrycznej;
  11. Podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych, wykonujące usługi użyteczności publicznej na podstawie umowy z jednostką samorządu terytorialnego pod warunkiem przestrzegania zasad pomocy publicznej określonych w odrębnych przepisach,
- Porozumienia podmiotów wymienionych powyżej.

Indykatorywne rozbiće środków według kategorii interwencji:

Oś priorytetowa	Rozkład %	Środki w mln EUR	Kategorie interwencji	Udział środków na realizację Strategii Lizbońskiej (%)
5. Spójność wewnątrzregionalna	16,68%	182,00	23 Drogi regionalne/lokalne	≈4%
5.1. Obszary miejskie			62 Zintegrowane projekty rewitalizacji obszarów miejskich / wiejskich	
5.2. Obszary wiejskie			75 Infrastruktura edukacyjna	
5.3. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, w tym socjalnego i zdrowotnego			76 Infrastruktura zdrowotna 77 Infrastruktura opieki nad dziećmi	

			78 Infrastruktura mieszkaniowa	
			79 Inna infrastruktura społeczna	

Odniesienie do polityk Wspólnoty:

Priorytet jest zgodny z wytycznymi programowymi na poziomie europejskim - dokumentem pn. Strategiczne Wytyczne Wspólnotowe 2007-2013.

Uzasadnienie priorytetu:

Priorytet wpisuje się w cele horyzontalne Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013. Na poziomie regionalnym priorytet będzie realizował cele Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2015, określone w Obszarze V „Spójność wewnątrzregionalna” realizującym cel pośredni: „Spójny wewnętrznie, zapewniający równe szanse i możliwości rozwoju region”.

Komplementarność priorytetu z innymi programami / działaniami

Oś priorytetowa V jest komplementarna z:

- PO Kapitał Ludzki: V *Profilaktyka, promocja i poprawa stanu zdrowia społeczeństwa,*
VIII *Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach,*
IX *Aktywizacja obszarów wiejskich*
- PO Infrastruktura i Środowisko X *Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i*
XIII *Infrastruktura ratownictwa medycznego*

Oś PRIORYTETOWA 6. INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA

Cel operacyjny:

Likwidowanie zaniedbań w ochronie środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami.

Wskaźniki:

	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Przepustowość w dm ³ / d oczyszczalni ścieków komunalnych z podwyższonym usuwaniem biogenów	271,6 dm ³ /d	450	System monitorowania programu/ corocznie
	Przepustowość instalacji do unieszkodliwiania i utylizacji odpadów (kompostownie, składowiska, spalarnie itp.) zrealizowanych w ramach MRPO	0 Mg/d	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
Wskaźniki rezultatu	Udział ścieków oczyszczanych z podwyższonym usuwaniem biogenów	17,1%	Do uzupełnienia	GUS / corocznie
	Wzrost udziału segregowanych odpadów komunalnych (%)	2,81%	Do uzupełnienia	GUS / corocznie
Wskaźnik oddziaływania	Poprawa jakości wód – zmniejszenie udziału wód IV i V klasy czystości w badanych wodach powierzchniowych	IV - 26,1%, V - 13,0%	Do uzupełnienia	GUS / corocznie

Opis priorytetu:

Bogate zasoby naturalne (unikalny krajobraz, obszary chronione, lasy, zasoby wodne, źródła mineralne) stanowią mocną stronę województwa małopolskiego i szansę jego rozwoju. Walory te nie są jednak w pełni wykorzystywane z powodu słabo rozwiniętej infrastruktury komunalnej w zakresie ochrony środowiska.

Nieuporządkowana gospodarka wodno-ściekowa, brak racjonalnej gospodarki odpadami, zanieczyszczenie powietrza oraz zagrożenie powodziami zmniejsza atrakcyjność Małopolski, a więc pozbawia region jednego z najważniejszych atutów rozwoju oraz znacznie ogranicza możliwości czerpania z zasobów środowiska naturalnego w kolejnych latach.

Małopolska wymaga wielu działań, które uczynią region bardziej przyjaznym dla mieszkańców i inwestorów przy równoczesnym zachowaniu walorów środowiska naturalnego.

W zakresie tym wymagane jest przeprowadzanie inwestycji, które pozwolą na właściwą gospodarkę wodno-ściekową, ochronę przed najczęściej występującymi w tym regionie kataklizmami tj. powodziami oraz suszami, racjonalne gospodarowanie odpadami, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, a także wszelkich działań, które w efektywny sposób przyczynią się do ochrony środowiska przyrodniczego.

Inwestycje środowiskowe pozwolą na poprawę sytuacji ekologicznej, podniosą jakość zamieszkania, zabezpieczą miejsca pracy w sektorach działalności gospodarczej związanych

z przemysłem turystycznym oraz stworzą warunki do zwiększenia ich liczby w przyszłości, a także poprawią możliwości dla lokowania nowych inwestycji w innych sferach gospodarki. Przewiduje się zastosowanie instrumentu „cross-financingu” w zakresie niezbędnym do osiągnięcia zakładanych celów osi priorytetowej.

Rodzaje podejmowanych działań:

Działanie 6.1. Gospodarka wodno-ściekowa

W województwie małopolskim występują istotne braki w infrastrukturze wodno-ściekowej, zwłaszcza w zakresie sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków. Skażenia wód powierzchniowych stanowiących źródło wody pitnej, szczególnie w ostatnich dwóch latach (m.in. Nowy Targ, Sucha Beskidzka, Proszowice), zagrażające bezpośrednio zdrowiu i życiu ludzi, wymuszają podjęcie radykalnych kroków w celu skanalizowania terenów w zlewniach oraz lepszego zabezpieczenia ludności w dobrej jakości wodę do picia oraz budowy i modernizacji istniejących oczyszczalni ścieków. Konieczna jest również optymalizacja zużycia wody i edukacja ekologiczna w kierunku jej oszczędnego wykorzystania.

Działanie 6.2. Poprawa jakości powietrza i zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii

W województwie małopolskim energia odnawialna, wykorzystywana jest do produkcji energii elektrycznej (głównie energia rzek oraz w nieznacznym stopniu energia wiatru) oraz do produkcji ciepła (energia geotermalna, słoneczna oraz energia pochodząca z biomasy). Wykorzystanie alternatywnych źródeł energii jest nadal zbyt małe w stosunku do potrzeb i możliwości, szczególnie w zakresie energii geotermalnej i wodnej.

Według ekspertów prowadzących w ostatnich latach badania nad możliwościami wykorzystania energii geotermalnej, województwo małopolskie charakteryzuje się dużym potencjałem tych wód, a ich wykorzystanie szczególnie zasadne jest na obszarach o unikalnych walorach przyrodniczych oraz miejscowościach uzdrowiskowych.

Wsparcie będzie również ukierunkowane na modernizację, rozbudowę i przekształcanie komunalnych systemów ciepłowniczych.

Działanie 6.3. Gospodarka odpadami

W województwie małopolskim odpady komunalne są w ok. 90% składowane na składowiskach, które w większości przypadków wymagają modernizacji bądź wręcz wstrzymania działalności. Odzysk surowców wtórnych z odpadów komunalnych jest niewielki, w 2003 r. wyniósł 5,7% (dane WIOŚ w Krakowie). Poważnym problemem jest wyeliminowanie komunalnych odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów trafiającego na składowiska oraz niekontrolowane wprowadzanie odpadów do środowiska (dziłkie wysypiska, spalanie odpadów w kotłach grzewczych). W dobie porządkowania gospodarki ściekowej coraz większym zagrożeniem dla środowiska są osady ściekowe, obecnie najczęściej składowane. Interwencje będą ukierunkowane na poprawę gospodarki odpadami, w tym zwiększanie udziału odpadów segregowanych w ogólnej ilości odpadów; usuwanie i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, likwidację dzikich wysypisk oraz edukację ekologiczną w zakresie gospodarowania odpadami.

Działanie 6.4. Bezpieczeństwo ekologiczne oraz ochrona przed skutkami klęsk żywiołowych

Rzeki województwa małopolskiego charakteryzuje duża zmienność, niespotykana w innych regionach kraju oraz znaczny potencjał powodziowy. Około 80% gmin województwa zagrożonych jest możliwością wystąpienia powodzi. W województwie małopolskim jest 1 008 km wałów powodziowych zarządzanych przez regionalne władze samorządowe, z czego 36% wymaga pilnej modernizacji. Szybkiego działania wymagają również fragmenty rzek przepływające przez mocno zurbanizowane tereny, które nie są w stanie pomieścić przepływu wód powodziowych z powodu nieprawidłowego stanu ich koryta.

Innym problemem, istotnym z punktu widzenia użytkowników wody, szczególnie rolnictwa oraz ochrony przyrody, są coraz częściej występujące zjawiska suszy.

Konieczne jest więc podjęcie działań mających na celu podniesienie retencyjności dorzeczy oraz ochronę przeciwpowodziową województwa, w tym przede wszystkim realizację „Programu małej retencji województwa małopolskiego”. Wspierane będą również przedsięwzięcia związane z tworzeniem i rozwijaniem systemów monitorowania i ostrzegania przed klęskami żywiołowymi (w tym przede wszystkim powodziami i osuwiskami).

Główne grupy beneficjentów:

1. Jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, samorząd województwa) oraz ich związki, porozumienia lub stowarzyszenia;
2. Jednostki budżetowe, zakłady budżetowe i gospodarstwa pomocnicze jednostek budżetowych jst;
3. Inne, niż określone w pkt 1, osoby prawne, utworzone w szczególnym celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym niemających charakteru przemysłowego ani handlowego, jeżeli podmioty, o których mowa w pkt 1, pojedynczo lub wspólnie, bezpośrednio lub pośrednio przez inny podmiot:
  - finansują je w ponad 50 % lub
  - posiadają ponad połowę udziałów albo akcji, lub
  - sprawują nadzór nad organem zarządzającym, lub
  - mają prawo do powoływania ponad połowy składu organu nadzorczego lub zarządzającego.
4. Organizacje pozarządowe nie działające w celu osiągnięcia zysku (organizacje non profit), w tym fundacje i stowarzyszenia;
5. Jednostki organizacyjne Lasów Państwowych działające na terenie regionu,
6. Parki narodowe zlokalizowane na terenie regionu,
7. Organy administracji rządowej w województwie;
8. Kościoły i związki wyznaniowe,
9. Inne jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych.
10. Podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym,
11. Podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych, wykonujące usługi użyteczności publicznej na podstawie umowy z jednostką samorządu terytorialnego pod warunkiem przestrzegania zasad pomocy publicznej określonych w odrębnych przepisach,
12. Spółki prawa handlowego oraz inne jednostki organizacyjne nie działające w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczające zyski na cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiada samorząd województwa lub podmioty wymienione w pkt 1 i 2;
13. Porozumienia podmiotów wymienionych powyżej.

Indykatywne rozbięcie środków według kategorii interwencji:

Oś priorytetowa	Rozkład %	Środki w mln EUR	Kategorie interwencji	Udział środków na realizację Strategii Lizbońskiej (%)
6. Infrastruktura ochrony środowiska	9,26%	101,00	39 Energia odnawialna: wiatr	≈1%
6.1. Gospodarka wodno-ściekowa			40 Energia odnawialna: słoneczna	
6.2. Poprawa jakości powietrza i zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii			41 Energia odnawialna: biomasa	
6.3. Gospodarka odpadami			42 Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermalna i inne	
6.4. Bezpieczeństwo ekologiczne oraz ochrona przed skutkami klęsk żywiołowych			44 Gospodarka odpadami 45 Dystrybucja wody 46 Oczyszczanie ścieków 47 Jakość powietrza 48 Zintegrowane zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń 54 Zapobieganie ryzyku	

Odniesienie do polityk Wspólnoty:

Priorytet jest zgodny z wytycznymi programowymi na poziomie europejskim - dokumentem pn. Strategiczne Wytyczne Wspólnotowe 2007-2013 oraz z dokumentami:

- Strategia Zrównoważonego Rozwoju,
- Szósty Program Działań na Rzecz Środowiska.

Uzasadnienie priorytetu:

Priorytet wpisuje się w cele horyzontalne Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013. Na poziomie regionalnym priorytet będzie realizował cele projektu Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013, określone w obszarze VI „Środowisko przyrodnicze”.

Komplementarność priorytetu z innymi programami / działaniami

Oś priorytetowa VI jest komplementarna z:

- PO Infrastruktura i Środowisko
  - I *Gospodarka wodno-ściekowa,*
  - II *Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi,*
  - III *Bezpieczeństwo przeciwpowodziowe,*
  - X *Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku*

Oś PRIORYTETOWA 7. ŚRODOWISKO KULTUROWE I PRZESTRZEŃ REGIONALNA

Cel operacyjny:

Stworzenie warunków dla rozwoju kultury oraz zachowanie, ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego dla rozwoju społeczno-gospodarczego.

Wskaźniki:

	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Liczba nowoutworzonych, zmodernizowanych, wyposażonych obiektów infrastruktury kultury	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
	Liczba obiektów zabytkowych, zbiorów i obiektów dziedzictwa przyrodniczego poddanych procesom rewitalizacji, konserwacji, renowacji i rewaloryzacji	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
Wskaźniki rezultatu	Liczba nowych produktów i ofert kulturalnych i turystycznych	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
Wskaźnik oddziaływania	Liczba korzystających z ofert instytucji kultury i odwiedzających przyrodnicze obszary chronione*	14 114 800 os./rok	Do uzupełnienia	* / corocznie

* na podstawie Raportu Małopolski oraz danych GUS - Ochrona Środowiska - tylko parki narodowe; przyjęto 5 parków, bez Magórskiego.

Opis priorytetu:

Głównym wyznacznikiem poczucia przynależności do wspólnego terytorium pozostaje kultura i dziedzictwo kulturowe oraz dziedzictwo przyrodnicze.

Województwo małopolskie to obszar historycznej wielokulturowości, który charakteryzuje się jednak wyraźnie wykształconą tożsamością regionalną. Zachowanie regionalnej różnorodności wymaga ochrony oryginalnych cech kulturowych, zarówno w obrębie kultury profesjonalnej, jak i amatorskiej oraz istniejących elementów dziedzictwa przyrodniczego.

W regionie znajduje się 55 301 zespołów zabytkowych i obiektów nieruchomych (m.in. kościoły, pałace i dwory, zamki, obiekty techniki, parki i ogrody), przy czym 3 036 obiektów wpisanych zostało do wojewódzkiego rejestru zabytków. Infrastruktura służąca działalności kulturalnej obejmuje obiekty i zespoły obiektów należących do blisko 1 500 instytucji kultury (m.in. muzea, biblioteki, teatry i instytucje muzyczne, kina, domy i centra kultury, galerie sztuki). Bazę infrastrukturalną uzupełniają obiekty zajmowane przez kilkaset organizacji pozarządowych sektora kultury oraz podmioty gospodarcze działające w obszarze „przemysłu czasu wolnego”, a także wyjątkowe obszary chronione i pomniki przyrody.

Wsparcie projektów z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, w kontekście MRPO, należy traktować jako wspomaganie aktywności ekonomicznej regionu poprzez dywersyfikację możliwości zatrudnienia oraz promocję integracji społecznej. Realizowane działania przyczynią się do wzrostu atrakcyjności regionu, m.in. poprzez

ochronę dziedzictwa kulturowego, a przez to do zwiększenia poziomu inwestycji i zwiększenia liczby turystów.

Zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w Małopolsce stanowią mocną stronę regionu oraz szansę dla jego rozwoju. Projekty realizowane w ramach działania pozwolą na pełne i zrównoważone wykorzystanie posiadanego potencjału kulturowego i przyrodniczego.

Istotnym problemem, który występuje w różnych częściach województwa i hamuje jego spójny rozwój, jest występowanie obszarów zdegradowanych. Są to często tereny zniszczone w wyniku aktywności ludzkiej – przemysłowe, powojenne oraz pogórnice (występujące zarówno w gminach wiejskich, jak i w miastach). W ramach tej osi priorytetowej będą prowadzone działania wynikające z Lokalnych Planów Rewitalizacji, mające na celu rewitalizację tego typu obszarów na terenach wiejskich i nadanie im nowych funkcji gospodarczych, kulturalnych i społecznych (np. rekreacyjnych).

Przewiduje się zastosowanie instrumentu „cross-financingu” w zakresie niezbędnym do osiągnięcia zakładanych celów osi priorytetowej.

Rodzaje podejmowanych działań:

Działanie 7.1. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego

Koniecznym elementem polityki trwałego rozwoju regionu, szczególnie w województwie tak bogatym w niezwykle świadectwa przeszłości i ceniącym swoje dziedzictwo jak Małopolska, jest zachowanie dla przyszłych pokoleń śladów rozwoju kultury oraz ochrona i wzbogacanie środowiska kulturowego. Nieodłącznym elementem tego środowiska jest przyroda i jej pomniki oraz charakterystyczne i wymagające ochrony zagospodarowanie przestrzeni.

Małopolska jest regionem o wyjątkowych zasobach dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Walory te nie są jednak w pełni zabezpieczone ani wykorzystywane z powodu słabo rozwiniętej infrastruktury oraz niewystarczającej dbałości o dziedzictwo kulturowe.

W województwie znajdują się unikatowe zabytki oraz zbiory, które są niezwykle cenne z punktu widzenia dorobku kulturalnego kraju. Wiele z nich pozostaje jednak poza szerszym odbiorem, a nawet są one często zupełnie odizolowane ze względu na zły stan techniczny bądź niewystarczające zabezpieczenie.

Z każdym rokiem narastają problemy z prawidłowym utrzymaniem, ochroną i ekspozycją wyjątkowych obiektów i miejsc, a ich degradacja jest coraz szybsza. Co więcej, jednostki zarządzające mają duże trudności w przywróceniu takiego stanu, który umożliwiłby ich udostępnianie ze względu na ograniczone możliwości finansowe i problemy w zdobywaniu odpowiednich środków na prawidłową konserwację, nie wspominając o ich promocji.

Działanie ma na celu przede wszystkim przywrócić zapomnianym obiektom i ważnym, z punktu widzenia tożsamości regionalnej miejscom, dawnej świetności oraz podjęcie niezbędnych kroków w celu uniknięcia ich degradacji w przyszłości.

W związku z trwającymi procesami gospodarczymi, polegającymi na stopniowym przechodzeniu od tradycyjnych gałęzi gospodarki do form bardziej zaawansowanych technologicznie, w przestrzeni województwa, również na obszarach wiejskich występują opuszczone tereny, zdegradowane prowadzoną wcześniej działalnością. Dlatego też istotnym elementem działania obejmującym zdegradowane obszary wiejskie będzie wsparcie procesów rewitalizacji, które przyczynią się do nadania im odpowiednich walorów przyrodniczych, kulturowych oraz nowego znaczenia społeczno-gospodarczego.

Ponadto, zakłada się również podjęcie działań promocyjnych i kampanii informacyjnych propagujących małopolskie dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe skierowanych do krajowych oraz zagranicznych odbiorców.

Działanie 7.2. Instytucje kultury

Wysoka jakość środowiska kulturowego oraz środowiska przyrodniczego Małopolski powinna zapewniać przewagę konkurencyjną regionu, zarówno w sferze przemysłów czasu wolnego, jak i w sferze warunków życia mieszkańców. Nie można jednak zapominać, że istotnym elementem, a nawet koniecznym uzupełnieniem zasobów istniejącego dziedzictwa stanowią instytucje działające w obrębie szeroko rozumianej dziedziny kultury.

Infrastruktura służąca działalności kulturalnej w Małopolsce obejmuje obiekty i zespoły obiektów należących do blisko 1 500 instytucji kultury (m.in. muzea, biblioteki, teatry i instytucje muzyczne, kina, domy i centra kultury, galerie sztuki). Bazę infrastrukturalną uzupełniają obiekty zajmowane przez kilkadziesiąt organizacji pozarządowych sektora kultury oraz podmioty gospodarcze działające w obszarze „przemysłu czasu wolnego”, a także wyjątkowe obszary chronione i pomniki przyrody.

Zaniedbywane przez wiele dziesięcioleci zbiory, zasoby i obiekty wymagają znacznych nakładów na ich rewaloryzację, właściwe zabezpieczenie oraz stworzenie odpowiednich warunków ekspozycji. Nieodłącznym elementem budowania silnej pozycji Małopolski jest rozbudowa sieci instytucji kultury w regionie, która wciąż jeszcze jest niewystarczająca w konfrontacji z aktualnymi, a w szczególności z przyszłymi potrzebami zarówno mieszkańców jak również turystów odwiedzających region.

Cenne zasoby kultury województwa wymagają także należytej promocji i ich wyeksponowania na arenie międzynarodowej. Dlatego też jak najbardziej uzasadnionym rozwiązaniem byłoby stworzenie zintegrowanego systemu informacji o atrakcjach regionu oraz katalogu zarówno stałych jak i jednorazowych przedsięwzięć kulturalnych.

Między innymi wsparciu takich rozwiązań służyć powinno niniejsze działanie.

Główne grupy beneficjentów:

1. Jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, samorząd województwa) oraz ich związki, porozumienia lub stowarzyszenia;
2. Jednostki budżetowe, zakłady budżetowe i gospodarstwa pomocnicze jednostek budżetowych jst;
3. Inne, niż określone w pkt 1, osoby prawne, utworzone w szczególnym celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym niemających charakteru przemysłowego ani handlowego, jeżeli podmioty, o których mowa w pkt 1, pojedynczo lub wspólnie, bezpośrednio lub pośrednio przez inny podmiot:
  - finansują je w ponad 50 % lub
  - posiadają ponad połowę udziałów albo akcji, lub
  - sprawują nadzór nad organem zarządzającym, lub
  - mają prawo do powoływania ponad połowy składu organu nadzorczego lub zarządzającego.
4. Publiczne i niepubliczne uczelnie;
5. Państwowe lub samorządowe instytucje kultury;
6. Państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, banków i spółek handlowych;
7. Organizacje pozarządowe niedziałające w celu osiągnięcia zysku (organizacje non profit), w tym fundacje i stowarzyszenia;
8. Kościoły i związki wyznaniowe;
9. Jednostki organizacyjne Lasów Państwowych działające na terenie regionu,
10. Parki narodowe zlokalizowane na terenie regionu,

Oś PRIORYTETOWA 8 WSPÓLPRACA MIĘDZYREGIONALNA

Cel operacyjny:

Stworzenie szerokiej i stabilnej platformy współpracy międzyregionalnej.

Wskaźniki:

	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Liczba zorganizowanych imprez i wydarzeń promujących region na zewnątrz	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
	Liczba zrealizowanych projektów w ramach współpracy międzynarodowej	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
	Liczba uczestników imprez i wydarzeń promujących region	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
Wskaźniki rezultatu	Liczba partnerów zagranicznych zaangażowanych w projekty współpracy	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
Wskaźnik oddziaływania	Liczba osób odwiedzających Małopolskę*	9 300 000 os./rok	Do uzupełnienia	GUS / corocznie

*dane za rok 2005

Opis priorytetu:

Najnowszym modelem europejskiej współpracy międzyregionalnej jest idea europejskich tematycznych sieci współpracy. Zarówno bilateralna, jak i multilateralna współpraca międzyregionalna oraz udział regionu w organizacjach międzynarodowych ma na celu przyczynianie się do jego dynamicznego wzrostu gospodarczego, zdolności absorpcyjnych, a także rozwoju społeczno – kulturalnego Małopolski.

Oparta na nowych zasadach współpraca międzyregionalna ma przede wszystkim zmierzać do zwiększenia skuteczności działań związanych z rozwojem regionalnym poprzez zastosowanie szerokiej wymiany informacji i dzielenia się doświadczeniami.

Współpraca międzyregionalna winna stać się także drogą promowania województwa małopolskiego. Nawiązywanie kontaktów partnerskich z europejskimi regionami, aktywny udział w tworzącej się „Europie Regionów” to jedno z najważniejszych zadań samorządu województwa. To również znakomita okazja do wykreowania za granicą pozytywnego wizerunku Małopolski.

Samorząd Województwa Małopolskiego przyjął za jeden z najważniejszych elementów strategii rozwoju nawiązanie współpracy z regionami państw Unii Europejskiej, jak również najbliższymi sąsiadami.

Mocne zaakcentowanie woli nawiązania partnerskich kontaktów wynika z przekonania, iż efektywna współpraca międzyregionalna może stać się jednym z narzędzi kreowania pozytywnego wizerunku regionu połączonego z rzeczywistą poprawą gospodarczej i społecznej kondycji województwa.

Małopolska będzie nawiązywać i kontynuować kontakty z innymi regionami zasadniczo w uzupełniających się wzajemnie kierunkach, tj.: kształtowania wizerunku Małopolski jako dynamicznego regionu o unikalnych wartościach kulturowych i przyrodniczych, którego priorytetem rozwoju są zaawansowane technologie; miejsca atrakcyjnego dla inwestorów oraz atrakcji turystycznej, niepowtarzalnej w skali kraju i kontynentu, swoistego "serca Polski". Wszystkie te kierunki promocji, będą realizowane w ramach nawiązywanych przez Małopolskę kontaktów międzyregionalnych.

Kreowanie wizerunku Województwa, prezentacja jego atutów, potencjału, priorytetów rozwoju z pewnością podnoszą świadomość istnienia regionu, a tym samym zwiększają zainteresowanie nim potencjalnych inwestorów i turystów. W ten sposób powstaje promocja regionu jako całości, nie zaś tylko jego części szczególnie atrakcyjnych dla biznesu i turystyki.

Rodzaje podejmowanych działań:

Działanie 8.1 Promocja Małopolski na arenie międzynarodowej

Położenie geograficzne Małopolski daje jej wyjątkową szansę na podejmowanie inicjatyw mających na celu prezentację i promocję regionu jako partnera gospodarczego i kulturalnego w przestrzeni europejskiej oraz kreowanie własnego wizerunku na arenie międzynarodowej, opartego na silnym poczuciu tożsamości i atrakcyjności, zwłaszcza poprzez Budowę Marki „Małopolska”.

Kluczowy dla Małopolski będzie rozwój marketingu terytorialnego, którego celem winno być trwałe pozyskanie partnerów dla regionu. Przed Małopolską rysuje się niepowtarzalna w skali międzynarodowej możliwość prezentacji zewnętrznej regionu, którego unikalną wizytówką już dziś jest Kraków, swoista „Brama Regionu”. Dzięki właściwej kampanii, promującej atuty i ogromny potencjał, Małopolska ma szansę stać się „sercem” Polski w nowej zintegrowanej Europie.

Działanie 8.2 Budowanie pozycji Małopolski w europejskich sieciach współpracy

Pokonywanie barier w nawiązywaniu kontaktów ponad granicami w różnych dziedzinach współpracy oraz dokonywanie efektywnego transferu doświadczeń będzie podstawowym wyzwaniem dla społeczności regionalnej, w szczególności w świetle integracji europejskiej.

Wymiana wiedzy, know-how oraz dobrych praktyk z dziedzin wchodzących w zakres kompetencji regionu zapewni Małopolsce udział w tworzeniu europejskich standardów w odniesieniu kluczowych zagadnień związanych z rozwojem regionalnym.

Dzięki poprawie efektywności funkcjonowania jednostek administracji samorządowej w zakresie współpracy międzyregionalnej możliwe stanie się wspólne identyfikowanie zagrożeń i poszukiwanie ich rozwiązań; wypracowywanie wspólnych stanowisk w kluczowych dla regionu kwestiach, w tym podejmowanie wspólnych inicjatyw w obszarze Europy Środkowej i Wschodniej, szczególnie w ramach Grupy Wyszehradzkiej.

Zamierzeniu temu region zamierza sprostać poprzez następujące działania:

- wymianę wiedzy, know-how oraz dobrych praktyk z dziedzin wchodzących w zakres kompetencji regionu;
- poprawę efektywności funkcjonowania jednostek administracji samorządowej w zakresie współpracy międzyregionalnej;
- wspólne identyfikowanie zagrożeń i poszukiwanie ich rozwiązań; wypracowywanie wspólnych stanowisk w kluczowych dla regionu kwestiach;

- podejmowanie wspólnych inicjatyw w obszarze Europy Środkowej i Wschodniej, w tym, w ramach Grupy Wyszehradzkiej;
- udział w tworzeniu europejskich standardów w odniesieniu do kluczowych zagadnień związanych z rozwojem regionalnym;
- podejmowanie inicjatyw mających na celu prezentację i promocję Małopolski, kreowanie wizerunku na arenie międzynarodowej.

Główne grupy beneficjentów:

1. Jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, samorząd województwa) oraz ich związki, porozumienia lub stowarzyszenia;
2. Jednostki budżetowe, zakłady budżetowe i gospodarstwa pomocnicze jednostek budżetowych jst;
3. Publiczne i niepubliczne uczelnie;
4. Państwowe lub samorządowe instytucje kultury;
5. Inne jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych.
6. Organizacje pozarządowe niedziałające w celu osiągnięcia zysku (organizacje non profit), w tym fundacje i stowarzyszenia;

Indykatywne rozbięcie środków według kategorii interwencji:

Oś priorytetowa	Rozkład %	Środki w mln EUR	Kategorie interwencji	Udział środków na realizację Strategii Lizbońskiej (%)
8. Współpraca międzyregionalna	0,92%	10,00	82 Promocja wprowadzania partnerstw, paktów i inicjatyw poprzez łączenie w sieci partnerów na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym	≈0%
8.1. Promocja Małopolski na arenie międzynarodowej			83 Mechanizmy dla usprawnienia dobrej polityki oraz przygotowania, monitorowania i ewaluacji programu na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym; budowanie zdolności we wdrażaniu polityk i programów	
8.2. Budowanie pozycji Małopolski w europejskich sieciach współpracy				

Odniesienie do polityk Wspólnoty:

Oś jest zgodna z wytycznymi programowymi na poziomie europejskim - dokumentem pn.: Strategiczne Wytyczne Wspólnoty na lata 2007 -2013.

Zgodnie z założeniami polityki spójności w nowym okresie programowania należy wzmocnić znaczenie transgranicznej struktury współpracy, uwzględniając jej terytorialny wymiar w trzech płaszczyznach: przygranicznej, ponadnarodowej i międzyregionalnej.

Środki wspierające te rodzaje współpracy będą uzupełniać wszystkie trzy cele nowej polityki spójności, tj.: Konwergencję, Konkurencyjność i zatrudnienie w regionach, a przede wszystkim - Europejską współpracę terytorialną.

W rezultacie ściślejsza kooperacja między regionami UE przyczyni się do przyspieszenia rozwoju gospodarczego oraz osiągnięcia wyższego wzrostu.

Granice państw będące często przeszkodą dla rozwoju terytorium europejskiego jako całości, mogą ograniczać jego potencjał osiągnięcia pełnej konkurencyjności. Harmonijny rozwój

całej Wspólnoty i wzmocnienie spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej wiąże się ze wzmocnieniem współpracy transgranicznej i przyjęciem środków niezbędnych do poprawienia warunków, w których wdrażane są działania współpracy transgranicznej.

W tym zakresie art. 159 akapit trzeci Traktatu przewiduje, że dla realizacji celów spójności ekonomicznej i społecznej, przewidzianych Traktatem, możliwe jest podejmowanie specyficznych działań.

Aby pokonać przeszkody naruszające współpracę transgraniczną, UE uważa za konieczne ustanowienie instrumentu współpracy na poziomie wspólnotowym, który umożliwi zakładanie na terytorium Wspólnoty ugrupowań zajmujących się współpracą i posiadających osobowość prawną, zwanych „europejskimi ugrupowaniami współpracy transgranicznej” (EUWT).

EUWT będzie podejmować działania bądź w celu wdrażania programów współpracy transgranicznej współfinansowanych przez Wspólnotę, szczególnie w ramach funduszy strukturalnych oraz programów współpracy transnarodowej i międzyregionalnej, bądź też w celu realizowania działań współpracy transgranicznej z inicjatywy Państw Członkowskich i ich regionów oraz społeczności lokalnych bez finansowej interwencji Wspólnoty.

Zamierzeniem Małopolski jest wpisać się w nowym okresie programowania w tak nakreślone ramy przyszłej współpracy międzyregionalnej.

Uzasadnienie osi priorytetowej:

Oś wpisuje się w cele horyzontalne Narodowej Strategii Spójności 2007-2013.

Na poziomie regionalnym wpisuje się ona w Obszar VIII Współpraca międzyregionalna, określony w Polu C Potencjał instytucjonalny Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2015, realizując cel pośredni Strategii - Silna pozycja Małopolski na arenie krajowej i międzynarodowej.

Komplementarność osi priorytetowej z innymi programami / działaniami

Oś priorytetowa VIII jest komplementarna z:

- PO Konkurencyjna Gospodarka   VI *Polska gospodarka na rynku międzynarodowym*

Oś PRIORYTETOWA 9: POMOC TECHNICZNA

Cel operacyjny:

Zapewnienie efektywnej realizacji Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007 – 2013.

Wskaźniki:

	Nazwa wskaźnika	Wartość w roku bazowym	Zakładana wartość w roku docelowym	Źródło danych /częstotliwość pomiaru
Wskaźniki produktu	Liczba stanowisk do obsługi programu w województwie	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
	Liczba zorganizowanych szkoleń dla beneficjentów programu, imprez i akcji promujących MRPO	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
Wskaźniki rezultatu	Liczba poprawnie wypełnionych i złożonych wniosków	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie
	Liczba poprawnie zrealizowanych i zamkniętych projektów	0	Do uzupełnienia	System monitorowania programu/ corocznie

*dane za rok 2005

Opis osi priorytetowej:

Doświadczenia jednostek bezpośrednio zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie programów operacyjnych finansowanych ze środków Funduszy Strukturalnych w pierwszym dla Polski okresie programowania 2004 r. – 2006 r. pokazują, iż dla osiągnięcia maksymalnej efektywności działań niezbędne jest zapewnienie wsparcia w zakresie zatrudnienia odpowiednio wykwalifikowanych pracowników, zagwarantowanie stałej możliwości podnoszenia kwalifikacji osób zaangażowanych we wdrażanie programu, a także właściwe wyposażenie i usprzętowanie jednostek. Jednocześnie konieczne jest wsparcie obsługi poszczególnych etapów wdrażania dla zagwarantowania ich maksymalnej efektywności i przejrzystości. W świetle wymogów Komisji Europejskiej dotyczących promocji unijnego źródła finansowania projektów niezbędne jest także wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych służących upowszechnieniu wiedzy nt. programu i korzyści z niego płynących dla całego regionu i jego mieszkańców. Dla zagwarantowania maksymalnego wykorzystania środków dostępnych w ramach MRPO duży nacisk położony zostanie na działania mające na celu informowanie i właściwe przygotowanie beneficjentów do wdrażania projektów realizowanych w ramach MRPO. Jednocześnie doświadczenia związane z procesem programowania na lata 2007 – 2013 wskazują na konieczność zapewnienia wsparcia dla prac związanych z przygotowaniem dokumentów programowych i systemu wdrażania funduszy strukturalnych na kolejny okres programowania.

Wsparcie w ramach pomocy technicznej będzie miało podstawowe znaczenie szczególnie w okresie 2007 – 2013, kiedy to na samorzady województw zostaną nałożone pełne obowiązki związane z zarządzaniem i wdrażaniem programów finansowanych ze środków Funduszy Strukturalnych. Tym samym samorzady województw staną się podstawowym ogniwem wdrażania wspólnotowej Polityki Regionalnej.

Rodzaje podejmowanych działań:

Działanie 9.1. Wsparcie zarządzania MRPO

Wsparcie w ramach tego działania ukierunkowane jest na zwiększenie potencjału kadrowego jednostek odpowiedzialnych za zarządzanie MRPO w województwie dla zwiększenia efektywności i sprawności obsługi funduszy strukturalnych dostępnych w ramach programu. Maksymalizacja efektów wdrażania programu możliwa będzie dzięki zatrudnieniu właściwej ilości wyspecjalizowanych pracowników a także dzięki zagwarantowaniu wsparcia dla zadań związanych z obsługą poszczególnych etapów wdrażania programu dla zagwarantowania sprawności i efektywności procedur.

Działanie 9.2. Poprawa kwalifikacji pracowników, wsparcie logistyczne i eksperckie procesu wdrażania programu

Wsparcie w ramach tego działania ukierunkowane jest na zwiększenie potencjału kadrowego instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie MRPO w województwie poprzez zapewnienie dostępu do różnych form kształcenia, a także odpowiednich warunków pracy, co pozwoli zagwarantować właściwy poziom merytoryczny obsługi funduszy strukturalnych w ramach programu. Opracowywane w ramach działania analizy i badania, a także ocena systemu wdrażania i realizacji programu pozwolą na bieżąco korygować pojawiające się nieprawidłowości.

Działanie 9.3. Działania informacyjne i promocyjne

Wsparcie w ramach tego działania ukierunkowane jest na zwiększenie wiedzy, a poprzez to aktywizację beneficjentów w celu maksymalnego wykorzystania dostępnych środków w ramach MRPO. Zadania realizowane w ramach działania 9.3 zapewnią bieżące informowanie opinii publicznej o postępach wdrażania programu, co zagwarantuje przejrzystość procedur wdrażania programu.

Główne grupy beneficjentów:

1. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, bądź inny podmiot wyznaczona przez urząd do wdrażania poszczególnych osi priorytetowych i/lub działań programu;
2. Małopolski Urząd Wojewódzki.

Indykatywne rozbięcie środków według kategorii interwencji:

Oś priorytetowa	Rozkład %	Środki w mln EUR	Kategorie interwencji	Udział środków na realizację Strategii Lizbońskiej (%)
9. Pomoc techniczna				
9.1. Wsparcie zarządzania MRPO	2,93%	32,00	84 Przygotowanie, wdrożenie, monitoring oraz kontrole	≈0%
9.2. Poprawa kwalifikacji pracowników, wsparcie logistyczne i eksperckie procesu wdrażania programu			85 Ewaluacja oraz analizy; informacje i komunikacja	
9.3. Działania informacyjne i promocyjne				

Odniesienie do polityk Wspólnoty:

Oś jest zgodna z wytycznymi programowymi na poziomie europejskim – dokumentem dokumentem pn. Propozycja rozporządzenia Rady ustanawiającego ogólne zasady dla Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności {SEC(2004) 924}/* COM/2004/0492 końcowy - AVC 2004/0163 */.

Uzasadnienie osi priorytetowej:

Oś wpisuje się w cele horyzontalne Narodowej Strategii Spójności 2007-2013.

Na poziomie regionalnym będzie ona realizować cele projektu Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2015 określone w Obszarze VIII „Współpraca międzyregionalna” oraz w Obszarze IX „Nowoczesne zarządzanie publiczne”.

Komplementarność osi priorytetowej z innymi programami / działaniami

Oś priorytetowa IX jest komplementarna z:

- PO Pomoc Techniczna

7. KOORDYNACJA ZADAŃ PLANOWANYCH W PROGRAMIE OPERACYJNYM Z DZIAŁANAMI FINANSOWANYMI Z EFRROW ORAZ Z EFR.

Rozdział zostanie przygotowany po opracowaniu i przedstawieniu dokumentów na szczeblu krajowym kierujących wykorzystanie środków z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Rybackiego.

8. SZACUNKOWY PLAN FINANSOWY

Województwo Małopolskie zgodnie z przyjętym na poziomie rządowym algorytmem podziału środków EFRR otrzyma 6,83% środków przeznaczonych na realizację 16 Regionalnych Programów Operacyjnych. Przy obecnej wartości alokacji z EFRR będzie to kwota 1 091,00 milionów euro.

Przy podziale tej kwoty na poszczególne osie priorytetowe MRPO uwzględniono:

- znaczenie priorytetu (także działania) dla Województwa, zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa;
- rodzaj wydatku (wydatek o charakterze rozwojowym lub o charakterze likwidacji zapóźnień);
- zdolność beneficjentów w zakresie generowania wkładu własnego na konkretny rodzaj projektów
- globalną ocenę zdolności absorpcyjnej jednostek samorządu terytorialnego z obszaru województwa małopolskiego (na podstawie ekspertyzy);
- strukturę popytu na środki na podstawie dużych (kluczowych) projektów o znaczeniu regionalnym (głównie projekty własne województwa) planowanych na okres 2007 – 2013;
- popyt na środki oszacowany na podstawie wszystkich projektów złożonych w ramach I i III priorytetu Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w latach 2004 i 2005;
- analizy limitów środków na bloki tematyczne (wg wytycznych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego), oraz
- kosztochłonność projektów.

Analiza możliwości generowania środków na rozwój przez jednostki samorządu terytorialnego z obszaru województwa małopolskiego (w tym na wkład własny do projektów współfinansowanych z EFRR) wskazała, iż jest się w stanie zapewnić wystarczające środki własne na realizację projektów, co w sumie ze środkami prywatnymi, zobowiązaniami oraz dotacjami UE tworzy znaczący potencjał rozwojowy.

Tabela: Szacunek wielkości środków jednostek samorządu terytorialnego, jakie będą mogły być przeznaczone na działania rozwojowe w województwie małopolskim w latach 2007 – 2013.

Wyszczególnienie	2007 – 2013 (w mln zł)	średnio na rok (w mln zł)
1. Potencjał własny ¹	9.817,9	1.405,6
2. Przyrost zobowiązań	2.032,2	290,3
<i>Pożyczki na prefinansowanie</i>	745,8	106,5
<i>Inne zobowiązania</i>	1.286,4	183,8
3. Potencjał inwestycyjny² (1 + 2)	11.850,1	1.692,9
4. Refundacje z budżetu UE	8.985,0	1.283,6
5. Środki prywatne	162,2	23,2
6. RAZEM ŚRODKI NA ROZWÓJ (3+ 4+ 5)	20.997,2	2.999,7

Źródło: Dane opracowane przez IBNGR

1 – potencjał własny - suma dochodów krajowych (dochody własne, subwencje ogólne, dotacje) pomniejszona o sumę wydatków (wydatki na zakończenie inwestycji, inwestycje autonomiczne, wynagrodzenia z pochodnymi, inne wydatki bieżące).

2 – potencjał inwestycyjny - środki, które jest może w określonym okresie przeznaczyć na finansowanie nowych przedsięwzięć rozwojowych, przy założeniu, że wykonywać będzie wszystkie bieżące (stałe) zadania oraz dokonywać będzie niezbędnej wymiany sprzętu i utrzymać bezpieczny dla jednostki poziom zadłużenia.

Poniżej zamieszczono tabele finansowe MRPO. Tabela 1 określa podział środków finansowych pomiędzy poszczególne osie priorytetowe wraz z wyszczególnieniem środków publicznych UE, środków publicznych krajowych oraz środków prywatnych. W tabeli 2 przedstawiono podział środków na kolejne lata okresu 2007 – 2013 zgodnie z parametrami z tabeli nr 1. Tabela 3 stanowi zestawienie podziału środków na lata i na osie priorytetowe.

Zaprezentowane ujęcie dotyczy zobowiązań i będzie różne od ujęcia płatności.

Tabela: Rozkład środków finansowych w ramach Małopolskiego RPO na osie priorytetowe w mln euro

Osie priorytetowe	Rozkład na priorytety/ działania	Środki publiczne + środki prywatne	środki publiczne UE + krajowe	Środki publiczne UE EFRR	Krajowy wkład publiczny	Środki prywatne
	0	1=2+5	2=3+4	3	4	5
1. Warunki dla rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy	14,48%	206,54	185,88	158,00	27,88	20,65
2. Gospodarka regionalnej szansy	12,47%	200,00	160,00	136,00	24,00	40,00
3. Infrastruktura dla rozwoju regionalnego	28,32%	382,66	363,53	309,00	54,53	19,13
4. Krakowski Obszar Metropolitalny	10,17%	145,10	130,59	111,00	19,59	14,51
5. Spójność wewnątrzregionalna	16,68%	225,39	214,12	182,00	32,12	11,27
6. Infrastruktura ochrony środowiska	9,26%	122,50	118,82	101,00	17,82	3,67
7. Środowisko kulturowe i przestrzeń regionalna	4,77%	63,07	61,18	52,00	9,18	1,89
8. Współpraca międzyregionalna	0,92%	12,38	11,76	10,00	1,76	0,62
9. Pomoc techniczna	2,93%	37,65	37,65	32,00	5,65	0,00
Osie 1-9	100%	1 395,28	1 283,53	1 091,00	192,53	111,75

Tabela: Rozkład środków finansowych w ramach Małopolskiego MRPO na lata w mln euro

Lata	Rozkład na poszczególne lata w %	Środki publiczne + środki prywatne	Środki publiczne UE + krajowe	Środki publiczne UE EFRR	Krajowy wkład publiczny	Środki prywatne
		1=2+5	2=3+4	3	4	5
2007	8,00%	111,62	102,68	87,28	15,40	8,94
2008	12,00%	167,43	154,02	130,92	23,10	13,41
2009	16,00%	223,24	205,36	174,56	30,80	17,88
2010	18,00%	251,15	231,04	196,38	34,66	20,11
2011	20,00%	279,06	256,71	218,20	38,51	22,35
2012	16,00%	223,24	205,36	174,56	30,80	17,88
2013	10,00%	139,53	128,35	109,10	19,25	11,18
2007-2013	100,00%	1 395,28	1 283,53	1 091,00	192,53	111,75

Tabela: Podział środków finansowych w ramach Małopolskiego MRPO na osie priorytetowe i lata w mln euro

Osie priorytetowe / lata	Środki publiczne + środki prywatne	Środki publiczne UE + krajowe	Środki publiczne UE EFRR	Krajowy wkład publiczny	Środki prywatne
	1=2+5	2=3+4	3	4	5
1. Warunki dla rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy	206,54	185,88	158,00	27,88	20,65
2007	16,52	14,87	12,64	2,23	1,65
2008	24,78	22,31	18,96	3,35	2,48
2009	33,05	29,74	25,28	4,46	3,30
2010	37,18	33,46	28,44	5,02	3,72
2011	41,31	37,18	31,60	5,58	4,13
2012	33,05	29,74	25,28	4,46	3,30
2013	20,65	18,59	15,80	2,79	2,07
2. Gospodarka regionalnej szansy	200,00	160,00	136,00	24,00	40,00
2007	16,00	12,80	10,88	1,92	3,20
2008	24,00	19,20	16,32	2,88	4,80

2009	32,00	25,60	21,76	3,84	6,40
2010	36,00	28,80	24,48	4,32	7,20
2011	40,00	32,00	27,20	4,80	8,00
2012	32,00	25,60	21,76	3,84	6,40
2013	20,00	16,00	13,60	2,40	4,00
3. Infrastruktura dla rozwoju regionalnego	382,66	363,53	309,00	54,53	19,13
2007	30,61	29,08	24,72	4,36	1,53
2008	45,92	43,62	37,08	6,54	2,30
2009	61,23	58,16	49,44	8,72	3,06
2010	68,88	65,44	55,62	9,82	3,44
2011	76,53	72,71	61,8	10,91	3,83
2012	61,23	58,16	49,44	8,72	3,06
2013	38,27	36,35	30,90	5,45	1,91
4. Krakowski Obszar Metropolitalny	145,10	130,59	111,00	19,59	14,51
2007	11,61	10,45	8,88	1,57	1,16
2008	17,41	15,67	13,32	2,35	1,74
2009	23,22	20,89	17,76	3,13	2,32
2010	26,12	23,51	19,98	3,53	2,61
2011	29,02	26,12	22,20	3,92	2,90
2012	23,22	20,89	17,76	3,13	2,32
2013	14,51	13,06	11,10	1,96	1,45
5. Spójność wewnątrzregionalna	225,39	214,12	182,00	32,12	11,27
2007	18,03	17,13	14,56	2,57	0,90
2008	27,05	25,69	21,84	3,85	1,35
2009	36,06	34,26	29,12	5,14	1,80
2010	40,57	38,54	32,76	5,78	2,03
2011	45,08	42,82	36,40	6,42	2,25
2012	36,06	34,26	29,12	5,14	1,80
2013	22,54	21,41	18,20	3,21	1,13
6. Infrastruktura ochrony środowiska	122,50	118,82	101,00	17,82	3,67
2007	9,80	9,51	8,08	1,43	0,29
2008	14,70	14,26	12,12	2,14	0,44
2009	19,60	19,01	16,16	2,85	0,59
2010	22,05	21,39	18,18	3,21	0,66
2011	24,50	23,76	20,20	3,56	0,73

2012	19,60	19,01	16,16	2,85	0,59
2013	12,25	11,88	10,10	1,78	0,37
7. Środowisko kulturowe i przestrzeń regionalna	63,07	61,18	52,00	9,18	1,89
2007	5,05	4,89	4,16	0,73	0,15
2008	7,57	7,34	6,24	1,10	0,23
2009	10,09	9,79	8,32	1,47	0,30
2010	11,35	11,01	9,36	1,65	0,34
2011	12,61	12,24	10,40	1,84	0,38
2012	10,09	9,79	8,32	1,47	0,30
2013	6,31	6,12	5,20	0,92	0,19
8. Współpraca międzyregionalna	12,38	11,76	10,00	1,76	0,62
2007	0,99	0,94	0,80	0,14	0,05
2008	1,49	1,41	1,20	0,21	0,07
2009	1,98	1,88	1,60	0,28	0,10
2010	2,23	2,12	1,80	0,32	0,11
2011	2,48	2,35	2,00	0,35	0,12
2012	1,98	1,88	1,60	0,28	0,10
2013	1,24	1,18	1,00	0,18	0,06
9. Pomoc techniczna	37,65	37,65	32,00	5,65	0,00
2007	3,01	3,01	2,56	0,45	0,00
2008	4,52	4,52	3,84	0,68	0,00
2009	6,02	6,02	5,12	0,90	0,00
2010	6,78	6,78	5,76	1,02	0,00
2011	7,53	7,53	6,40	1,13	0,00
2012	6,02	6,02	5,12	0,90	0,00
2013	3,76	3,76	3,20	0,56	0,00
Osie 1-9	1 395,28	1 283,53	1 091,00	192,53	111,75

9. SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU

System wdrażania Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego (MRPO) zbudowano w oparciu o projekt dokumentu Narodowa Strategia Spójności 2007 – 2013, uwzględniając w szczególności rozdział dotyczący systemu realizacji NSS.

Wykorzystano także:

- projekt Rozporządzenia Rady wprowadzającego ogólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności z dnia 14.07.2004 (2004/0163 AVC);
- dokumenty programowe programów pomocowych realizowanych w Województwie Małopolskim.

Zaproponowane w systemie rozwiązania zostały stworzone w oparciu o doświadczenia z wdrażania ZPORR 2004-2006 oraz innych programów pomocowych, przy założeniu zachowania wysokiej funkcjonalności systemu.

System wdrażania programu operacyjnego ma kluczowe znaczenie dla sprawności i skuteczności stosowania celów i instrumentów zarządczych, stanowi on wykonawczą część programu, odnoszącą się do wszystkich osi priorytetowych, celów i działań. Istotą tego systemu jest, zatem stworzenie metod i instrumentów zarządzania, które umożliwią realizację celów, priorytetów i działań programu.

Istotnym elementem systemu zarządzania programami operacyjnymi jest ich otwarty charakter, polegający na wspieraniu projektów, opracowywanych i wnioskowanych do współfinansowania przez różnego typu beneficjentów. Wpływa to istotnie na charakter wdrożenia programu, który musi być swoistym instrumentem dialogu z beneficjentami, przy uwzględnieniu wymogów alokacji środków przez fundusze strukturalne Unii Europejskiej.

9.1. ZASADY I PROCEDURY ZARZĄDZANIA I WDRAŻANIA

Koordinacja krajowa

Funkcję instytucji koordynującej regionalne programy operacyjne pełnić będzie minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. Reprezentuje on Polskę jako kraj członkowski UE i w imieniu rządu RP odpowiada za prawidłowe funkcjonowanie systemu zarządzania, wdrażania, monitorowania i oceny realizacji NSS.

Do głównych zadań instytucji koordynującej należy m.in.:

1. Współpraca z regionami w przygotowaniu regionalnych programów operacyjnych,
2. Negocjowanie programów operacyjnych z Komisją Europejską we współpracy z Instytucjami Zarządzającymi,
3. Zapewnienie zgodności realizacji działań z krajowymi i unijnymi politykami w zakresie rozwoju regionalnego,
4. Zapewnienie jednolitości dokumentów związanych z wdrażaniem,
5. Przygotowanie ogólnych wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków.
6. Przygotowanie wytycznych do formułowania kryteriów wyboru projektów,
7. Zapewnienie stosowania przez wszystkie instytucje zarządzające dla regionalnych programów operacyjnych regulacji wspólnotowych i krajowych dotyczących kwalifikowalności wydatków,
8. Podejmowanie na wniosek Zarządów województw i w porozumieniu ze wszystkimi właściwymi resortami, decyzji dotyczących wykorzystania tzw. krajowej rezerwy na pokrycie nadzwyczajnych strat i nieprzewidzianych wydatków w ramach regionalnych programów operacyjnych,

9. Wypracowanie wzorów sprawozdań z realizacji regionalnego programu operacyjnego, weryfikacja rocznych raportów z wdrażania regionalnego programu operacyjnego otrzymanych od instytucji zarządzających.
10. Prowadzenie horyzontalnych badań ewaluacyjnych oraz badań uzupełniających, wynikających z monitorowania postępów w realizacji NSS.
11. Zapewnienie skutecznego systemu kontroli programu.

W szczególności w odniesieniu do regionalnych programów operacyjnych wyznaczona do koordynacji komórka w resorcie rozwoju regionalnego odpowiedzialna będzie za:

- weryfikację projektów programów operacyjnych pod względem ich zgodności z wytycznymi MRR,
- negocjowanie programów operacyjnych z Komisją Europejską we współpracy z instytucjami zarządzającymi RPO,
- zapewnienie jednolitości dokumentów związanych z realizacją RPO poprzez przygotowanie wytycznych dotyczących:
  - porozumień/umów pomiędzy instytucjami uczestniczącymi w systemie realizacji RPO,
  - regulaminów konkursów,
  - wzorów wniosków, umów dofinansowania oraz sprawozdań,
  - kryteriów wyboru projektów,
- monitorowanie efektów wdrażania RPO w regionach (analizy porównawcze).

W zakresie koordynacji przewidziano powołanie zespołu międzyresortowego, do którego obok przedstawicieli instytucji zarządzających i pośredniczących w ramach SPO, powołani zostaną także przedstawiciele Zarządów Województw wytypowani przez Konwent Marszałków. Powołany zostanie także Komitet Koordynacyjny odpowiedzialny za prawidłowość strategicznego monitoringu i oceny realizacji NSS.

W zakresie koordynacji na poziomie regionalnym wykorzystania środków polityki spójności, wspólnej polityki rozwoju obszarów wiejskich i zapewnienia ich zgodności z celami strategii rozwoju województwa, przewiduje się wiodącą rolę Komitetu Monitorującego RPO, możliwe jest także powołanie odrębnego ciała realizującego te zadania.

W przyjętym systemie wdrażania MRPO nie występuje Instytucja Pośrednicząca, jej zadania w zakresie zarządzania i nadzoru realizować będzie Instytucja Zarządzająca, natomiast zadania o charakterze operacyjnym zostały delegowane do Instytucji Wdrażającej.

Instytucja Zarządzająca

Zgodnie z definicją zawartą w projekcie rozporządzenia ogólnego, instytucja zarządzająca to instytucja zobowiązana do wykonywania zadań właściwych dla zarządzania programem operacyjnym. Funkcję związane z zarządzaniem Regionalnego Programu Operacyjnego pełnić będzie – Zarząd Województwa Małopolskiego.

Zarząd Województwa Małopolskiego:

- będzie realizował obowiązki z zakresu zarządzania całym MRPO, poświadczania wydatków oraz zapobiegania, wykrywania i korygowania nieprawidłowości, jak również naruszeń prawa wspólnotowego,
- będzie odpowiadał za efektywne wykorzystanie środków finansowych oraz prawidłowość realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego,
- będzie mógł powierzyć część lub całość funkcji Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym wyodrębnionej jednostce Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, odpowiedzialnej za programowanie polityki regionalnej.

Kluczowe funkcje Instytucji Zarządzającej:

1. Przygotowanie Regionalnego Programu Operacyjnego,
2. Zapewnienie zgodności realizacji działań z krajowymi i unijnymi politykami w zakresie rozwoju regionalnego,
3. Negocjowanie (wraz z MRR) z Komisją Europejską Regionalnego Programu Operacyjnego,
4. Określenie Instytucji Wdrażających dla poszczególnych osi priorytetowych lub działań,
5. Ustalenie zakresu interwencji, katalogu beneficjentów, wzorów wniosków, kryteriów wyboru projektów, procedur konkursowych, podręczników wdrażania,
6. Zapewnienie, że ocena projektów jest bezstronna i rzetelna, że wybór projektów do finansowania następuje zgodnie z kryteriami stosowanymi dla programu operacyjnego, i że projekty te, przez cały okres ich realizacji, są zgodne z odpowiednimi zasadami wspólnotowymi i krajowymi,
7. Przygotowanie podręcznika kwalifikowalności wydatków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego,
8. Zapewnienie efektywności i poprawności zarządzania i realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego zgodnie z zasadami prawidłowego zarządzania finansowego,
9. Zapewnienie efektywnego systemu audytu wewnętrznego (audyt IZ oraz IW),
10. Zapewnienie skutecznego i spójnego systemu księgowego, systemu kontroli finansowej oraz systemu audytu wewnętrznego,
11. Monitorowanie, w tym powołanie Regionalnego Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny, kierowanie jego pracą i zapewnienie mu wymaganych dokumentów, umożliwiających monitorowanie wdrażania RPO w świetle jego celów,
12. Przygotowanie sprawozdań półrocznych, rocznych i końcowych oraz przekazywanie ich do akceptacji do komitetu monitorującego, po jego zatwierdzeniu do Komisji Europejskiej,
13. Zapewnienie prowadzenia kontroli prawidłowości wydatkowania środków finansowych oraz zgodności z zasadami wspólnotowymi i krajowymi,
14. Przygotowanie oraz przekazywanie KE i instytucji koordynującej dla regionalnych programów operacyjnych, zatwierdzonych przez komitet monitorujący, sprawozdań rocznych i końcowych na temat postępów realizacji programów,
15. Zapewnienie prowadzenia kontroli Regionalnego Programu Operacyjnego, w tym przygotowanie i zatwierdzanie planu kontroli,
16. Przygotowanie raportów o nieprawidłowościach i przekazywanie ich Komisji Europejskiej,
17. Zapewnienie prowadzenia ewaluacji programu zgodnie z wymogami UE,
18. Przekazywanie Komisji Europejskiej rocznej prognozy wydatków programu na bieżący i następny rok,
19. Opracowanie planu komunikacji dla programu operacyjnego oraz zapewnienie zgodności realizacji programu z wymogami informowania i promocji,
20. Weryfikacja projektów dużych (i przekazywanie KE informacji umożliwiających jej ocenę tych projektów) oraz przygotowanie Listy Projektów Regionalnych.
21. Prowadzenie elektronicznego systemu monitorowania realizacji programu.
22. Przechowywanie wszelkiej dokumentacji związanej z realizacją programu zgodnie z wymogami UE.

Instytucja Wdrażająca

Zarząd Województwa Małopolskiego może powierzyć część lub całość funkcji Instytucji Wdrażającej priorytety lub działania Regionalnego Programu Operacyjnego wyodrębnionym jednostkom Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego lub innym podmiotom, które mają odpowiednie doświadczenie i kompetencje do realizowania tych zadań.

Do głównych zadań instytucji wdrażającej należy m.in.:

1. Opracowywanie Ramowych Planów Działań, które obejmują harmonogram wydatkowania środków finansowych i ogłaszanych konkursów,
2. Przygotowanie, ogłaszanie i prowadzenie konkursów,
3. Przyjmowanie wniosków aplikacyjnych od ostatecznych beneficjentów pomocy,
4. Weryfikacja składanych wniosków (formalna, merytoryczna, strategiczna),
5. Wybór projektów – tworzenie list rankingowych,
6. Podpisywanie umów o dofinansowanie projektu z beneficjentami,
7. Monitorowanie realizacji projektów,
8. Przygotowywanie okresowych, rocznych oraz końcowych sprawozdań z realizacji osi priorytetowej i działania,
9. Sporządzanie raportów o nieprawidłowościach dla instytucji zarządzającej,
10. Kontrola prawidłowości wydatkowania środków finansowych w ramach osi priorytetowej / działania operacyjnego oraz zgodności z zasadami wspólnotowymi i krajowymi,
11. Przyjmowanie wniosków o płatność od beneficjentów, weryfikacja wykorzystania środków i poświadczanie zrealizowanych wydatków, w tym kontrola na miejscu,
12. Dostarczanie IZ danych z zakresu zarządzania finansami MRPO,
13. Przekazywanie Instytucji Certyfikującej wszystkich niezbędnych informacji o procedurach i weryfikacjach prowadzonych w związku z wydatkami, dla potrzeb certyfikacji,
14. Przekazywanie środków finansowych beneficjentom oraz odzyskiwanie kwot nienależnie przekazanych beneficjentom,
15. Prowadzenie działań promocyjnych i komunikacyjnych,
16. Prowadzenie elektronicznego systemu monitorowania realizacji działania / osi priorytetowej.
17. Przechowywanie wszelkiej dokumentacji związanej z realizacją projektów przez 5 lat od daty zamknięcia projektu.

9.2. ZARZĄDZANIE FINANSOWE I KONTROLA

Regulacje UE dotyczące okresu 2007 – 2013 nie przewidują wskazywania przez państwo członkowskie instytucji płatniczej.

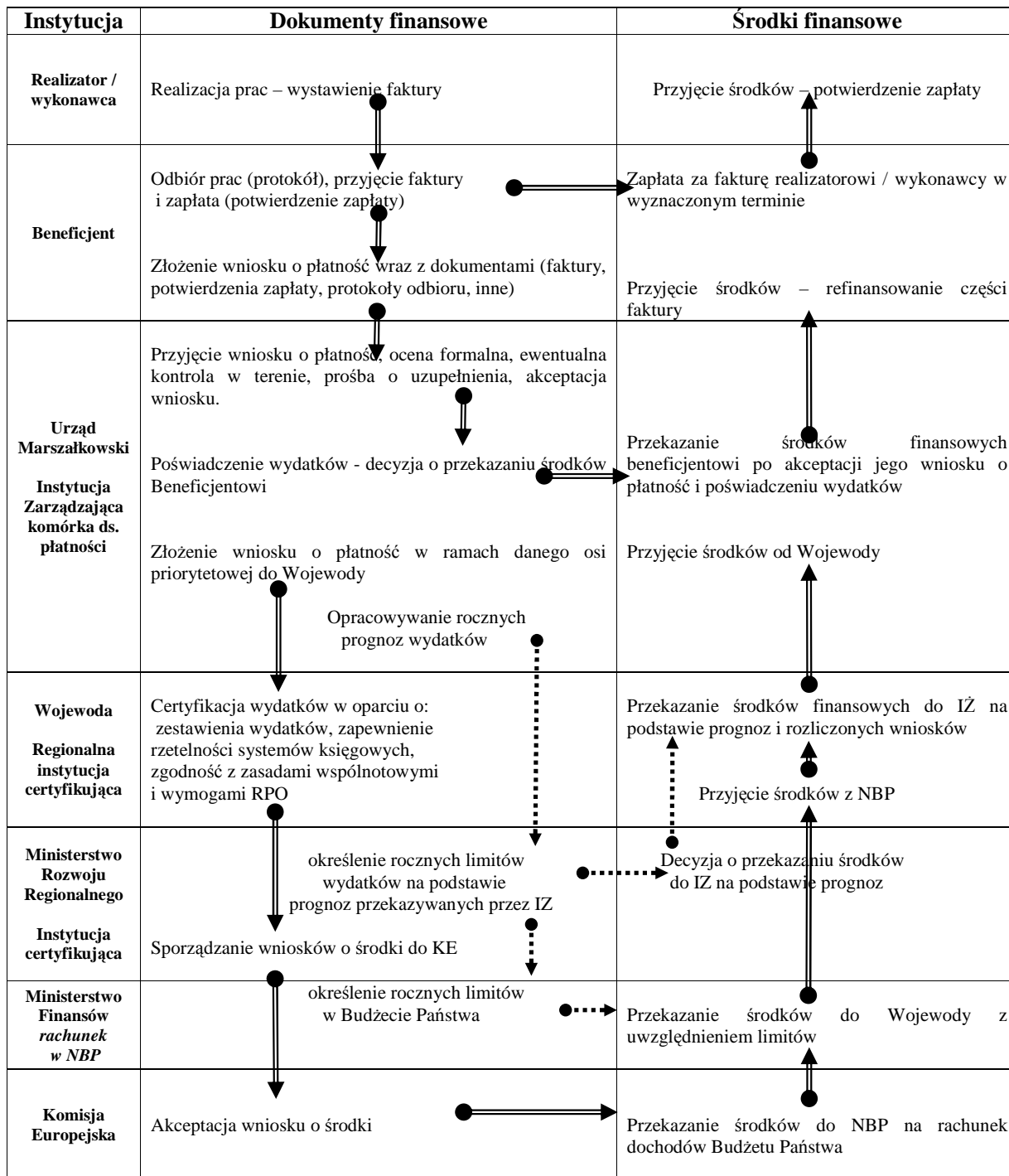
Minister właściwy ds. finansów publicznych w uzgodnieniu z Ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego będzie określał limity wydatków dla dysponentów odpowiednich części budżetu państwa, służące finansowaniu realizacji projektów w ramach programów operacyjnych, kierując się limitami zobowiązań i wydatków określonymi w regionalnym programie operacyjnym oraz prognozami wydatków na dany rok, tak aby zapewnić sprawną i terminową realizację programów.

Minister właściwy ds. finansów publicznych w uzgodnieniu z Ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego będzie podejmował decyzje operacyjne służące zapewnieniu płynności finansowania realizacji programów operacyjnych.

Instytucja Zarządzająca (wraz z instytucjami wdrażającymi) będzie odpowiedzialna za zarządzanie finansowe (planowanie) oraz obsługę systemu wnioskowania o środki i ich przekazywanie beneficjentom.

Poniżej zamieszczono schematy przepływu dokumentów finansowych i środków finansowych w ramach MRPO (propozycje).

RPO – przepływy dokumentów finansowych i środków finansowych

Instytucja Certyfikująca

W strukturze Ministerstwa Rozwoju Regionalnego utworzona zostanie odrębna komórka organizacyjna (niezależna od instytucji zarządzających) odpowiedzialna za certyfikację wydatków ponoszonych w ramach wszystkich programów operacyjnych. Do głównych zadań instytucji certyfikującej należy poświadczenie wobec Komisji Europejskiej deklaracji wydatków poniesionych przez beneficjentów.

W szczególności do zadań instytucji certyfikującej należy:

- Określenie warunków certyfikacji i procedur wymiany informacji oraz danych pomiędzy instytucją certyfikującą a regionalną instytucją certyfikującą.
- Przygotowywanie i przedkładanie Komisji poświadczonych deklaracji wydatków i wniosków o płatność,
- Poświadczenie, w oparciu o informacje otrzymane od regionalnej instytucji certyfikującej, że zestawienie wydatków jest prawidłowe i wynika z rzetelnych systemów księgowych oraz zostało przygotowane w oparciu o weryfikowalne dokumenty źródłowe,
- Poświadczenie, że zadeklarowane wydatki zostały poniesione zgodnie z odpowiednimi zasadami wspólnotowymi i krajowymi,
- Poświadczenie, iż zadeklarowane wydatki zostały poniesione na realizację projektów wybranych do finansowania zgodnie z kryteriami stosowanymi dla danego programu operacyjnego,
- Przygotowanie wytycznych odnośnie kwalifikujących się wydatków w ramach poszczególnych programów operacyjnych,
- Utrzymywanie dokumentacji księgowej wydatków zadeklarowanych Komisji w formie elektronicznej,
- Prowadzenie rejestru kwot przewidzianych do odzyskania i zwrotu do budżetu Unii Europejskiej oraz kwot wycofanych w wyniku unieważnienia całości lub części wkładu finansowego do projektu,
- Zapewnienie zwrotu wszelkich środków finansowych Wspólnoty, które zostały niewłaściwie wypłacone w wyniku wykrytych nieprawidłowości,

Regionalna Instytucja Certyfikująca

Minister Rozwoju Regionalnego deleguje część zadań instytucji certyfikującej w przypadku regionalnych programów operacyjnych do wojewodów. Zakres delegacji będzie określony każdorazowo w odpowiednim porozumieniu i będzie obejmował m. in.:

- Przygotowywanie i przedkładanie do instytucji certyfikującej poświadczonych zestawień wydatków i wniosków o płatność w ramach danej osi priorytetowej,
- Poświadczenie, iż zestawienie wydatków jest prawidłowe i wynika z rzetelnych systemów księgowych oraz zostało przygotowane w oparciu o weryfikowalne dokumenty źródłowe,
- Poświadczenie, że zadeklarowane wydatki są zgodne z odpowiednimi zasadami wspólnotowymi i krajowymi oraz że zostały poniesione na realizację projektów wybranych do finansowania zgodnie z kryteriami stosowanymi dla danego programu operacyjnego,
- Uwzględnianie do celów weryfikacji wyników całości audytów przeprowadzanych przez instytucję audytującą,
- Okresowe raportowanie o przebiegu certyfikacji do instytucji certyfikującej,
- Prowadzenie dokumentacji księgowej wydatków zadeklarowanych Komisji w formie elektronicznej,

- Prowadzenie rejestru kwot przewidzianych do odzyskania i zwrotu do budżetu Unii Europejskiej oraz kwot wycofanych w wyniku unieważnienia całości lub części wkładu finansowego do projektu.

Institucja audytu

Za prowadzenie audytu dla wszystkich programów operacyjnych odpowiedzialny jest Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej. Instytucja ta jest niezależna od instytucji zarządzających i certyfikujących, pełni ona rolę systemową w odniesieniu do programów operacyjnych. W przypadku prowadzenia audytu regionalnych programów operacyjnych Główny Inspektor Kontroli Skarbowej posiuguje się Urzędami Kontroli Skarbowej, rozmieszczonymi w poszczególnych województwach. Do głównych zadań instytucji audytowej należy zapewnienie prawidłowej i efektywnej realizacji pogłębionej kontroli finansowej w całym systemie wdrażania środków strukturalnych, a w szczególności:

- Przygotowanie procedur dla UKS dotyczących sposobu prowadzenia audytu dla regionalnych programów operacyjnych,
- Przedstawienie Komisji, w terminie 9 miesięcy od zatwierdzenia programu operacyjnego, strategii audytu obejmującej podmioty dokonujące audytów, stosowaną metodologię, metody kontroli wyrywkowej dla potrzeb audytu oraz indykatorywny plan audytu,
- Zapewnienie prowadzenia audytów w celu weryfikacji skutecznego funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli programu operacyjnego,
- Zapewnienie prowadzenia audytów projektów na stosownej próbie, w celu weryfikacji zgłaszanych wydatków,
- Przygotowanie dla KE corocznych raportów oraz raportu końcowego z kontroli zawierających wyniki audytów przeprowadzonych w danym roku, zgodnie ze strategią audytu oraz przedstawiających ewentualne stwierdzone braki w systemie zarządzania i kontroli programu operacyjnego,
- Coroczne przygotowanie opinii stwierdzającej, czy system zarządzania i kontroli daje uzasadnioną pewność, iż deklaracje wydatków przedkładane KE są poprawne i czy transakcje, których one dotyczą, są poprawne i zgodne z prawem,
- Coroczne przedstawianie, w uzasadnionych przypadkach, deklaracji częściowego zamknięcia, zawierającego ocenę zgodności z prawem i prawidłowości stosownych wydatków,
- Przedłożenie do KE deklaracji zamknięcia pomocy.

Kontrola

W zakresie kontroli realizacji programów operacyjnych instytucja zarządzająca podejmuje następujące działania:

- Prowadzi weryfikację przedkładanych projektów zapewniając, iż został stworzony odpowiedni system analizy zgodności projektów z dokumentem programowym, w przypadku delegacji uprawnień do wyboru projektów na inne podmioty, instytucja zarządzająca prowadzi kontrolę procedur tych instytucji oraz kontrolę samych instytucji,
- Weryfikuje projekty podczas kontroli na miejscu na podstawie kontroli próby. Instytucja zarządzająca w przypadku delegacji uprawnień do kontroli na miejscu przedstawia wytyczne dotyczące przeprowadzanych kontroli, które określają ich zakres oraz częstotliwość,
- Tworzy procedury zawierające punkty zapewniające spełnienie wymagań odnośnie istnienia systemu przechowywania danych, których spełnienie w toku realizacji

projektów jest weryfikowane przez komórki audytu wewnętrznego w ramach jednostek sektora finansów publicznych oraz audyt zewnętrzny w przypadku podmiotów spoza sektora finansów publicznych. Kontrolę systemu przeprowadzać będzie także Instytucja Audytująca.

9.3. MONITOROWANIE REALIZACJI PROGRAMU

Monitorowanie realizacji programu, służące mierzeniu postępu realizacji priorytetów, działań i projektów oraz ocenie ich efektywności w ujęciu rzeczowym i finansowym, obejmuje:

Monitoring rzeczowy programu operacyjnego, będący elementem zarządzania poprzez cele, co odnosi się do wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania projektów,

- monitorowanie wskaźników finansowych, będących funkcją zarządzania finansowego programu operacyjnego i projektów.
- monitoring jest prowadzony przez instytucję zarządzającą i komitet monitorujący pracujący pod przewodnictwem przedstawiciela instytucji zarządzającej.

Wszystkie jednostki uczestniczące w procesie stosują jednolite zasady monitoringu zarówno finansowego jak i rzeczowego oraz przedstawiają informację i sprawozdania na temat realizacji Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego.

Regionalny Komitet Monitorujący

Regionalny Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny zostanie powołany przez Instytucję Zarządzającą MRPO po konsultacjach z partnerami społeczno-gospodarczymi.

Przewodniczącym Regionalnego Komitetu Monitorującego jest Marszałek Województwa.

W skład Regionalnego Komitetu Monitorującego wchodzi przedstawiciele:

1. Instytucji Zarządzającej
2. Samorządów lokalnych i administracji rządowej
3. Organizacji pozarządowych
4. Organizacji pracodawców

Komitet Monitorujący czuwa nad efektywnością i jakością wdrażania programu operacyjnego. W szczególności do jego zadań należy:

- rozpatrywanie i zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów w ramach programu operacyjnego oraz zatwierdzanie ewentualnych zmian tych kryteriów,
- okresowe badanie postępu w zakresie osiągania szczegółowych celów, określonych w programie, na podstawie dokumentów przedkładanych przez instytucję zarządzającą,
- analizowanie rezultatów realizacji programu, w szczególności osiągania celów wyznaczonych dla każdej osi priorytetowej oraz wyników ocen (ewaluacji) związanych z monitorowaniem realizacji programu, w szczególności w przypadku gdy monitoring wykazuje znaczące odstępstwa od początkowo określonych celów lub gdy zgłoszone są propozycje zmian w programie,
- analizowanie i zatwierdzanie rocznych i końcowych raportów z wdrażania,
- zapoznanie się z rocznymi raportami z kontroli programu oraz z komentarzami Komisji Europejskiej do tych raportów,
- przedkładanie instytucji zarządzającej propozycji zmian lub analiz programu operacyjnego ułatwiających realizację celów funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności określonych w rozporządzeniu ogólnym dotyczącym tych funduszy lub służącym usprawnieniu zarządzania programem, w tym zarządzania finansowego,
- analizowanie i zatwierdzanie wszelkich propozycji zmian treści decyzji Komisji w sprawie wkładu funduszy.

Monitorowanie jest prowadzone w oparciu o określone w programie operacyjnym wskaźniki finansowe oraz wskaźniki odnoszące się do produktów i rezultatów, kwantyfikujące cele poszczególnych osi priorytetowych.

9.4. OCENA SKUTECZNOŚCI I EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI PROGRAMU

Ocena (ewaluacja) skuteczności podejmowanych działań, zarówno na podstawie określonych wskaźników rzeczowych, osiągniętego wyniku finansowego, jak i oceny sprawności systemu administracyjnego uruchamiania środków publicznych, powinna być dokonana przez niezależnych ekspertów i obejmować:

- Ocenę przed realizacją programu (ex-ante), mającą na celu optymalizację alokacji środków budżetowych programów operacyjnych oraz poprawę jakości programowania,
- Ocenę w połowie okresu wdrażania (mid-term), którą winna przeprowadzić najpóźniej w 2010r. Instytucja Zarządzająca w celu ocenienia postępu programowania w odniesieniu do zobowiązań przyjętych na początku okresu,
- Ocenę bieżącą (on-going), połączoną z monitorowaniem programu – uzasadnianie propozycji przesunięć środków w ramach osi priorytetowych i pomiędzy nim oraz podziału rezerw związanych ze skutecznością i efektywnością wykorzystania środków UE,
- Ocenę *ad hoc*, którą może przeprowadzić Instytucja Zarządzająca w przypadku, gdy monitorowanie programu ukazuje znaczące odejście od celów początkowo ustalonych i w przypadku, gdy przedstawiane są propozycje rewizji programu,
- Ocenę na zakończenie realizacji programu (ex-post), która określi efektywność wdrażania programu i będzie przeprowadzona na zlecenie Komisji Europejskiej we współpracy z Instytucją Zarządzającą przez niezależnych ekspertów, obejmując wykorzystanie środków, skuteczność i wydajność pomocy oraz jej oddziaływanie;

9.5. INFORMACJA I PROMOCJA

Wszystkie działania informacyjne i promocyjne na szczeblu regionalnym będą koordynowane przez Instytucję Zarządzającą MRPO.

Cele promocji MRPO:

- a. określenie sposobów zapewnienia powszechnego dostępu do informacji o możliwościach ubiegania się o wsparcie ze środków funduszy strukturalnych na realizację projektów służących rozwojowi regionalnemu, a w szczególności dla: potencjalnych odbiorców pomocy, regionalnych i lokalnych władz oraz innych właściwych władz publicznych, organizacji zawodowych i środowisk przedsiębiorców, partnerów gospodarczych i społecznych, organizacji pozarządowych;
- b. określenie sposobów informowania opinii publicznej o roli UE w zakresie wspierania rozwoju regionu oraz o osiągniętych rezultatach tego wsparcia;
- c. przejrzyste określenie i delegowanie odpowiedzialności za inicjowanie i realizację przez instytucję wdrażającą działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących możliwości uzyskania wsparcia finansowego z funduszy strukturalnych w ramach MRPO.

Wszelkie działania informacyjne i promocyjne realizowane w ramach Promocji MRPO mają na celu:

- 1) skuteczne poinformowanie potencjalnych beneficjentów końcowych oraz ostatecznych odbiorców (beneficjentów) o możliwościach zgłoszenia projektów do realizacji w ramach MRPO oraz o obowiązujących w tym zakresie procedurach;

- 2) podniesienie świadomości opinii publicznej o rezultatach zaangażowania UE w działania służące rozwojowi regionu.

Grupy docelowe promocji MRPO:

- społeczeństwo;
- potencjalni beneficjenci końcowi oraz ostateczni odbiorcy pomocy;
- beneficjenci końcowi oraz ostateczni odbiorcy pomocy;
- partnerzy społeczno-gospodarczy;
- organizacje pozarządowe;
- regionalne i lokalne władze oraz inne właściwe władze publiczne;
- organizacje zawodowe;
- media.

9.6 PROCEDURY WDRAŻANIA

System wyboru projektów

Poziom absorpcji funduszy europejskich oraz jakość projektów zależą bezpośrednio od Beneficjentów i przygotowywanych przez nich projektów. Beneficjenci stanowią podstawę systemu wdrażania każdego programu pomocowego, dlatego też system wdrażania MRPO w Małopolsce będzie zorientowany na Beneficjenta i projekt.

Podstawowym założeniem jest zapewnienie profesjonalnej i przyjaznej obsługi Pomysłodawcy – Wnioskodawcy - Beneficjenta na każdym etapie cyklu życia projektu.

Zakłada się, iż system będzie dynamiczny, oznacza to możliwość wprowadzania zmian o charakterze usprawniającym w trakcie wdrażania MRPO oczywiście z zachowaniem dobrych praktyk w tym zakresie.

Konieczne jest zapewnienie pełnej integracji systemu poprzez wypracowanie skutecznych kanałów informacyjnych.

Istotnym aspektem z punktu widzenia efektywności zarządzania MRPO jest wyraźne rozgraniczenie UMWM - beneficjent środków UE i UMWM instytucja wdrażająca. Oznacza to, iż jednostki organizacyjne odpowiedzialne za wdrażanie MRPO nie powinny zajmować się projektami finansowanymi ze środków pomocowych, w których UMWM jest beneficjentem lub partnerem.

Przygotowywane będą regulaminy konkursowe w ramach poszczególnych działań lub typów projektów. We wszystkich regulaminach zostaną sprecyzowane, co najmniej:

- szczegółowe kryteria oceny,
- procedury oceny,
- procedury odwoławcze dla beneficjentów,
- wzory dokumentów.

Ścieżki wyboru projektów zaplanowano w taki sposób, aby zapobiec składaniu wniosków w liczbie znacznie przekraczającej możliwości finansowe programu (m.in.: wykorzystano w tym celu system preselekcji).

Generalne wytyczne procesu oceny

Ocena formalna

- Ocena o charakterze 0/1, sprawdzenie formalnej kompletności wniosku i dokumentacji projektowej (załączniki) oraz informacji tam zawartych.
- Wykorzystanie list kontrolnych.
- Wynik oceny formalnej – skierowanie do uzupełnień / poprawek lub oceny merytorycznej.

Ocena techniczna (technologiczna)

- Ocena dotyczy technicznych aspektów projektu – jego wykonalności technologicznej, poprawności analiz ekonomicznej i finansowej, innowacyjności, generowania znaczącego przychodu netto a także efektywności kosztowej.
- Wynik oceny technicznej – ocena punktowa oraz opinia eksperta opracowana według ustalonego wzoru.

Ocena merytoryczna (w tym ocena wskaźnikowa)

Ocena dotyczy dwóch aspektów:

- logiki interwencji (problem – potrzeby – cele – działania – produkty – rezultaty - oddziaływanie).
- oceny wskaźnikowej gminy/powiatu – jako miejsca lokalizacji projektu (bezrobocie, zamożność, wydatki inwestycyjne w relacji do nadwyżki operacyjnej) oraz samego projektu.

Ocena strategiczna

Polega na przyznaniu punktów poszczególnym projektom ze względu na ich znaczenie dla rozwoju województwa.

W ramach poszczególnych zakresów oceny sformułowane będą kryteria szczegółowe, minimalne limity punktów oraz algorytm obliczania punktów cząstkowych i punktów sumarycznych.

W ramach programu przewidziano 3 zasadnicze ścieżki wyboru projektów:

1. projekty regionalne,
2. projekty konkursowe (lokalne),
3. projekty w zakresie przedsiębiorczości (składane przez MSP).

Projekty lub programy o znaczeniu regionalnym

Projekty o znaczeniu regionalnym to projekty zgłaszane przez:

- samorząd województwa
- inne podmioty, spełniające następujące warunki:
  - wartość projektu powyżej 7,5 mln EUR,
  - kluczowe znaczenie dla realizacji Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007 – 2013.

Ostatecznej decyzji o uznaniu projektu za projekt o znaczeniu regionalnym dokonuje w formie uchwały Zarząd Województwa Małopolskiego, kierując się oceną strategiczną wpływu realizacji projektu na sytuację społeczno gospodarczą regionu.

Za przeprowadzenie procedury uznania projektu za projekt o charakterze regionalnym odpowiedzialna jest Instytucja Zarządzająca przy udziale Instytucji Wdrażającej.

Podmiotami uprawnionymi do wnioskowania o uznanie projektu za projekt o charakterze regionalnym są wszyscy beneficjenci wymienieni w Regionalnym Programie Operacyjnym.

Projekty o znaczeniu lokalnym (konkursowe)

Projekty o znaczeniu lokalnym, które składane będą w ramach postępowania konkursowego.

Projekty w zakresie przedsiębiorczości

Projekty składane przez Małe i Średnie Przedsiębiorstwa w ramach postępowania konkursowego.

Definicje:

Instytucja Zarządzająca – samorząd województwa, którego organem jest Zarząd wykonujący zadania przy pomocy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego (Departament);

Instytucja Wdrażająca – Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego (Departament) lub instytucja zewnętrzna;

Schematy wyboru projektów

Poniżej zamieszczono schematy blokowe obrazujące 3 ścieżki wyboru projektów.

PROJEKTY LUB PROGRAMY REGIONALNE

IZ przygotowuje Listę Projektów / Programów Regionalnych w oparciu o cele RPO i inne dokumenty strategiczne, lista będzie okresowo uzupełniana / aktualizowana.

Zakwalifikowanie na Listę oznacza promesę dofinansowania projektu przy założeniu spełnienia warunków formalnych, technicznych i dotrzymania harmonogramu.

Złożenie wniosku (skróconej fiszki projektu) przez Wnioskodawcę do IZ

Strategiczna ocena projektu przez IZ pod kątem realizacji celów RPO

Decyzja o umieszczeniu projektu na Liście Projektów Regionalnych – Zarząd

Opiniowanie listy przez Regionalny Komitet Monitorujący

Zatwierdzenie Listy Projektów Regionalnych – Zarząd

Uchwała określa warunki udzielenia dotacji i graniczny termin gotowości projektu

Przygotowanie przez wnioskodawcę pełnej dokumentacji projektu

Koszty przygotowania dokumentacji - kwalifikowalne w ramach projektu

Ocena formalna – IW

Ocena techniczna – IW lub eksperci zewnętrzni

W przypadku niedotrzymania harmonogramu lub niespełnienia warunków formalnych i technicznych - skreślenie projektu z Listy przez IZ przy akceptacji RKM

Podpisanie umowy dofinansowania projektu: Beneficjent – Zarząd

Monitoring - kontrole - audyt - płatności - IW

PROJEKTY KONKURSOWE (lokalne)

IZ wraz z IW przygotowuje szczegółowe regulaminy konkursowe, akceptowane przez Regionalny Komitet Monitorujący (kryteria, procedura oceny, procedura odwoławcza, wzory dokumentów - wniosek, umowa), *preferencja dla konkursów otwartych*

Tylko projekty, które przeszły preselekcję mogą być składane do dalszej oceny, jednakże zakwalifikowanie w preselekcji nie oznacza promesy dofinansowania a jedynie możliwość aplikowania.

Opracowanie regulaminu – IZ wraz z IW / akceptacja regulaminu RKM

Ogłoszenie konkursu – IW

Złożenie wniosku (skróconej fiszki projektu) przez Wnioskodawcę do IW

Ocena projektu przez IW pod kątem realizacji celów RPO w oparciu o ocenę strategiczną i ocenę wskaźnikową

Utworzenie i zatwierdzenie „krótkiej listy” – Zarząd

PRESELEKCJA

Przygotowanie dokumentacji projektowej i złożenie pełnego wniosku

Koszty przygotowania dokumentacji kwalifikowalne w ramach projektu

Ocena formalna projektu – IW

Ocena techniczna projektu – IW lub eksperci zewnętrzni

Ocena merytoryczna – IW

Utworzenie listy rankingowej projektów – IW

Zatwierdzenie listy rankingowej projektów – Zarząd

Podpisanie umowy dofinansowania projektu: Beneficjent – Zarząd

Monitoring - kontrole - audyt - płatności - IW

PROJEKTY w zakresie przedsiębiorczości - MŚP

IZ wraz z IW przygotowuje szczegółowe regulaminy konkursowe, akceptowane przez Regionalny Komitet Monitorujący (kryteria, procedura oceny, procedura odwoławcza, wzory dokumentów - wniosek, umowa), *preferencja dla konkursów otwartych*

Opracowanie regulaminu – IZ wraz z IW / akceptacja regulaminu RKM

Ogłoszenie konkursu – IW

Przygotowanie dokumentacji projektowej i złożenie wniosku – Wnioskodawca

Ocena formalna projektu – IW

Ocena merytoryczno – techniczna projektu – IW lub zewnętrzni eksperci
OCENA JAKOŚCIOWA

Utworzenie listy rankingowej projektów – Zarząd

Zatwierdzenie listy rankingowej projektów – Zarząd

Podpisanie umowy dofinansowania projektu: Beneficjent – Dyrektor IW

Monitoring - kontrole - audyt - płatności - IW

10. ZAŁĄCZNIKI

<i>Indykatywna lista dużych projektów</i>

W świetle obecnie zidentyfikowanych zamierzeń inwestycyjnych na terenie województwa małopolskiego brak jest przedsięwzięć spełniających kryteria kwalifikujące je do grupy „dużych projektów” w rozumieniu art. 38 projektu rozporządzenia Rady ustanawiającego przepisy ogólne dla ERFF, EFS i FS, nr 8750 /06.

Indykatywna lista programów pomocy publicznej

Lista zostanie opracowana po otrzymaniu stosownych wytycznych z Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

Ocena programu przed rozpoczęciem realizacji (ocena ex-ante) wraz z oceną spodziewanego efektu makroekonomicznego

Ocena zostanie dołączona po wykonaniu ekspertyzy 16 regionalnych programów operacyjnych na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

Ocena przewidywanego wpływu na środowisko

Ocena została zlecona przez Województwo Małopolskie.

Sprawozdanie z przeprowadzonych konsultacji społecznych wstępnego projektu Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013

Na podstawie art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz. U. Nr 116, poz. 1206, z późn. zm.), a także na podstawie § 9 ust. 1 oraz § 14 ust. 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 2005 r. w sprawie trybu i terminów konsultacji, współdziałania i współpracy przy opracowywaniu Narodowego Planu Rozwoju, programów operacyjnych i strategii wykorzystania Funduszu Spójności (Dz. U. Nr 10, poz. 74) podjęto następujące działania:

Na posiedzeniu w dniu **27 grudnia 2005r.** Zarząd Województwa Małopolskiego przyjął **Wstępny Projekt Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013**, będący efektem prac Departamentu Polityki Regionalnej i Funduszy Strukturalnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego trwających od II połowy 2004 r. Następnie dokument ten został poddany konsultacjom społecznym, na które składały się następujące działania:

- 1. Publikacja MRPO na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego** (<http://www.malopolskie.pl/>) w dniu 29 grudnia 2006r., w celu upowszechnienia treści dokumentu. Zaproszenie do włączenia się w proces konsultacji społecznych, zgłaszania uwag i przedstawiania sugestii, drogą e-mailową (na podany adres: mrpo@malopolska.mw.gov.pl) lub listownie. Na stronie internetowej Urzędu zamieszczane są informacje o terminach, miejscach oraz tematyce spotkań i konferencji związanych z problematyką MRPO i polityki spójności.
- 2. Wniosek Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 18 stycznia 2006r. do Ministra Rozwoju Regionalnego o zaakceptowanie harmonogramu prac nad przygotowaniem Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego.**
- 3. Spotkanie przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego z jednostkami Sieci Krajowego Systemu Usług w Jachrance koło Warszawy w dniach 26-27 stycznia 2006r.** Zaprezentowanie Wstępnego Projektu MRPO i dyskusja na temat zawartości dokumentu, systemu wdrażania i ewentualnego włączenia w proces jednostek Sieci KSU. Podkreślenie konieczności koordynacji zapisów MRPO z Programem Operacyjnym Kapitał Ludzki. W wyniku spotkania przesłane zostały uwagi ww. podmiotów dotyczące MRPO.
- 4. Konferencja dotycząca Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2015”, zorganizowana w dniu 26 stycznia 2006r. w Szczawnicy.** Przedstawienie treści Wstępnego Projektu MRPO.
- 5. Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Małopolski** dnia 1 lutego 2006r. w Krakowie. Zaprezentowanie treści priorytetów i działań Wstępnego Projektu Małopolskiego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013. Zaproszenie przedstawicieli samorządów do szczegółowego zapoznania się z treścią dokumentu i włączenia w rozpoczęty proces konsultacji społecznych, celem wspólnego wypracowania ostatecznej wersji MRPO.

6. **Konwent Starostów** w dniu 6 lutego 2006r. w Szczucinie, podczas którego zaprezentowano Wstępny Projekt MRPO.
7. Spotkania przedstawicieli województw w Konstancinie zorganizowane z inicjatywy Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w dniach 2-3 lutego 2006r. dotyczące koordynacji prac nad 16 RPO i linii demarkacyjnej oraz 20-21 marca 2006r., spotkania podgrup roboczych, podczas których zaprezentowane zostały założenia do systemu wdrażania MRPO.
8. Powołanie Zarządzeniem Marszałka Województwa Małopolskiego Nr 51/2006 z dnia 16 lutego 2006r. **Zespołu Zadaniowego dla koordynacji prac związanych z Małopolskim Regionalnym Programem Operacyjnym na lata 2007-2013** oraz wspomagających jego prace podzespołów:
  - Ds. innowacyjności i przedsiębiorczości
  - Ds. środowiska
  - Ds. kultury
  - Ds. transportu
  - Ds. infrastruktury edukacyjnej i społecznej
  - Ds. współpracy międzyregionalnej, promocji i turystyki
  - Ds. pomocy technicznej

W skład Zespołu weszły osoby będące pracownikami Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego jak również przedstawiciele środowisk samorządowych, akademickich, pozarządowych i gospodarczych.
9. Stworzenie w Departamencie Polityki Regionalnej i Przestrzennej **bazy danych**, w celu **rejestracji wszystkich zgłaszanych postulatów i opinii** dotyczących prac nad MRPO. Otrzymano uwagi i stanowiska jednostek samorządu terytorialnego i organów administracji rządowej w województwie, opinie środowiska akademickiego, podmiotów gospodarczych i podmiotów sektora finansów publicznych oraz sugestie przedstawicieli sektora pozarządowego. Szczegółowy raport z konsultacji społecznych, zawierający zestawienie wniesionych postulatów oraz stanowisko Zarządu Województwa Małopolskiego odnoszące się do poszczególnych uwag, zostanie opublikowany.
10. **Obrady podzespołów powołanych do koordynacji prac nad MRPO** w dniach 23 marca 2006r. i 3-4 kwietnia 2006r. dotyczące zgłoszonych w ramach konsultacji społecznych uwag. Dokonana została wstępna analiza zebranych postulatów, oceniono ich rangę, słuszność, przypisano im charakter merytoryczny lub techniczny, wstępnie udzielono rekomendacji lub odrzucono.
11. W ramach konsultacji społecznych i prac nad MRPO wypowiedziały się **Komisje Sejmiku Województwa**.
  - **Komisja Ochrony Zdrowia SWM** na posiedzeniu w dniu 22 lutego 2006r. wystosowała odpowiednie wnioski do Zarządu Województwa Małopolskiego.
  - **Komisja Rozwoju Regionu, Promocji i Współpracy z Zagranicą oraz Komisja Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** po wspólnym posiedzeniu w dniu 22 lutego 2006r. wystosowała wniosek do Zarządu Województwa Małopolskiego zawierający uwagi do MRPO z zakresu infrastruktury ochrony środowiska.
  - **Komisja Rozwoju Regionu, Promocji i Współpracy z Zagranicą** po posiedzeniu w dniu 21 marca 2006r. zwróciła się do Zarządu z wnioskiem o uwzględnienie w

procedurze uchwalania Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego udziału Sejmiku Województwa Małopolskiego.

- W odpowiedzi przygotowana została opinia dotycząca możliwych z punktu widzenia obowiązującego porządku prawnego form udziału organu uchwałodawczego w procesie przygotowywania Projektu MRPO.

12. Spotkanie szkoleniowe zorganizowane przez **Małopolskie Stowarzyszenie Starostów, Burmistrzów i Wójtów w Krynicy**, w dniach 21 i 22 lutego 2006r. W ramach dwudniowych warsztatów Wstępny Projekt Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego został poddany dyskusji.

13. Robocze konsultacje MRPO z przedstawicielami Dyrekcji Generalnej Komisji Europejskiej ds. Polityki Regionalnej zorganizowane w dniu 23 lutego 2006r. przez Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej.

- Spotkanie reprezentantów DG REGIO z Dyrekcją Departamentu Polityki Regionalnej i Przestrzennej, pracownikami Zespołu Programowania i Ewaluacji oraz Zespołu Monitoringu i Analiz Regionalnych. Podjęto dyskusję na temat formalnych ram przygotowania regionalnych programów operacyjnych, monitorowania programu, służących temu procesowi wskaźników oraz nowej perspektywy finansowej UE. Przedstawiona została opinia Komisji Europejskiej dotycząca systemu wyboru projektów w ramach MRPO, systemu płatności i certyfikacji.
- Spotkanie przedstawicieli DG REGIO z członkami Zespołu Koordynacyjnego dla Prac nad Małopolskim Regionalnym Programem Operacyjnym na lata 2007-2013 (także udział przedstawiciela Ministerstwa Rozwoju Regionalnego). Po zaprezentowaniu zapisów Wstępnego Projektu MRPO na lata 2007-2013, podjęto merytoryczną dyskusję na temat zawartości dokumentu.

14. Konferencja regionalna „Wstępny Projekt Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego” zorganizowana 24 lutego 2006r. przez Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej UMWM. Do udziału zaproszono przedstawicieli środowisk samorządowych, akademickich, gospodarczych i reprezentantów sektora pozarządowego z obszaru Małopolski, zwrócono się także do mieszkańców regionu. Do grupy ponad 400 osób rozesłano imienne zaproszenia oraz egzemplarz Projektu MRPO. Wszyscy spośród 232 uczestników spotkania otrzymali materiały promocyjne i informacyjne, w tym Projekt MRPO w postaci wydawnictwa multimedialnego.

Konferencja dotyczyła m.in. **krajowej perspektywy okresu programowania** na lata 2007-2013, zaprezentowanej przez Jerzego Kwiecińskiego, Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego. Jan Olbrycht, Wiceprzewodniczący Komisji Rozwoju Regionalnego Parlamentu Europejskiego przedstawił nowy okres budżetowy z **europejskiej perspektywy programowania**. Politykę spójności z **perspektywy Komisji Europejskiej** omówił Witold Willak, przedstawiciel Dyrekcji Generalnej ds. Polityki Regionalnej Komisji Europejskiej. Marszałek Województwa Małopolskiego Janusz Sepioł nakreślił **trendy i wyzwania stojące przed Województwem Małopolskim**, natomiast Jacek Woźniak, Dyrektor Departamentu Polityki Regionalnej i Przestrzennej UMWM w swej prezentacji położył nacisk na **system wdrażania Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego**, opierając się na jego Wstępnym Projekcie. W ramach konferencji odbyła się również dyskusja otwarta.

- 15. Seminarium** zorganizowane w dniach 27-28 lutego 2006r. z inicjatywy **Departamentu Polityki Regionalnej i Przestrzennej i Ministerstwa Rozwoju Regionalnego**. Zaproszenie do udziału w spotkaniu skierowano do dyrektorów departamentów urzędów marszałkowskich odpowiedzialnych za przygotowanie RPO oraz przedstawicieli Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Ekspertami seminarium byli prof. Janusz Zaleski, Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego, prof. Jacek Szlachta, Szkoła Główna Handlowa. Sesja I seminarium dotyczyła procedury przygotowywania projektów Regionalnych Programów Operacyjnych i form współpracy instytucjonalnej w jej obrębie. Poruszono zagadnienia związane z zakresem koordynacji 16 RPO na poziomie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz relacje zachodzące między regionalnymi a sektorowymi programami operacyjnymi. Podczas Sesji II seminarium skoncentrowano się na systemie wdrażania RPO, miejscu i zadaniach Instytucji Certyfikującej, przepływach finansowych i płatnościach. Poruszono również problematykę selekcji projektów, relacji zachodzących pomiędzy urzędami marszałkowskimi a urzędami wojewódzkimi na tle procedury przygotowywania projektów RPO. Omówiono aspekty negocjacji Regionalnych Programów Operacyjnych z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego i Komisją Europejską.
- 16. Forum Burmistrzów Powiatu Nowotarskiego** w dniu 1 marca 2006r. w Nowym Sączu. Prezentacja zapisów Wstępnego Projektu MRPO.
- 17. Warsztaty Szkoleniowe** „Projekty drogowo-mostowe realizowane w ramach ZPORR-dotychczasowe doświadczenia” zorganizowana w **Zakopanem-Kościelisku**, w dniach 2–3 marca 2006r. Przedstawienie zgromadzonym założeń MRPO w perspektywie nowego okresu programowania na lata 2007-2013.
- 18. Konwent Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów** w dniu 8 marca 2006r. w Krakowie. Konsultacje Zarządu Województwa Małopolskiego dotyczące Wstępnego Projektu MRPO.
- 19. Forum Gospodarcze Małych i Średnich Przedsiębiorstw** w dniu 30 marca 2006r. w Tarnowie. Zaprezentowanie Wstępnego Projektu MRPO i dyskusja na temat nowego okresu programowania na lata 2007-2013.
- 20. Przekazanie Wstępnego Projektu MRPO do zaopiniowania przez Wojewodę**, w zakresie zgodności jego zapisów ze Strategią Rozwoju Kraju oraz projektem Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia i innymi strategiami rządowymi. W dniu 15 marca 2006, z inicjatywy Wojewody Małopolskiego odbyło się spotkanie robocze z Zarządem Województwa i Dyрекcją Departamentu Polityki Regionalnej i Przestrzennej UMWM, dotyczące problematyki MRPO. **Pozytywne zaopiniowanie wstępnego projektu MRPO** przez Wojewodę Małopolskiego.
- 21. Spotkanie z reprezentantami Komendy Wojewódzkiej Policji** w dniu 4 kwietnia 2006r. Przedstawione zostały propozycje zmian w MRPO zorientowane na realizację potrzeb rozwojowych Policji, związanych z ochroną bezpieczeństwa publicznego, bezpieczeństwem obrotu gospodarczego i koordynacją współpracy pomiędzy służbami ratującymi życie.

22. **Forum Sekretarzy Gminnych** w Krakowie, w siedzibie Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji w dniu 4 kwietnia 2006r. Prezentacja Wstępnego Projektu MRPO na lata 2007-2013.
23. **Seminarium szkoleniowe**, poświęcone **opracowaniu systemu wdrażania** Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, zorganizowane w Mogilanach, w dniu 24 kwietnia 2006r. W warsztatach uczestniczyli przedstawiciele merytorycznych departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego i poszczególnych jednostek organizacyjnych samorządu województwa. Podczas spotkania podjęto dyskusję na temat systemu zarządzania finansowego, monitoringu i obsługi płatności w ramach MRPO, przygotowania systemu realizacji Programu, zagadnień wstępnego naboru projektów regionalnych, sporządzono również listę działań przygotowawczych do wdrażania MRPO. Poruszono również zagadnienia podziału kompetencji instytucji zarządzającej i wdrażającej, koordynacji polityk rozwoju w Małopolsce, jak również podjęto próbę opracowania regulaminów konkursów, w tym ustalenia kryteriów wyboru projektów, w nowym okresie programowania. Zwrócono uwagę na konieczność przygotowania zasad, procedur i harmonogramów ewaluacji, skutecznego monitoringu finansowego oraz opracowania efektywnego systemu informatycznego, który umożliwi gromadzenie dokumentacji projektów.
24. **Konwent Starostów Małopolski** w dniu 27 kwietnia 2006r. w Bardejowie. Zaprezentowanie treści Projektu Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013.
25. **„Konsultacje społeczne rządowego projektu Narodowej Strategii Spójności 2007-2013 oraz Projektu Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013”** w dniu 10 maja 2006r. w Krakowie, zorganizowane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w porozumieniu z Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego oraz Małopolskim Urzędem Wojewódzkim. Wśród zaproszonych gości znaleźli się przedstawiciele środowisk samorządowych, regionalnej administracji rządowej, samorządów gospodarczych, środowisk akademickich, instytucji rozwoju regionalnego, organizacji pozarządowych z obszaru Małopolski, jak również mieszkańcy regionu. Celem konferencji, zorganizowanej w ramach cyklu 16 spotkań regionalnych, było przedstawienie kształtu Narodowej Strategii Spójności oraz uzyskanie opinii środowisk na temat proponowanej strategii realizacji celów dokumentu, przedstawienie stanowiska Samorządu Województwa Małopolskiego wobec proponowanych zapisów, zapoznanie uczestników z treścią Projektu Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego oraz z opinią organów terenowej administracji rządowej, na temat zgodności Projektu MRPO z rządowymi dokumentami planowania strategicznego. Wszyscy spośród 197 przybyłych gości otrzymali materiały promocyjne i informacyjne, w tym Projekt Narodowej Strategii Spójności.

Konferencję rozpoczęła prezentacja Grażyny Gęsickiej, Minister Rozwoju Regionalnego, dotycząca założeń Projektu NSS. Janusz Sepioł, Marszałek Województwa Małopolskiego przedstawił **regionalną perspektywę programowania** oraz odniósł się do krajowych dokumentów strategicznych i ich oddziaływanie na kształt kierunków rozwoju Małopolski. Witold Kochan Wojewoda Małopolski przedstawił **pozytywną opinię** na temat zgodności dokumentu z celami projektu Narodowej Strategii Spójności i Strategii Rozwoju Kraju.

W ramach konferencji zaplanowano również sesję pytań i odpowiedzi, którą zdominowały rozważania na temat wariantów podziału środków pochodzących z funduszy UE między regiony oraz w ramach priorytetów MRPO i rozszerzenia możliwości korzystania ze środków programu przez poszczególne grupy beneficjentów, w szczególności sektora prywatnego.